P. RAMI PROFESSORIS REGII GRAMMATICA,

ab eo demùm recognita:

ET

Ex varijs ipsius scholis & prælectionibus breuiter explicata.



LONDINI,

Excudebat Thomas Vautrollerius Typographus.
M. D. LXXXV.

Thomas Kaye



P. RAMVS Lectori S.



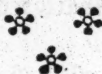
SI requiris Lector, quid hæc Grammatica ſupra cæteras omnes Grammaticorum artes adferat, certè vt ſit breuitate & facilitate accuratior. Etymologiam enim ſingularum vocum, deinde coniunctarum ſyntaxim interpretando, fuſas etiam per vtramque proſodiam & orthographiam interpretatur: communia ſemel exponit, vt ſyllabæ quantitatem, vt vocis accentum, ſpeciem figuram, numerum, vt genera nominum: propria propriis locis digerit: Sic ordinis compendio & claritate totum dimidio breuiùs & faciliùs efficit. Genera autem declinationum & coniugationum ad infinitam vocum multitudinem apta partitione diſtinguendum, precipui laboris fuerunt: in quibus ſi contra Grammaticos alia probata, vt pleraq; anomala alia repudiata, vt ſeparatam à nominibus Grammaticam Pronominum, & Participiorum vt

commenta in verbis modorum & formarum inchoatiuæ, frequemtatiuæ, desideratiuæ, vt verbi communis, item personarum : vt Amãtote, Amaminor, *vt Participiorum tempora, sed præcipuè futurum in* dus, *si totam denique Grammaticæ speciem mutatã miraberis, Scholæ grãmaticæ caussam tibi explicabunt. Vnum certè quidem & in Etymologia & in Syntaxi à nobis elaboratum est, vt grammatica ex vsu bene loquentium deprompta, & ad eundem vsum apta traderetur. Nihil enim huc ex opinione Grammatici cuiusquam translatum sed per nos è præstãtibus authoribus obseruata probataq; omnia tibi tradidimus.*

Vale.

P. RAMI.

P. RAMI GRAMMATICÆ LIBER PRIMVS DE VOCE.



Cap. I. *Quid Grammatica.*



RAMMATICA, est ars bene loquẽdi: id autem est Latinis latiné. Grammatica nomen Græcum est, quo tamen pro latinò vtimur, vt Rhetorica, vt Philosophia, ait Tullius 3. de Finibus: γράμμα, litera est, ἀπὸ τῆς γραμμῆς linea vt placet Dionysio Halicarnaseo: vt etiam Latinis litera, tanquam lineatura, vel contractione litera facta sit. Alij ἀπὸ τοῦ γράφειν, à scribendo γράμμα deducunt, vt literam à litura, quod in ceratis tabulis antiqui scribere solerent, & postea delere. Alij literam quasi legiteram, quód legendi iter præbeat: hinc Grammatica literatura, non literatrix (ait Quintilianus) dicta est. Sed vndecunque etymologia sit, Grammatica, naturalem puré ac proprié loquendi vsum significans & exprimens, erit ars bené loquendi. Cæterúm ad rationem instituendæ artis attinet sermonis facilitas, siue Grammatica, siue etiam é Rhetorica repetatur: & sic veteres illi Grammatici soluta oratione regulas artis exposuerunt. Recentiores versibus complexi sunt, non dico quám rusticé & inepté, sed certé nimis obscuré, ac plerúmque non obscuré quidem quod opus esset exprimentibus: vt prosa interpres necessarió adderetur ad explicandum, vel explendum quod versus dicere nequiisset.

Num igitur commodiús fuerat artem prosa comprehendere, cùm versus nec omnia complecti possit,& ea ipsa quæ complectitur,prosa deinde explicanda sint? Quare cùm in artibus instituendis perspicuitas doctrinæ precipuè requiratur,obscuritas istorum carminum reijcienda est,& quám facillima clarissimáque fieri poterit oratione, præceptum vnumquodque ponendum,natura prius priore loco, posterius posteriore.

Cap. 2. *Quot partes Grammaticæ.*

PARTES Grammaticæ duæ sunt, Etymologia & Syntaxis.

Dictionis natura prior est, posterior orationis: Dictionis igitur Etymologia,Prosodia,Orthographia ante dicenda est, deinde orationis compositio & constructio, at post Syntaxin de Prosodia & Orthographia vulgó præcipitur. Veteres autem Etymologiam videntur in notatione vocum statuisse, de qua mox dicetur: nec primam Grammaticæ partem fecisse: tamen,doctrinæ instituendæ causa,Etymologię vocabulum generaliter accipimus,quæ quamlibet vocum singularum naturam & proprietates interpretatur. Quintilianus Etymologiæ & Syntaxeos Grammaticam, methodicen vocat: sed historicen in explicandis Poëtis addidit partémque Grammaticæ facit: Diomedes eum sequitur, & Tullius eundem vulgi errorem secutus, Grammaticis tribuit Poëtarum pertractationem,historiæ cognitionem, verborum interpretationem, pronuntiandi quędam sonum: at per se in Grammatica ea esse non possunt, sed diuersæ disciplinæ sunt. Nam si poëmate mores,numeri, res naturales contineantur, vtrum potius ad Grammaticam explicatio talis,quám ad Ethicam, Arithmeticam,Physicam pertinebit? Si enim in Poëtis tropos & figuras, si argumenta,axiomata,syllogismos,methodum interpretere,illud Rhetoricæ,hoc Logicæ facultate: non Grammaticæ artificio facies,&,simul item de reliquis artibus. Itaq; historicæ Grammaticæ pars nulla erit. Deinde partes Grammaticæ vulgò quatuor factæ sunt,Etymologia,Syntaxis, Prosodia,Orthographia:At duę postremę separatim á primis nihil a[...] habent, affectiones sunt per Etymologiæ & Syntaxeos membra vt sanguis & spiritus per totum corpus, fusæ, Etymologiáque literarum nihil aliud est, quám prosodia de sonis & orthographia de characteribus literarum: sic in syllabis,de colli-

colligatione ipsarum & quantitate: sic in dictionibus, de accentu & notatione literarum in principio & fine: sic in tota oratione, de incisis, membris, periodis pronuntiandis & scribendis. Quare Prosodia & Orthographia Grammaticæ partes non erunt, sed tantùm Etymologia & Syntaxis.

CAP. 3. *Quid Etymologia, quid vox, quot vocis partes: & primùm de Literis.*

ETYMOLOGIA, est prima pars Grammaticæ, quæ vocum singularum proprietates interpretatur. Vox est nota, qua vnumquodque vocatur.

Partes vocis duæ sunt, Litera, & Syllaba. Litera, est in syllaba sonus indiuiduus: cuius prosodia è potestate, orthographia è forma percipitur: éstque Vocalis aut Consona. Vocalis est litera, quæ per se syllabam potest efficere: éstque diducta aut contracta. Diducta fit ore diducto, lingua ad palatum subducta: vt a, e, i.

A, magno rictu, lingua ad palati radices á dentibus reflexa, plenissimé sonat: vt extremus sonus in cantu cornicis: vt 1. Georg.

Tum cornix, plena pluuiam vocat improba voce,
Et sola in sicca secum spatiatur arena.

E, & i, fiunt rictu minore, linguáque deinceps palatum & inferos dentes feriente: E, mediocri rictu, lingua medio palato, & genuinis impacta sonat pleniús: vt 2. Æneid.

Degenerémque Neoptolemum narrare memento.

I, minimo rictu, linguáque extimum palatum & vicinos genuinis attingente, supero labro renidet angustiús: vt Ecl. 8.

Credimus? an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

Contracta vocalis, fit contracto ore, & lingua in oris solum depressa: vt o, u, y.

O, sonat pleniore orbe, lingua introrsum reducta: vt 2, Æneid.

Vltró, Asiam magno Pelopeia ad mœnia bello.

V, & y, fiunt orbe contractiore, linguáque deinceps reducta: u, mediocri orbe, media lingua depressa, supero labro sonat altiús: vt, Æn. 5.

Vnum pro multis dabitur caput ---

Y, minimo orbe, lingua extrema depressa, infero labro sonat exiliús: vt u, liquida in quis & sanguis: Georg. 3.

Pastor ab Amphryso, vos syluæ amnesq; Lycæi.

Consona est litera, quæ tantúm cum vocali potest sonare, estq; semiuocalis aut muta. Semiuocalis quæ sonum tanquam vocalis dimidium efficit. Semiuocalis est liquida aut firma. Liquida deductis labris instar primarum vocalium profertur: eiúsque sonus emolitur aliquando & tanquam liquescit: vnde appellatur liquida: vt l, m, n, r, s.

L, minimo sono lingua radices palati feriente sonat: pleniús tamen in fine syllabæ vel alteri consonæ postposita, remissiús sibi postposita: in principio media est: vt 2. Æneid.

Sibila lambebant linguis. — Item 1. Æneid.

— vbi mollis amaracus illum
Floribus & dulci aspirans complectitur vmbra.

M, compressis ad extremas oras labijs intus mugit, pleniús initió, obscuriús in fine, mediocriter in medio: vt, 1. Æneid.

Tanta molis erat Romanam condere gentem.

N, lingua in palati cœlum reflexa, labris simul extremis & nare tinnit: accutiús quidem in principio & fine, obtusiús autem in medio: vt 3. Æneid.

Et Lunam in nimbo nox intempesta tenebat.

Item

Item 6. Æneid.

His Phaedran Procrinq; locis, maestamq; Eriphylon.

S, praecipuo sono, lingua extremum palatum feriente, dentibus aduersis sibilat: vt Ecl. 1.

Formosam resonare doces Amaryllida syluas.

Sic canibus catulos similes, sic matribus haedos.

Hic sibilus in graecis quibusdam vocibus fortior scribitur graeco charactere zeta: vt in Zopyrus, Zephyrus, In medio autem dictionis si latiné flectatur, geminum ss potius exprimitur: vt in illo Plauti loco, in Moenech.

Non atticissat, sed Sicelissat: pro ἀττικίζει σικελίζει,

R. & l, labris minús diductis efferuntur.

R, mediocri sono, lingua interiús palatum feriente, & circa dentes tremula susurrat: vt Ennius.

Africa terribili tremuit horrida terra tumultu.

Sed de quinque liquidis, quae olim liquescebant, duae postea solae r, & l, liquidae remanserunt.

Semiuocalis firma, contractis labris instar secundarum vocalium effertur, & immutabilem sonum habet: vnde & firma dicitur: vt f, jod, vau.

F, minimo orbe, infero labro leniús efflatur, vt 2. Æneid.

Forsitan & Priamo fuerint quae fata requires.

Iod pleniore orbe strider extremo palato & dentibus: vt 1. Æneid.

Iam pater AEneas, & iam Troiana iuuentus.

Vau, & f, sonant orbe contractiore.

V, mediocri orbe, supero labro densiús bombilat vt 5. Æneid.

—— breuibusq; vadis frustraq; vocantem.

Muta est consona, quae sola duntaxat conatum quendam mutit, éstque aperta aut clausa. Aperta,

quæ labris apertis mutit exiliús, partim palato, partim dentibus: palato, vt C, Q, G.

C, lingua exteriús palatum & genuinos premente fortiús sonat, 2. Æn.

Quo res cunque cadunt, vnum & commune periclum.

K, sono prorsus eadem est litera, & plané Latinis vocibus inutilis. Ipsi veró C succedit Q, prorsus eodem sono, sed ante u, vocalem liquescentem sequente alia vocali, duntaxat adhibetur: vt 2. Georg.

Nunc quo quanque modo possis cognoscere, dicam.

G, lingua medium palatum, & dentes genuinis vicinos premente, remissiús sonat: vt Æn. 10.

Agnouit longé genitum præsaga mali mens.

In Cneus & Cajus G profertur pro c.

Hic character item Græcus vnus est in scriptura, nomine x, pro duabus consonis cs, vel gs, vt in crux, & frux: quod agnoscitur é casibus crucis & frugis.

Mutiunt dentibus D, T. D, strictiús lingua inferos dentes, & modicé superos afficiendo, molliús sonat vt 1. Æneid.

Condebat donis opulentum & numine diræ.

T, lingua superos dentes premente, fortiús sonat: vt Ennius.

O Tite tute Tati tibi tanta tyranne tulisti.

Muta clausa, est quæ labijs compressis interiore bucca mutit: vt B. & P.

B, quidem arctiús intus continetur: P autē mitiore sono succedens, é medijs labijs erūpit: vt 2. Æneid.

Barbarico postes auro spolijsq; superbi.

H, nota est aspirationis, quæ solis vocalibus præest: subest etiam, sed tantúm in græca voce, consonis quatuor: vt hamus, herus, hilum, homo, hujus, hydra, chorus, thorus, Rhodus, Phyllis.

At-

Atque hæc est distributio literarum: quæ adhuc confusis generum partibus, & compendijs scripturæ additis viginti quinque ita enumeratæ sunt, A,b,c,d, e,f,g,h,i,k,l,m,n,o,p,q,r,s,t,u,x,y,z,: quibus adde jod & vau. Elementis veró characteres sunt majores, medij, finales, quibus vtimur initio versuum, & periodorum, & propriorum nominũ: item in medio ac fine.

Etymologia, vocum ac dictionum naturam & proprietates interpretatur, non in significationibus, sed in proprietatibus adsignificationum, quales in nomine & verbo flectiones, in illo etiam genera, comparationes, casus: in hoc tempera, & personas, vt postea dicetur. Tota feré Grammatica significationibus vocum referta est, propriarum, appellatiuarum, possessiuarum, deriuatiuarum, denominotiuarum, patronimicarum, verbalium, participalium, aduerbialium, sic in verbi doctrina formæ & genera significationum, inchoatiuæ, frequentatiuæ, meditatiuæ maximam partem occupant: de reliquis orationis partibus vltra significationes nihil feré præcipitur: at subiectũ Grammaticæ est oratio, siue sermo popularis & patrius, id est significationibus notus, nec Grãmatica significationes vocabulorum, sed vsum docendum suscipit & explicat, ex ijs quidem non quæ significantur, sed quæ adsignificãtur: vt sunt numeri, genera, gradus, casus, personæ, tempora, aut é vocum ipsarum finibus, vnde nempe nominum declinationes, verborum coniugationes informande sint: tota denique ista significationum materia per se non est, sed illegittima omnino est. Voces verò (quod in hac parte nomino) pro articulatis literatisque, atque (vt Varro loquitur) significabilibus vocibus, rem nempe certam significantibus, nomino, quas Cicero verba generaliter solet appellare. Varro etiam partes orationis, & Quintilianus dicunt: quod recentiores Grammatici magis, obscuriús tamẽ affectauére: vocis itaque nomen vt distinctionis nobis hic erit propositum: quod Græcis in eadem re est proprium, ὄνομα ἐστὶ φωνὴ, ait Aristot. nomen est vox: Notam veró quod appellamus σύμβολον appellauit. Dictionis igitur seu vocis etymologia, prosodia, orthographia imprimis dicenda nobis est: tum demum orationis constructio & compositio siue Syntaxis.

Litera.) Asper ait naturam literæ tribus modis intelligi, nomine quo pronuntiatur, potestate qua valet, figura qua scribi-

tur. At poteſtas eſt ſonus ille quo pronũtiatur, quē etiã figura debet imitari, vt hic proſodiam orthographia ſequatur: quod etiam à Priſciano propoſitum eſt: propter pronuntiationem (inquit) & figuræ & nomina literarum facta ſunt.

Cap. 4. *De ſyllaba, eiuſq́; compoſitione, & quantitate.*

Atqve hæc de proſodia & orthographia literę: Syllaba eſt in voce ſonus integer, vt dos, flos: ſic in dominus tres ſunt ſyllabæ, do, mi, nus. In ſyllaba ſpectatur compoſitio, & quantitas. Syllaba eſt vnius vocalis, vt a, e, i, o, u, y: vel é duabus vocalibus, & ideo diphthongus appellatur, duarum nempe vocalium in vnam ſyllabam comprehenſus ſonus, eáque quatruplex, æ, au, œ, eu, in ætas, audio, œſtrum, euge vel é vocali & conſonante miſta, quæ plures literas complecti poteſt modó duas, vt ab: modó tres, vt ars modó quatuor, vt Mars: modó quinque, vt ſtans: modó ſex, vbi ſi tres conſonæ antecedant vocalem duæ tantúm ſequentur: aut ſi duæ antecedant, tres ſequentur, vt in monſtrans, ſtirps. Sed continuatim conſonantium coniunctio qualis eſt in voce, talis in ſcriptura eſſe debet: vt quæ coniunctè proferuntur, coniunctè quoque ſcribantur,

Syllaba eſt breuis, aut longa. Syllaba breuis eſt, quæ conſtat vnico tempore: & ſi opus eſt notatur in vocali, hoc apice ˘. Breuis autem eſt primó vocalis ante vocalem ſyllabæ ſequentis in eadem voce: vt prima ſyllaba in Deus. In græcis tamen obſeruetur ſua quantitas, vt in δῖος, dius. Secundó finalis a, e, y, vt muſa, lege, moly. Tertió, quælibet vocalis ante finales r, l, t, d, m, b: vt iubar, nihil, legit, apud, templum, ab. Quartó, i & u ante finalem s, vt triſtis, bonus.

Syl-

Syllaba longa est, quæ constat duobus temporibus eáque si quid opus est, in vocali notatur hoc apice -. Longa veró est natura aut positione. Longa natura, primó est omnis diphthongus: vt primæ syllabæ in ætas, audio, cœna, euge: vnius enim vocalis vnum saltem tempus est: u tamen in eadem syllaba inter q, vel, g, & aliã vocalem liquescit, & habet sonum sextę vocalis: neque duæ vocales longum faciunt, vt lingua, queror, quis, sanguis, item inter s, & a, vel e: vt suadeo, suauis, consuesco, consuetus. Secundó longa natura est i, & u in fine dictionis: vt in veni & manu. Tertió quælibet vocalis ante finalem, n, &, c, vt Titan, splen, delphin, Xenephon, Phorcyn, (in vn autẽ nulla vox Latina desinit) illac, halec, dic, hoc, duc Quartò a, e, o, antes finalem: vt amas, doces, nepos.

Longa positione syllaba est, quando ipsius vocalem sequuntur duæ consonantes primò in eadem voce, vt æst, pax, gaza, Maia, aio, Pompeius. Duplex enim est nota compendiaria in scribendo, pro duabus separatis simplicibus notis: i in medio duarum eiusdem simplicis vocis vocalium longa perinde est atque x, & z. Secundò longa positione quandò duarum consonarum altera est in fine præcedentis vocis: altera initio sequentis: vt *Deus nobis hæc otia fecit.*

Excipe quando liquida r, vel l, in eadem syllaba post vocalem natura breuem sequuntur aliquam harum septem consonantium b, c, d, f, g, p, t. tum enim liquescunt, & ideo syllabam faciunt ancipitem: vt arbitror, celebris, demigro, Afri, apros, Atlas, exedra, volucris, Abodlas, Agathocles, Noegla, Hybla, locuples, cinislo.

O, in fine, communis est vt homo, amo: monosyllaba tamen producuntur, vt o, sto, flo, do, pro.

atqui in quantitatis orthographia præcipua subtilitas est in dubijs, vt mālus arbor, & mălus non bonus apice distinguatur, si ambiguitas metuatur.

Cap. 5. *De accentu, & notatione.*

Ergo hæc de partibus vocis: communes vocis affectiones sunt accentus, & notatio. Accentus est quo vox velut accinitur: éstque in vnica syllaba dictionis, quamuis polysyllabæ, vnicus & quidem acutus, grauis, aut flexus. Acuto, syllaba leuatur. Graui, syllaba deprimitur: Flexo, túm eleuatur túm deprimitur. Ita veró singulis si quid opus est notantur acutus ´ grauis ` flexus ˜.

Acutus iampridem solus pronunciatur. vel potius pro quouis accentu mora quædam adhibetur, quæ sané dicatur accentus. Ergo in monosyllabis omnibus accentus notus est: vt in sum, es, est· in dissyllabis, penultima habet accentum: vt in bonus, rarus: at in polyssyllabis, penultima longa vel naturâ, vt Romanus, vel positione, nec tamen anceps, vt senesco. Si breuis vel anceps ea sit, accentus est in antepenultima, vt dominus, celebris, volucris. At in versu accentus sequitur metri legem: vt 1. Æneid.

——*Pecudes pictæque volúcres.*

Interrogatio mutat accentũ, & in vltimã trãsfert. Ter, Eun. *Sed quid egó?* & distinctio, vt in vnã veró, & in cęteris ambiguis, in quibus & pronuntiandis & scribendis distinctio hæc erit.

Notatio est qua disquiritur species aut figura vocis. Species, est notatio, qua disquiritur primá ne, sit vox an aliunde flexa: prima vt amo, flexa vt amabilis. Commutat aliquando species quantitatem vo-cum

cum: vt prima syllaba in luceo producitur, in lateo corripitur: contra in lucerna & laterna: Martial. in Apophor.

Dux laterna viæ clausis feror aurea flammis.
Et tuta est gremio parua lucerna meo.

Sic ab igni fit igniculus, á nani nauicula, & similia. Figura est qua disquiritur vtrúm vox simplex an cõposita sit: simplex vt doctus, amo: composita vt perdoctus, redamo. Compositio veró mutat interdum literas, vt cognosco pro connosco: mutat item coniunctionem consonarum, itémque diuisionem, vt in abutor, inaccessus, syllaba prior desinit in consonam posterior incipit á vocali. Sic abstemius, (quia ex abs & temeto composita vox est) s, literam primæ syllabæ relinquet. Compositio etiam interdum quãtitatem syllabæ commutat: vt omni & cuncti & similia vltimam producunt, que corripitur in omnipotens & cunctipotens.

Notatio.) Hoc preceptum de notatione speciei & figurę generale est, & omnium omninó vocum commune: quæri enim potest de quauis voce sit ne primitiua an deriuatiua, simplex an composita: id igitur generaliter & semel doceri debet. At præceptum de specie & figura in omni vocis specie in nomine, in pronomine, in verbo & cæteris repetitur, & sic quod generale est, iteratur, & specialiter docetur, generaleq; speciali perperam attribuitur: generaliter enim & semel dicta perinde intelligentur.

CAP. 6. *De nomine & eiusdem generibus.*

Vox est numeri, aut sine numero: numeri, quæ adsignificat numerum: & quidẽ singularem aut pluralem, vnde vox numeri singularis, aut pluralis appellatur: Singularis numerus est, quo res singu-

laris exprimi potest: vt doctus, legit. Pluralis quo res plures exprimi possunt: vt docti legunt. Vox numeri certis finibus flectitur: vnde finita dicitur, quæ numerum certo flexionis fine difinitum adsignificat vt doctus, legit: infinita, quæ non adsignificat: vt nequam, præsto, amare, amandi.

Vox numeri est nomen aut verbum.

Nomen est vox numeri cum genere & casu. Genus est differentia nominis secundum sexum: éstque naturale aut fictum: Naturale, masculinum aut fœmininum. Masculini generis nomen est cui hic præponi potest: qualia sunt mari aut rebus maris specie conceptis congruentia, vt Marcus, Catilina, Dinacium, pistor, architectus, nauta, bonus, doctus, Neptunus, Lucifer, Boreas Sequana, Aprilis. Fœminini generis nomen est cui hæc præponi potest: qualia sunt nomina fœminæ aut rebus fœminæ specie conceptis congruentia, vt Tullia, Glycerium, Pallas, obstetrix, docta, bona. Fœminina item sunt nomina regionum, vrbium, arborum. Regionum, vt Ægyptus, Samos: Vrbium, vt Roma, Carthago, Lacedæmon: Arborum, vt cerasus, pirus. Sed aliquando masculinum, item fœmininum genus promiscuum est: & itē vtrique sexui conuenit: vt aquila pro mare fœminaque, est fœminini generis: passer, masculini: ad discernendum autem sexum dicimus, aquila mas. aquila fœmina. Fictum genus est neutrum, commune, aut omne: neutri generis nomen est, cui hoc preponi potest, & neutrum dicitur: vt hoc templum. Speciale nomen aliquando sequitur nominis generalis genus vt Eunuchus masculini generis est. At Terentius ait *Transtulit in Eunuchū suam*: fabula nempe hic intelligitur. Albula quia fluuius, masculini generis est.

At

At Ovidius 4. Fast. dixit, *Albula pota Deo*: a qua scilicet intelligitur, 2. Communis generis nomen est, cui hic & hæc proponi potest: vt ciuis, sacerdos, homo. *Homo nata erat*, ait Cicero.

Nec vox hominem sonat, ait Maro de virgine. Omnis generis, cui hic & hæc & hoc præponi potest, vt felix, amans.

Atque é differentia generis nomen est substantivum vel adiectivum. Substantivum est nomen generis unius, aut summum duplicis. Substantivum generis unius & proprium maiore litera notatur: vt maro, Horatius. Adjectivum est nomen trium generum, vel in uno fine, ut felix, amans: itémque infinita, ejusmodi, istiusmodi, illiusmodi, hujusmodi, damnas, mancipi, nequam, præsto, frugi: vel in duobus, ut fortis, forte: vel in tribus, vt bonus, bona, bonum: acer acris, acre: sequester, sequestris, sequestre: equester equestris, equestre.

Vox est numeri.) Sed satis de cõmunibus vocis affectionibus: sequitur divisio vocis in genera & species, Genera distinguuntur ex numero, alterum genus numeri, alterũ sine numero. Sic Aristoteles vocis genera duo facit, categorema, & syntesimos. Sæpe tamen admonui de Grammaticorum errore res significatas in Etymologia spectantium, cum adsignificatas tantum, aut fines spectare in singularum vocum Grammatica debeant. Hic prima infiniti erroris causa Grammaticis fuit in dividendis generibus vocum. Hanc autem numeri essentialem differentiam Grammatici quater repetunt: in nominibus semel, iterum in pronominibus, tertio in verbis, quarto in participijs: at quod generale est per species sæpius repetunt: ergo generaliter & semel id dicere debent.

Vox numeri est.] Vocis numeralis species duæ sunt, vt Aristoteli verè placuit nomen & verbum, sicut in libello Perihermenias intelligitur: ubi vocis genera duo facit, Categorema & syntesimos: categorematis species duas nomen & verbum: syntesimon, aduerbium & conjunctio, Grammatici pro duobus

generibus eorúmque binis ſpeciebus vocis alij quatuor, alij quinque, alij ſeptem, plerique fere omnes octo, nonnulli decem fecerunt. At inquiet Ariſtoteles, generalia generaliter,& ſemel explicanda ſunt. Pronomina declinantur nominum caſibus, & generibus nominum diſtinguuntur, nec ullam præterea Grammaticam habent quám nominalem. At perſonam certam ſignificant(inquies) imo veró ſi non impropriè, ſi non ambiguè loqui velles, nullam perſonam ſignificant: ut enim differentiæ numeri nominalis caſus, ſic numeri verbalis perſonæ propriæ appellãtur: atq; ut in verbo caſus nulli,ſic in nomine, aut iſto pronomine perſonæ nullæ ſunt. Sed perſonã neſcio quám certã pronomen ſignificet,quia illi conveniat,quid tum? utrum igitur numeralium generum differentiam é ſignificationibus perſonarum efficientur? nonne nominativi nominum tertiam perſonam adſignificant,vocatum ſecundũ?utrum inde genera vocis alia dividentur? Deinde pronomina multa ſunt ut meus mea meum, tuus tua tuum,& ſimilia, quæ nullam perſonam potius habent, quám bonus bona bonum: Itaque perſona iſta tranſlatitia nullam nominis & pronominis differentiam facere poteſt. Quare, quoniam nominis & pronominis genus ſtatuimus in numerali flexione, inde quoque ſpecies derivandæ erunt. De Participio idem dicendum eſt, nullam ejus eſſe Grammaticam niſi nominalem, analogiámque, atque ut generum & declinationum in Pronominibus & Participijs nullam ſpecialem,totam generalem eſſe: quemadmodum Præpoſitiones & Interjectiones, ſicut Adverbia ſunt velut Adjectiva, ſingularum vocum. Atque ut é nominibus verba, ſic é verbis nomina plurima declinari & derivari. Nunc vero nomen definiamus ex ſuis ſpecialibus differentijs & proprietatibus, genere & caſu.

Nomen eſt.)Sed hæc de vocum diuiſione ſatis. Nomen definitur ex ſuis ſpecialibus differentijs, ſeu propriis omniq; & ſoli & ſemper adjunctis,genere,& caſu. Grammatici á Donato vſque & Priſciano quandam generum doctrinam á declinationum doctrina ſepararunt: at quod omnium declinationũ commune eſt,communiter proponimus: quod in ſingulis propriè comprehendi poteſt, poſtea ſpeciatim comprehẽdemus, nec pro una doctrina ſponte plures efficiemus. Eſt veró generis præcipua ratio á primis uſque Grammaticis repetita per articulos, ut vocant,Hic hæc hoc, & quidem á Varrone 8. de ling. propoſita.

CAP.

Cap. 7. *De comparatione Adjectivorum.*

ADjectivis pleriſque comparatio accidit, ut diminutio contrá etiam ſubſtantivis. Comparationis poſt abſolutum gradus duo nominantur, comparativus & ſuperlativus. Comparativus eſt, qui per abſolutũ cum magis explicatur: ut doctior magis doctus. Superlativus, qui per abſolutum cum maximé explicatur: ut doctiſſimus, maximé doctus. Formatur uterque gradus ex abſoluto fine in i: comparativus addito or pro communi genere, & us pro neutro: ut á docti, doctior, doctius: á forti, fortior, fortius, irati, iratior, iratius: præclarus, præclarior, præclarius. Superlativus addito ſſimus pro maſculino, ſſima pro fœminino, ſſimũ pro neutro: ut doctiſſimus, doctiſſima, doctiſſimum: fortiſſimus, fortiſſima, fortiſſimũ: ſic iratiſſimus, præclariſſimus. Si abſolutus deſinat in er, ſuperlativus maſculinus fit addito rimus, fœmininus rima, neuter rimum: ut Niger, nigerrimus, nigerrima, nigerrimum. Sed plerunque é tribus gradibus aliud deeſt, aliud illegitimé formatur, ut é ſequentibus perſpicitur: Exterior extremus & extimus: Interior, intimus: Inferior, infimus: Ocyor, ocyſſimus: Vlterior, ultimus: Superior, ſupremus: Deterior, deterrimus: Citerior, citimus: Poſterior, poſtremus: Propior, proximus, unde & novus comparativus proximior: Prior, primus: Adoleſcens, adoleſcentior: Ingens, ingentior: Infinitus, infinitior: Idoneus, idonejor Vlpiano: Satur, ſaturior: Senex, ſenior: Iuvenis, junior: Dives, divitior: Siniſter, ſiniſterior, ſiniſtimus: Sacer, magis ſacer, ſacerrimus: Vetus, veterior, veterrimus: Frugi, frugalior, frugaliſſimus: Maturus, maturior, maturiſſimus, & maturrimus:

Malus, pejor, pessimus: Magnus, major, maximus: Multus plus pro neutro singulari tantùm, plurimus: Nequam, nequior, nequissimus: Dexter, dexterior, dextimus: Novissimus pro extremo solus gradus est: Bonus, melior, optimus: Parvus, minor, minimus, & paruissimus Lucretio: Maledicus, maledicentior, maledicentissimus: Magnificus, magnificentior, magnificentissimus: Benevolus, benevolentior benevolentissimus, & similia. Quinque in lis faciunt limus in superlativo: Agilis, agilior, agillimus: Humilis, humilior, humillimus: Similis, similior, simillimus: Facilis, facilior, facillimus: Gracilis, gracilior, gracillimus.

Non comparantur adjectiva in us purum, ut aureus, pius: quamvis piissimus sit Curtio, sed Ciceroni non probatur: tenuior tamẽ tenuissimus, & assiduissimé dicimus: in dus. ut colendus: in imus, ut opimus: in plex, ut multiplex: simplicius Quintiliano placuit: in ivus, ut deliberativus: festivior tamẽ & festivissimus: in tinus, ut matutinus: á fero & gero ut legifer, armiger: aliáque permulta, ut equester, sylvester, degener, memor, cicur, vulgaris, Gallicus, Germanicus vetulus.

Cap. 6. *De diminutione.*

DIMINUTIVUM est nomen sine comparatione significans in eodem genere diminutionem sui primitivi. Finitur autem in io, us, er.

Io vt ab ardea, ardelio: ab homo, homuncio: á senex, senecio, apud Afranium, pro vetulo.

Eus, ut ab equus, equuleus: ut hæc acus facit aculeus: hi duo fines rariores sunt. Lus autem maximam turbam

turbam continet, cujus fines sunt olus, & ulus penultima brevi, nus, na, num, er, ra, rum, lus, la, lum.

Olus, ola, olum fit ab aliquo casu in o, ut á filio, filiolus: sic Tulliolus, alueolus, capreolus: filia, Tullia filiola, Tulliola: item neutra negotiolum, palliolum: ab homo tamen homulus.

Vlus mutet s nominativi in lus, ut servus, servulus, gracus, graculus: sic tantulus, parvulus: vetus, vetulus, vetula, vetulum: paulus, paululus: á rege, regulus: ad adolescens, adolescentulus. Similiter fœminina, lunula, animula, aquula, sylvula, mensula, literula, furcula: á capite, capitulum: at præcedente c longé sunt plurima, quorum pleraque tantúm addunt culus & culum.

Culus, ut monosyllaba, flos flosculus: sic masculus, musculus: á cor, corculum: sic neutra in us etiã polysyllaba: rus, rusculum: crus, crusculum munusculum, corpusculum, opusculum. Sic á lepus, lepusculus. Sic é comparatiuis neutris sunt adjectiva majusculus, majuscula, majusculum: sic grandiusculus, minusculus, celeriusculus. Sic item ab er, & or, ut frater, fraterculus: paterculus: item pauperculus, paupercula, pauperculum: muliercula, matercula: á venter tamen ventriculus: amator, amatorculus: sororcula: rumor tamen rumusculus. Quædam præterea mutant o in un, ut homo, homunculus: sic latrunculus, tyrunculus, carbunculus: á fur autem furunculus: item fœminina: offensio, offensiuncula, ratiuncula, virguncula. Quædam formant á fine is verso in culus, ut desinentia in x: dicax, dicacis, dicaculus: á facis, facula: á fornacis, fornacula: á cervicis, cervicula.

Quædam á fine in i, corripiendo ipsius ultim-

ut sunt desinentia in is, rs, ns,

Is ignis, igni, igniculus: sic dulciculus: item fœminina, ut apicula, navicula: cuticula tamen Iuvenalis produxit:

Cúm bibet æstivum incontracta cuticula solem.

Sic á canis, canicula: Persius,

—Insana Canicula messes.

Vrit.—

Rs, pars, parti, particula.

Ns, fons, fonti, fonticulus: sic monticulus, ponticulus: sic lens, lenti, lenticula. Finis in ui tollit u, ut ab artui, articulus: sic versiculus: at hoc curriculum, ut geniculum, corniculum: domus, domuncula.

Quædam formant á fine in e, ipsúmque e producunt, ut desinentia in es: sic á re, recula: á vulpe, vulpecula: sic nubecula, diecula, á mercede tamen, mercedula. Atque hæc de olus & ulus.

Nus, ut asinus, asina, asellus, asella: sic gemellus, gemella, gemellum: sic á bonus, bellus, bella, bellum: agnus, agnellus: pugnus, pugillus: unus, ullus: vinũ, villum: catena, catella: columna, columnella & columella: tignum, tigillum: sic signum, sigillum: attamen á scamnum, scabellum: á scutum, scutella: á rana, ranunculus: ab anguis, anguilla.

Er, ager, agellus: liber, libellus: sic tenellus, cultellus: á puer, puellus, & puella: sic libella, umbella: sacrum, sacellum: sic lucrum, lucellum: flabrum, flabellũ.

Lus, la, lum, populus, popellus: catulus, catellus: paululus, pauxillus: ab homulus, homullulus: á codex, codiculus, codicillus: fabula, fabella: tabula, tabella: velum, vexillum: tantulum, tantillum. Ergo præcedente L, tanta copia est diminutivorum.

Ter, hic postremus finis rarior est: ut surdaster,

Antoniaster Ciceroni: parasitaster Terentio. Græca etiam quædam Latiné usurpantur, ut Syriscus Terentio. Pleraque autem diminutionis speciem tantúm habent, ut cuniculus, tabula, periculum. Atque hæc de comparatione & diminutione é differentia generis: sequitur de casu.

Adjectivis.) Adhuc de vocis divisione, & nominis definitione, primáque eius proprietate in genere, ex qua sequitur specialis proprietas in comparatione & diminutione: ut enim comparatio est specialis affectio quorundam nominũ adjectivorum, sic diminutio quorundam substantivorum: At Grammatici contrá in generalibus nominum accidentibus, specialem istam affectionem inepté ponunt & adnumerant, Hæc autem proprietas in comparatione solis quidem nominibus in lingua latina convenit, per naturam tamen potest, & verbis convenire, sicut & genera.

CAP. 7. *De casu & prima declinatione parisyllaba.*

CASUS est specialis terminatio nominis sextuplex in utroque numero, nominativus, genitivus, dativus, accusativus, vocativus, ablativus. Casus bini similes sunt, nominativus feré & vocativus, dativus & ablativus: ut magister, magister: magistro, magistro: magistri, magistri: item magistris, magistris. In neutris autem similes sunt in utroque numero terni casus, nominativus, accusativus, vocativus, & plurales in a: ut templum, templa: tempus, tempora.

Flexio nominis secundũ casus declinatio dicitur: éstq; parisyllaba aut imparisyllaba. Parisyllaba, cujus nominativo singulari genitivus parisyllabus est: ut musa, musæ, dominus, domini: Eáq; duplex est: prima quę declinatur á fœmininũ, ę, ę, am, a: & arũ, is, as, ut,

Musa, musæ, musam, musa, musa.

Musæ, musarum, musis, musas, musæ, musis.

Sic bura, amicitia, inimicitia, arena, rosa, ruta, myrica, faba, cepa, genista.

Græcæ declinationis primæ parisyllabæ masculina in as & in es, & in ē fœminina Græcum finem frequenter hîc retinent, ut Æneas, Æneæ, Æneæ: Sophistes, Sophistæ, Sophistæ: Helene, Helenes, Helenæ: sed Latini formam Latinam frequentius tenuêre, Ænea, Sophista, Helena, Patronymica in es masculina & ē fœminina sunt omnia declinationis hujus: ut Priamides, qui é genere Priami: Nerine, quæ é genere Nerei.

Anomalia numeri. Numero altero rara: vt plurali, eloquentia, sapientia, & similia substantiva: item, adorea, fama, fuga, cholera, gloria: singulari, argutiæ, antiæ, aquæ calidæ, epulæ, exequiæ, exuviæ, excubiæ, insidiæ, inferiæ, induciæ salinæ, scalæ, deliciæ, manubiæ, minæ, nugæ, nuptiæ, valvæ, falæ, facetiæ, feriæ, thermæ, tenebræ, diuitiæ, calendæ, cunæ, clitellæ, quisquiliæ, balneæ, bigæ, quadrigæ, phaleræ. Quædam utroque numero declinantur integré, sed varia significatione: ut Apina & Trica nomina oppidorū, apinæ, tricæ pro quisquiliis: scopa violę genus, scopæ pro verriculo, quanquam apud Columellam est scopula: litera pro elemento, literæ pro epistola: Nundina pro dea, nundinæ, quæ nono quoque die redeunt, tanquam novendinæ; fidicula parua chorda, fidiculæ, quibus rei torquentur: dira ex dirus, dira, dirum, Diræ pro furiis. Sic numeralia illa, prima secunda, nona, decima, & pluraliter primæ, secundæ, nonæ, decimæ: sic primitiæ cúm adjectivum sit, primitius, primitia, primitium, & pleráque ejusmodi:

dica,

dica, dicam, dicas, triptoton, & dicis Græca forma, ut dicis caussa: suppetiæ, suppetias: repetundarum, repetundis diptota: inficias monoptoton.

Anomalia casus. Genitivus Græcæ formæ hic unus est, familias, in paterfamilias, materfamilias, filiusfamilias: sic patres, matres, filij familias, sed & familiæ & familiarum dicitur.

Accusativus ex Græcis in as habet n, sæpiùs quã ex es vel e, n tantùm: ut Æneas, Ænean: Anchises, Anchisen: Helene, Helenen.

Vocativus é nominativo in as vel in es, abjicit s, ut Æneã, Ancise.

Ablativus ex nominativo in es vel in e desinit in e, ut Anchise, Helene.

Genitivus pluralis contrahitur hic interdum á poëtis, & sic notatur. 3 Æneid.

Grajugenûmq; domus. Lucretius 1.

AEneadûm genitrix.

Dativus & ablativus in sex substantivis facit abus equabus, libertabus, filiabus, mulabus, natabus, deabus: equis tamen, natis, filiis etiam dicitur si sexus ambiguitas distincta sit. Scævola lege prædia dixit conservabus.

Anomalia generis. Adria masculinum est, sic cometa, planeta, & cætera primæ declinationis Græcæ, exceptis margarita, charta, cataracta, catapulta, coclea, gausapa: quæ Græcé masculina sunt.

Casus.) Nominativus casus sive rectus, ut quibusdam placet quod á generali nomine in specialia cadat casus appellatur, ut stylum quoque manu cadentem, rectum cecidisse possumus dicere: vel abusivé dicitur casus, quod ex ipso nascuntur omnes alij, vel quod cadẽs á sua terminatione in alias, facit obliquos casus. Cæterùm declinationis in nomine differentia, specialẽ generum differentiam indicat: at generum specialis etiam

doctrina præponitur, declinationem sequitur, id methodicum non est. Igitur declinationis genera nobis explicanda non sunt exemplo Grammaticorum: præsertim recentium in tres doctrinas dispertienda: generum doctrina quæ quidem communis est, præposita est: specialis per declinationum species explicatur: tertiam nominis doctrinam Grammatici in anomalis nominibus fecére, in verborum etymologia: sed anomalium primæ declinationis in prima declinatione, & reliquarum in reliquis sigillatim describemus. Latini ad istam declinationum divisionem differentiam casus unius spectauere, ut quia genitivi differentia quintuplex esset, æ, i, is, us, eï, inde quoque genera declinationum quinque efficerentur: sed unius potius casus differentia, quám reliquorum divisionem efficere non debuit: itaque Græcos, qui elegantia divisionis huius latinos superauére, hac in re imitabimur. Numeri anomaliam primó, atque in ea, altero carentium exequemur: Deinde anomalium casus: Postremó generis, ídque in omnibus declinationibus postea sequemur.

Cap. 8. *De secunda declinatione parisyllaba.*

Declinatio parisyllaba secunda, est quæ declinatur us, vel er masculinum, vel m neutrum, i, o, um: i, orum, is, os.

Casus Græcus aliquádo manet, ut Samos, Lesbos, pro Samus, Lesbus: Ilion pro Ilium, Androgeo pro Androgei, Orphei pro Orpheo, Pergamon pro Pergamum, Ilionea pro Ilioneum, Theseu pro Thesee, Cimmerion pro Cimmeriorum.

Genitivus singularis i gemini rescinditur interdum á poëtis. Iuvenal.

Antoni' gladios potuit contemnere.—

Virg. 1. Eclog.

Nec spes libertatis erat, nec cura peculi.

Pluralis autem sæpe etiam in prosa contrahitur, ut deûm, fabrûm, procûm, sestertiûm, virûm pro deorum, fabrorum, procorum, virorum, sestertiorum.

Desi-

Desinentia in us, ut dominus, domini, domino, dominum, domine, domino.

Domini, dominorum, dominis, dominos, domini, dominis. sic callus, hyacinthus, lupinus, croccus, porrus.

Maledicus, causidicus, pronubus.

Numero plurali carent, humus, viscus, fimus, limus, cestus, bolus, pontus: contrá singulari, inferi, superi, liberi, ludi, fasti, fori, cani, cancelli, posteri, macte, macti, diptoton Grammaticis est.

Vocativo us in e mutatur. Tria communia desinũt in i, filius, fili: meus, mi: genius, geni: Deus vocativo manet: á propiis autem in ius tollitur us accentu in antepenultimam retracto, ut Antonius, Antoni: In quibus autem j nominativo fuit, vocativo detrahitur us, & consona redit in vocalem i, quantitate præcedentis vocalis servata, ut Cajus, Cai: Pompejus, Pompei.

Nominativus pluralis usitatus est dii vel di, unde diis vel dis.

Genus. hic spinus, & rubus, & libanus, quamvis arborum: contrá hæc alvus, vannus, & humus: ficus arbor, & fructus, at morbus masculinum: item hæc domus, domi, domum, sine vocativo, domo: & plurali tantúm domorum, domos. Poëtis, hic Abydos, hic Lesbos quamvis oppida. Græca pleraque fœminina sunt, ut lecythus, nardus, crystallus, balanus, papyrus; at communia sunt, colus, grossus, phaselus, pharus, pampinus, penus sine plurali, hæc atomus Ciceroni, hic Senecæ: hic & hoc vulgus sine plurali: neutra & sine plurali pelagus & virus.

Desinentia in er, ut magister, magistri, magistro, magistrum, magister, magistro.

Magiſtri, magiſtrorum, magiſtris, magiſtros, magiſtri, magiſtris.

Hic Oleaſter.

Caſus impariſyllabus. Creſcunt autem genitivo penultima brevi armiger, armigeri: ſignifer, ſigniferi, & á fero geróque orta: ſic aſper, adulter, exter, ſocer, liber, miſer, tener, dexter, gener, gibber, puer, proſper: Iber autem Iberi, & hinc Celtiber, Celtiberi: proſperus tamen & Iberus adhuc integra ſunt: cæterus ornatus citatur à Catone: puerus etiam olim valuit.

Creſcunt item ſequentia, vir viri, & inde compoſita levir, triumvir, decemvir, & ſimilia: tum ſatur ſaturi.

Deſinentia in um, ut ſcamnum, ſcamni, ſcamno, ſcamnum, ſcamnum, ſcamno. Scamna, ſcamnorum, ſcamnis, ſcamna, ſcamna, ſcamnis.

Sic callum, connūbium vel connūbium, ſic gauſapum: hordeum, electrum, lilium, lolium, muſtum, mulſum, vinum, viburnum, defrutum, cinnamomum vel cinnamum, balſamum, piſum ſic jugerum.

Numero plurali carent, aurum, argentum, acetum, apium, ervum, epulum, ſalum, ſevum, vel ſepum, vel ſebum, ſinum, ſtannum, lethum, hilum, nihilum, nitrum, juſtitium, viſcum, fœnum: tantundem, tantidem diptoton: tabum, triticum, delicium, cælum, cœnum, garum, glutinum, butyrum, penum, plumbum. Singulari carent, arma, effata, exta, ſarta, munia, juſta, vaſa, vinacea, flabra, fraga, teſqua, comitia (comitium tamen pro loco, integrum eſt) cibaria, cunabula, crepundia, bellaria, præcordia, parapherna.

Genus, in um deſinentia neutra omnino ſunt, modó non propria maris aut fœminæ: quamvis ſint regionum, ut Illyricum, Noricum: vel urbium, ut Avaricum,

ricum, Brundusium: vel arborum, ut cinnamomum, balsamum. Genus autem cum terminatione mutant Avernus, Ismarus, sibilus, Mœnalus, Massicus, Tænarus, Taygetus, tartarus, Dindymus, Pangæus, carbasus fœmininum. Plurali neutra sunt, Averna, Ismara, sibila, Mœnala, Massica, Tænara, Taygeta, tartara, Dindyma, carbasa, Pangæa: at Elysium, rastrum, frenum, pluraliter, Elysij, rastri, freni, aliquando etiã frena: hi Argi pluraliter tantúm.

Duplicia terminatione & genere præterea quædam sunt in us & um: ut intubus, supparus, jugulus, fimus, dupondius: chirographus, commentarius Quintiliano: crocus, clypeus, balteus, baculus, porrus, pileus: intubum, supparum, jugulum, fimum, dupondium: chirographum, commentarium Ciceroni: crocum, clypeum, balteum, baculum, porrũ, pileum, Pergamus & Pergamum, pluraliter tantúm Pergama: locus & jocus singulariter tantúm: at pluraliter loci & loca, joci & joca, & varia ejusmodi non modó in una declinatione, sed in diversis, vt ganea, ganeũ: menda Ovidio, mendum Ciceroni: amygdala etiam pro fructu & amygdalum.

Parisyllaba secunda quatuor fines habet in recto masculinos, unum neutrum: tertia & quarta græcorum declinatio in hanc declinationem cadit: os in us vertitur, ut κῦρος Cyrus, πέλαγος pelagus, ὁ χάος, chaus: in ρος desinentia mutant plerunque ρος in er, ut ἀγρὸς ager, μενάνδρος Menander.

CAP. 9. *De parisyllabis adjectivis anomalis, quæ Pronomina dicuntur.*

ADJECTIVA parisyllaba sunt declinationis utriúsque parisyllabæ: sed vario genere, ut bonus, bona, bonum. Ex adjectivis parisyllabis duo &

viginti sunt anomalia, sed tria ego, tu, sui, anomalim præcipuam, & i novissimam dativi singularis ancipitem habent.

Ego, mei vel mis, mihi vel mi, me, me.

Nos, nostrum vel nostri, nobis, nos, nobis.

Hic vterque numerus vocativo carere dicitur.

Tu, tui vel tis, tibi, te, tu, te.

Vos, vestrum aut vestri, vobis, vos, vos, vobis.

Sui, sibi, se, se.

Sui, sibi, se, se.

Hoc tertium caret nominativo & vocativo utriusque numeri: & genitivi mei, tui, sui, nostri, vestri, passivé usurpantur. Ex his tribus oriuntur regularia quinque, meus, mea, meum: noster, nostra, nostrum: tuus, tua, tuum: vester, vestra, vestrum: suus, sua, suum. Duodecim sequentia genitivos habent in us, dativos in i: tria prima genitivum habent in jus.

Hic hæc hoc, hujus, huic, (quod aliquando monosyllabum) hunc hanc hoc, hoc hac hoc.

Hi hæ hæc, horum harum horum, his, hos has hæc, his.

Is ea id, ejus, ei, eum eam id, eo ea eo.

Ei vel ii aliquando i, eę ea, eorum earum eorum, eis vel iis, aliquando is, eos eas ea, eis vel iis, aliquando etiam is.

Idem, eadem, ĭdem, compositum similiter declinatur.

Quis vel qui, quæ vel qua, quod vel quid, cujus, cui ultima ancipite, aliquando monosyllabum, quem quam quod vel quid, quo, qua, quo, aliquando etiam qui omni genere.

Qui quæ quæ vel qua, quorum quarum quorum, quibus vel quis, quas quos quæ vel qua, quibus

bus vel quis.

Quis interrogativum vel infinitum est: qui & quę relativum, aliquando etiam interrogativum. 2. Philip. Qui tum inde reditus? Quid substantivé, quod adjectivé sumitur. Qui quater componitur, ut quilibet, quicunque, quidam, quivis: Quis autem in compositione aliás præcedit, ut in quisquis, quisque, quisquam, quisnam, quispiam: atque in omnibus superioribus fœmininum tantúm in ę desinit, sicuti neutra pluralia: vt quęlibet, quęcunque, quędam, quęvis, quęquę, quęquam, quęnam, quępiam: quisquis tamen quicquid & quoquo, soli casus usitati: rari autem quęquam & quodquam. Aliâs, quis sequitur, ut in aliquis, ecquis, siquis, nequis, nunquis: fœminina tantúm in á desinunt sicut neutra pluralia: ut aliqua, ecqua, siqua, nequa, nunqua. Sequentia novem adjectiva in ius i longa desinunt genitivo, iste ista istud, istius isti: ille illa illud, illius, illi: ipse ipsa ipsum, ipsis, ipsi: Alius alia aliud, alius, ali: Alter altera alterum, alterius alteri: unus una unum, & hinc derivata ullus ulla ullum, nullus nulla nullũ, uter utra utrum, uterque utraque utrumque, neuter neutra neutrum, solus sola solum, totus tota totum. Tria ex omni numero omnium nominum sunt hexaptota: unus, solus, totus. At ullus, nullus, alius grammaticis vocativo carent, in novem veró genitivus & dativus olim analogi fuére, & poëtæ penultimam genitivi interdum corripiunt. Compositum alteruter alterutra alterutrum posteriore parte præcipué declinatur, alterutrius. Ex his sequẽtia octo, alius, alter, is, hic, iste, ille, ipse, quis relativa sunt alicujus antecedentis: tria etiam hic, iste, ille, demonstrativa: at sui & suus reci-

procasunt proximi antecedentis, ut 4. Fin.

Omnis natura est conservatrix sui.

Duo reliqua ambo & duo sic declinantur,

Ambo ambæ ambo, amborum ambarum amborum, ambobus ambabus ambobus, ambos ambas ambo, ambo ambæ ambo, ambobus ambabus ambobus.

Duo duæ duo, duorum duarum duorum, duobus duabus duobus, duos duas duo, duo duę duo, duobus duabus duobus.

Ambo & duo pro ambos & duos aliquando leges.

Atque hæc de parisyllaba declinatione.

Adiectiua.) Vnum & viginti adiectiva propter communem anomaliam quæ commodè in singulis declinationibus sigillatim explicari non poterat (ad finem parisyllabæ declinationis vtriusque separauimus: quorum partem á nominibus Grammatici segregant, & pronomen speciem vocis, á nomine diversam faciunt: quem errorem refutavimus, & nunc comparatis definitionibus refellimus. Nomen (ait Donatus) est pars orationis cum casu, corpus aut rem propriè communitérve significans: Hac definitione comprehenduntur omnia pronomina: nullum est enim quod non sit pars orationis cum casu corpus aut rem propriè communitérve significans.

CAP. 10. *De Declinatione Imparisyllaba.*

DECLINATIO imparisyllaba, est cujus nominativo singulari vocalibus distincto, genitivus imparisyllabus est: declinatur autem is, i, em, e: es, ium, ibus, es. Casus Græcus aliquando manet, ut genitivus per os breve: 2. Meta.

---- *Sylvas Erimanthidos ambit.*

Et accusativus, ut Parin, Pallada: & vocativus detracto, s, Pari, Palla.

E geni-

E genitivo & accuſativo Græco pariſyllaba quædã formantur: ut elephas elephantis, hinc elephantus elephãti: caſſis caſſidis caſſida, unde caſſida caſſidæ.

Ablativus adjectivorum unius finis, habet e vel i, ut amans amante vel amanti, ſic artifex, uber, ſupplex, votus, felix, degener: quomodo deſinunt illa contracta Arpinas, Fulginas, cujas, quæ fuerunt in atis & ate: ſic comparativa doctior doctius, fortior fortius: ſic verbalia in trix, ultrix, victrix: hoſpes, ſoſpes, paupere tantúm. Propria autem ex adjectivis facta ſunt analoga, Clemente, Felice. Ablativus veró adjectivorum plurium finium habet i tantúm: ut triſtis triſte, triſti: acer acris acre, acri.

Nominativus pluralis Græcus es corripit, & inde accuſativus as, ut Garamantes Garamantas. Neutra ex ablativo in e deſinunt in a, ut corpore corpora: poëmate poëmata: item comparativa, ut doctiora, plura, & complura, quamvis etiam compluria, ſic vetera: at ex ablativo in i habent ia, ut concordi cõcordia, felici felicia.

Genitivus pluralis ex analogo ablativo ſemper contractus eſt, ut honore honorum, milite militum, Cæſare Cæſarum, paſſere paſſerum: ſic doctiorum & comparativorum omnium.

Incrementum diſtinguitur vocalibus, & in qualibet vocali conſonantibus a & o producuntur: e, i, u, y corripiuntur.

CAP. II. *De creſcentibus per a.*

AS, aſſis: ut, hoc vas vaſis ſingulare tantúm: at as aſſis aſſium.

As, aris: ut, mas maris marium.

Ar,aris:ut, pulvinar pulvinaris: sic contracta illa, laquear,lucar,calcar: quæ ideo in i desinunt ablativo,Nar Naris aliquando etiam neutrum:at sine plurali jubar jubaris, nectar nectaris,bacchar, baccharis herba, quæ & baccharis: Hamilcar Hamilcaris, Cæsar Cæsaris,Lar Laris Larium, Lar etiam Lartis nomen viri: sic adjectivum par paris,& inde composita impar, separ, dispar, compar: far farris sine genitivo & dativo pluralibus.

Al,alis: minutal minutalis,cervical cervicalis,quæ videntur contracta ex neutrali in ale, sicut animal, vectigal,tribunal,puteal,quę ideo i ablativo habent: Hoc Ispal, quamvis urbis nomen: hæc falx falcis falcium. Masculina corripiunt a, Asdrubal Asdrubalis, Hannibal Hannibalis, sal salis masculinum integrum,& sine Plurali,neutrum.

An anis, Titan Titanis,sic Pæan,Pan: & nis, hæc caro carnis carnium.

A,atis est Græcum,thema thematis, poëma poëmatis,sic Zeugma quamvis urbis nomen.quę dativo & ablativo plurali parisyllabicé Æolicé more flectũtur, ut emblematis, poëmatis: hepar autem hepatis sine plurali.

As atis fœmininum, ut civitas civitatis civitatium & civitatum: nempe in as polisyllaba sæpe contrahuntur: item etiam pluralia charitas & facultas: sic raró pluralia bonitas, probitas & similia substantiva: anas tamen anatis. Adjectiva nostras & vestras sunt analoga. Fœminina ars artis artium, pars partis partium.

Ans antis, amans amantis, adjectivum: hic sextans, dodrans, quadrans: sic adamas, Acragas,elephas,Calchas,Garamas,& Græca similia.

Ax

Ax actis, Astyanax Astyanactis, Hylax Hylactis.

As adis, masculinum, ut vas vadis: sic Græca non solúm masculina, ut Arcas arcadis arcadum, sed fœminina, ut decas decadis, monas monadis: sic Dorcas, dispas, Pallas: sic patronymica Ætias Ætiadis, Phaëtontias Phaëtontiadis, & similia. Hæc glans glandis glandium.

Ax acis, fœmininum, fornax fornacis fornacium: at abax abacis, similax similacis, panax panacis, pax pacis sine genitivo & dativo pluralibus: sic adjectiva audax, capax, fallax, & similia. Polisyllaba reliqua in ax sunt masculina: Thrax Thracis: sed sequentia corripiunt a, Atax, Atrax, antrax, Syphax Syphacis vel Syphancis, styrax, dropax, Candax, colax, Pharnax. Communia autem sunt limax limacis, calx calcis pro parte pedis, at fœmininum pro lapide cocto: hæc lanx lancis lancium: at hic Briax Briaxis: hæc phalanx phalangis.

Bs, bis: ut, trabs trabis.

Ps, pis: ut, hæc lelaps lelapis, daps dapis dapium.

CAP. 12. *De crescentibus per e.*

GRæca quædam neutra puré flectuntur: ut, Argos, epos, melos, hippomanes, cachoëthes Grecé in eos desinerent: at Latiné non declinantur.

Quædam in es fœminina declinantur, item puré in ei pro cis: ut,

Res, rei, rei, rem, res, re.

Res, rerum, rebus, res, res rebus.

Genitivus singularis hic tantúm similis est dativo, & habet ei pro eis, e producta, si utrinque vocali i includatur, ut species speciei, facies faciei: secús cor-

repta eſt, ut plebes plebei, fides fidei, ſpes ſpei, unde adjectivum monoptoton expes. Dies diei communis generis ſingulariter, maſculini tantùm pluraliter, at hic meridies: ſed iſtorum nominum pleraque es in a verſo, pariſyllaba prima declinantur: ut luxuries luxuriei, & luxuria luxurię. Pluralis numerus, exceptis res & dies, hic rarus eſt.

Non creſcunt autem genitivo in e, is neutra: ut, mantile, mantilis, mantili, mantile, mantile, mantili: mantilia, mantilium, mantilibus, mantilia, mantilia, mantilibus.

Sic ſine plurali lacte, lactis inuſitatum: unde contractum eſt lac, lactis: hæ lactes, lactium, lactibus ſine ſingulari: mille ſubſtantivum ſingulariter aptoton, pluraliter integré declinatur: adjectivum plurale tãtúm eſt & aptoton: neutra item conclave, Præneſte, & adjectivorum finis dulce, triſte, & ſimilium: & Cære aptoton.

Ablativus ſic deſinentium in i, deſinit etiam in adjectivis: ut, triſtis triſte triſti, acer acris acre, acri: & nominativus pluralis in ia: ut, apluſtria, quod & contractum apluſtra. Singulari carent altaria, magalia, mapalia: item Agonalia, Saturnalia, Bacchanalia, & ſimilia dierum feſtorum nomina: item ſponſalia.

Genitivus pluralis in feſtorum dierum nominibus eſt ſecundæ pariſyllabæ: ut, Agonalium Agonaliorum, Saturnalium Saturnaliorum, Bacchanalium Bacchanaliorum, quod & in aliis quibuſdam valuit, ut anciliorum pro ancilium, ſic ſponſaliorum pro ſponſalium, vectigaliorum pro vectigalium.

Non creſcunt etiam genitivo in es, & in is fœminina, quæ faciunt genitivo plurali ium.

Es, is: ut, vulpes, vulpis, vulpi, vulpem, vulpes, vulpe:

Vulpes

Vulpes vulpium, vulpibus, vulpes, vulpes, vulpibus. Sic apes vel apis, apis, apium vel apum : hic & hæc vepres, ſepes, trabes, plebes etiam contrahuntur, ſeps, trabs, plebs : hic & hæc adipes, adeps. Sine plurali ſunt indoles, ſtrues lues, fames, tabes, pubes: ſine genitivo & dativo plurali ſoboles, labes. Hic verres : hic & hæc torques, & vates vatium, ſeu vatum: hoc panaces : ſenex adjectivum ſaltem ſingulari. Quædam Græca finis hujus etiam prima pariſyllaba declinantur, ut Orontes Orontis & Orontæ, Timarchides Timarchidis & Timarchidæ : & genitivus eſt á ſecunda declinatione pariſyllaba : ut, *Immitis Achilli.* item *Duri miles Vlyſſi*, ab Achilleus & Vlyſſeus.

Is, is : ut, corbis, corbis, corbi, corbem, corbis, corbe:

Corbes, corbium, corbibus, corbes, corbes, corbibus.

Araris, quod & Arar, ſtipis, ſcobis, unde ſtips, ſcobs, ſtrigilis ab hac ſtrigili, ratis, novalis, buris, Præneſtis, hic mugilis & mugil, ab hoc mugili. Plurali carent ſitis, bilis, canabis.

Caſus, vis, vis, vim, vi : at integré plurali vires, virium, viribus : vicem, vice, vices, vicibus, terrapto-ton : ambage, ambages ambagibus : gratis, grate, grates, tripota.

Accuſativo quædam deſinunt in im, ut Ararim, aqualim, ſecurim, ſitim, ravim, tuſſim, cucumim, burim, pelvim : Sic Græca pleraque, ſed n pro m ſæpe capiũt, Syrtis Syrtin, Myſis Myſin, Thais Thain, Tigris Tigrin, Tyberis Tyberin, Daphnis Daphnin, Paris Parin. Quædam habent em vel im, ut reſtis, febris, navis, turris, clavis, puppis.

Ablativus est in e vel i, quando accusativus est in em vel im, ut reste resti, febre febri, & cætera: quibus adduntur, amnis, anguis, avis, ovis, neptis, classis, ignis, unguis, vectis, fustis, finis, civis, quæ tamen sępius habent e. Per i tantùm desinit, cujus accusativus tantùm facit im vel in: ut Neapolin Neapoli, Thetin Theti, Tigrin Tigri, hunc cucumim cucumi: Ararim tamen Arare.

Eodem pertinent masculina, quæ ex adjectivis videtur facta: ut annalis, annali: sic affinis, Aprilis, Sextilis, sodalis, rivalis, familiaris, Quintilis: hæc rudis tantùm rude. Propria autē sunt analoga, Laterensis, Laterense, juvenalis juvenale, Martialis Martiale.

Nominativus pluralis est Sardis, Trallis, non Sardes, Tralles.

Genitivo plurali contrahuntur strigilis strigilum, juvenis juvenum, volucris pro ave volucrum, canis canum, panis panum.

Genus. Masculina tantûm sunt assis, & inde composita octussis, semissis, tressis, decussis, centussis, vigessis: sic acinacis, aqualis, axis, ensis, orbis, majalis. natalis, jugalis, retis, vermis, vectis, fascis, follis, fustis, & cætera in nis desinentia: mensis, torris, caulis, cassis, callis, cenchris serpens, collis, piscis, postis. & sine singulari, antes, manes, Penates: at hic & hęc amnis, anguis, finis, funis, civis, hostis, sentis, scrobis, unde scrobs, torquis, canalis, canis, clunis: item adjectivorum primus ille finis, tristis, dulcis, quorum neutrum est in e.

R, masculinum, ut venter, ventris, ventri, ventrem, venter, ventre.

Ventres, ventrium, ventribus, ventres, ventres, ventribus. sic uter utris utrum, imber ablativo imbre

vel

vel imbri: composita tamen i tantúm habent, September, October, November, December: sic declinantur Latina in *ter*, ut accipiter accipitris, frater fratris, & hic & hæc linter lintris, lintrium: sic é Grȩcis hæc mater matris: sic adjectiva alacer alacris, acer acris, equester equestris, saluber salubris, volucer volucris, celeber celebris, & similes adjectivorum fines, ablativo in i.

Genitivo cætera, quæ in e ablatiuo tantúm desinunt, semper contrahuntur, ut fratre frattum, matre matrum, patre patrum.

Es eris, Ceres Cereris: adjectiva huber, degener, genitivo plurali huberum, degenerum: hoc æs æris, olim ærium æribus: hic præs prædis: hæc fæx fæcis.

Is, eris, ut communia cinis cineris, pulvis pulveris.

Vs, eris neutrum, acus aceris, holus, onus, opus, hulcus, sydus, scelus, rudus, latus, munus, vellus, viscus, vulnus, fœdus, funus, pondus: hæc merx mercis: Venus Veneris, vetus veterum, adjectivum.

Er, eris, anser anseris, later lateris, Luceres sine singulari: vomer vel vomis vomeris, carcer carceris, passer passeris: proceres sine singulari: juvenalis tamen dixit, *Agnosco procerum.* —

Adde (quamvis arborum nomina sint) hoc siler sileris, hic aut hȩc aut hoc suber suberis: at hæc mulier mulieris, & adjectiva singulari degener, pauper. Grȩca aer aeris, æther ætheris sine plurali, crater crateris declinationem & prosodiam Græcam sequuntur: sic character characteris, & cætera in er longum, quod accidit quoties genitivus est in eris.

Genus. Terræ fructum significantia in er, neutra sunt sine plurali, ut siser siseris. Plin. tamē lib. 20. cap. 5. dixit, Hicesius ideo stomacho utile videri dixit,

quoniam tres fiseres edendo continuaret: laser, hic vel hæc tuber pro fructu arboris, cicer, papaver & pro planta & fructu, piper, hæc laver Plinio, at hic cucumer vel cucumis: sic neutra sunt acer aceris quamvis arbor, & quod olim itiner postea iter itineris, uber uberis substantivum: sic spinter: á juger nominativo inusitato est jugeris jugere, & plurali casu omnes: ver veris sine plurali, cadaver integrum, sic á verber quod rarum est, casus reliqui usitati.

El, longum elis: Raphaël Raphaëlis, sic Daniel, Michaël, & neutra mel mellis sine genitivo & dativo plurali, fel sine plurali.

Ems, emis, ut hyems hyemis fœmininum.

O, longum enis, ut Anio Anienis, Nerio Nerienis uxor Martis, unde Neriene Nerienes, & Neria Neriæ.

En, enis: attagen attagenis, sic splen, ren, lien, lichen: & fœmininum Siren Sirenis, unde Sirena Sirenæ.

Es, etis: hæc seges, teges, communia interpres, indiges: adjectiva singulari hebes, teres, perpes, præpes: at hic aries & paries, & hæc abies: impetis autem impete impetibus triptoton masculinum. Quædam cadunt in etis, ut fœminina quies quietis, requies requietis & requiei: sic adjectiva singulari inquies & locuples, sic Græca masculina in es, ut lebes lebetis, magnes, tapes, & propria Mendes Mendetis & Mendis: sic Thales Thaletis & Thalis, Chremes Chremetis & Chremis, & similia: sic Cæres Cæretis & Cæritis commune.

Es, entis: ut, dens dentis, tridens tridentis: hæc lens lentis, mens mentis: hic & hęc bidens bidentis: serpens serpentis, rudens rudẽtis, cliens clientis, parens parentis parentium vel parentum communia: item

adjecti-

adjectiva legens legentis, ambiens ambientis, sic amens, demens,

Ois, oentis ut, Simois Simoentis, Pyrois Pyroentis.

Ers ertis: ut expers expertis, sic iners.

Pauca sunt in edis, ut pes pedis, & fœminina compes compedis: hæc merces mercedis, cõmune hæres heredis.

Ens endis: libripens libripendis, hic & hæc nefrens, hæc lens.

Ex ecis: resex resecis: at halec halecis fœmininũ integrum: aut neutrum sine plurali: Myrmex Myrmecis, vervex vervecis: at fœmina nex necis, precis precum, & cæteri casus sine nominativo singulari.

Ex, egis: ut, aquilex aquilegis, rex regis, Lelex lelegis, grex gregis, hæc lex legis, unde exlex exlegis adjectivum.

Eps, epis, ut seps sepis pro serpente.

Cap. 13. *De crescentibus per i.*

Is, iris: ut, glis gliris glirium.

Il ilis, Sil silis neutrum, supellectilis olim, unde contractum supellex supellectilis, ablativo supellectile vel supellectili fœmininum sine plurali: hic & hæc pugil pugilis pugilum, vigil vigilis vigilum, sic pervigil, adjectiva singulari.

O, inis, Apollo Apollinis, turbo turbinis: sic desinentia in do & go, quæ fœminina sunt, ut sine plurali siligo, item integra lanugo lanuginis: sic libido, formido: ordo tamen & cardo masculina: homo, & sine plurali nemo, margo communia.

En inis neutrum: ut omen ominis, & sine plurali

gluten,ſic nomen,fulmen,flumen: at maſculina ſunt á cano, oſcen, liticen, lyricen, fidicen, tibicen, unde & fidicina,tibicina,tubicen, cornicen: ſic pecten, & pro ſacerdote flamẽ: & olim hoc ſanguen & hoc pollen,at poſtea hic ſanguis ſanguinis ſine plurali,& hic pollis pollinis: ſic delphin & delphis delphinis, unde delphinus delphini: Salamin, quod & Salamis Salaminis,unde Salamina Salaminæ.

Ix,ivis: ut,nix nivis.

Es, itis: ut,ames amitis, ſtipes, limes, fomes, termes, tudes, trames, ceſpes, gurges, palmes, poples: hæc merges, hic & hæc ales, antiſtes,unde antiſtita, eques,veles,miles,cocles,comes, pedes,& adjectiva ſingulari hoſpes, ſoſpes, unde hoſpita ſoſpita, item dives.

Ís,ítis, Samnis Samnitis, Samnitium & contractè Samnitũ, Dis Ditis,Quiris Quiritis Quiritium & aliquando Quiritum: & fœminina lis litis litium,charis charitis,cælites ſine ſingulari commune.

Vt,itis,caput capitis neutrum, ſic occiput occipitis,ſinciput ſincipitis: & hinc adjectiva anceps ancipitis, biceps bicipitis, præceps præcipitis: quæ contracta ſunt ex ancipes,bicipes,præcipes.

Hæc nix nivis.

Es idis,ut á ſedeo communia, obſes obſidis, reſes reſidis,deſes deſidis,præſes præſidis.

Is, idis,lapis lapidis: ſic fœminina Græca,ægis,aſpis,aclis,ibis,tyrannis,caſſis, capis,cenchris accipiter, cuſpis, pyramis, pyxis: ſic patronymica Græca græcé flexa, ut Æneis Æneidos & ſimilia,Crenis tamen Crenidis,Neſis Neſidis,Pſophis Pſephidis.

Id,idis,David Davidis.

Ex, icis, poliſyllaba mutant e in i, ut apex apicis, ramex

ramex ramicis, latex laticis, vortex & vertex vorticis verticis: at caudex caudicis, & codex codicis, podex podicis: at hæc carex caricis, & vibex vibicis, communia autem obex obicis, imbrex imbricis, silex silicis, cortex corticis, culex culicis, pumex pumicis: adjectiva singulari artifex artificum, illex illicis, opifex opificum: at supplex supplices & supplicia.

Ix icis: ut ibix ibicis, calix calicis, varix varicis, & similia: Cilix gentile: at fœminina histrix, salix, fornix, coxendix, pix sine plurali: filix, commune natrix serpens. At producunt i genitivo masculina spadix, phœnix, pistrix piscis, & quæ fœminina sunt radix, lodix, cervix, perdix, victrix, etiam victricia plurali: sic adjectiva felix, pernix.

Ex, igis: remex remigis, sic orix origis.

Bs, bis: ut, celebs celibis commune, Libs Libis ventus.

Eps, ipis, fœminina: ut, adeps adipis, forceps forcipis, stirps stirpis cum de prole, at de planta communis generis: princeps principis principum commune, adjectiva municeps, particeps, municipum, participum.

Cap. 14. *De crescentibus per o.*

GRæca quædam purè flectuntur os ois: ut, heros herois, Minos Minois.

Os, sis: ut, us ossis ossium:

Os oris: ut mos moris, sic flos, at ros roris roriũ, & hæc glos: hoc os oris orium.

Os oris: ut rumor rumoris, sic honor, labor, vapor, clamor, quæ & honos, labos, vapos, clamos: & sine plurali sopor: primores sine numero singulari.

Castor Castoris, rhetor rhetoris, & Græca similia per omicron crescentia: hæc arbor, quod & arbos, arboris: adjectiva sunt singulari, author authoris, memor memoris: neutra sunt o correpta æquor æquoris, ador a doris sine plurali, marmor marmoris: comparativa in oris, doctior & doctius doctioris.

us, oris: neutra, litus litoris, sic nemus, facinus, fœnus, tergus, tempus, decus, corpus: & hinc orta adjectiva, bicorpor, tricorpor: pecus, pectus, penus, pignus, specus neutrum monoptoton, hic lepus leporis, hæc fors forte diptoton.

ur, oris, quatuor neutra habent, ebur vel ebor eboris, robur vel robor roboris etiam pro arbore, jecur jecoris, jecinoris, jocinoris, femur, femoris.

Olis, olis, ut Sol solis unicum est in ol,

O, onis, harpago harpagonis, sic aquilo aquilonis, udo, lido, titio, Turbo gladiator, cento, cudo, hæc unedo: aleo autem Grammaticis monoptoton videtur: Hic Sulmo, quamvis urbs, bubo bubonis commune.

Græca illa contracta ætas Ciceronis & Cæsaris ad Latinam analogiam declinavit per o, Io. Ionis, Dido Didonis, Calypso Calypsonis: ætas Quintiliani Græcam declinationem secuta est, Dido, Didus, Dido, Dido. Auream illam ætatem malo.

In io verbalia sunt fœminina, ut ratio, religio, legio, natio: sic ditio, ac sine plurali talio, contagio: at hic pugio.

On onis: Triton Tritonis, trigon trigonis, Agamemnon Agamemnonis, canon canonis: at hæc sindon sindonis, & icon: hic & hæc Python.

Er ovis: ut, jupiter jovis.

Os ovis, hic & hæc bos bovis, & pluraliter boves

boum

boum bobus & bubus.

Os, otis, nepos nepotis: at hæc cos cotis cotium, & dos dotis dotium, & communia ſacerdos ſacerdotis, compos compótis, impos impotis: at pleraque Græca maſculina per ō, ut Eros Erotis, Rhinoceros Rhinocerotis, hæc nox noctis noctium: hæc mors mortis, ſors ſortis ſortium, huic conſors conſortis conſortium, cohors cohortis cohortium: Charon Charontis: Phaëton Phaëtontis, & ſimilia Græca.

Ons ontis, ut mons montium, fons fontium, pons pontium, at hæc frons frontium: diptoton ſpontis ſponte: ſons ſontis adjectivum.

Ons ondis, ut hæc frons frondis frondium.

Os odis, cuſtos cuſtodis commune: hoc cor cordis cordium, diſcors diſcordis, concors concordis: Quædam Græca vertunt us in odis, ut Oedipus Oedipodis, unde Oedipodes Oedipodæ, & Oedipus Oedipi, ſic tripus tripodis.

Ox ocis, volvox volvocis, & adjectiva atrox: velox ferox: at hæc, celox celocis, præcox adjectivum præcocis & præcoquis, Cappadox Cappadocis.

Ox ogis, ut Allobrox Allobrogis.

Ops opis, ut Æthiops Æthiopis, Europs Europis, hydrops hydropis, Dolops Dolopis, conops conopis, Cecrops Cecropis, Cercops Cercopis, Cyclops Cyclopis. Ops opis dea: at ſine nominativo, opis opi, opem ope, pro auxilio & poteſtate, & pluraliter integré, opes opum, pro divitiis unde adjectivum inops inopis inopum.

Cap. 15. *De creſcentibus per u.*

VS, uis commune: ut, ſus ſuis, grus gruis.

Quædam in us declinantur item puré per us

pro uis: ut,

Cenſus,cenſus,cenſui, cenſum,cenſus, cenſu:

Cenſus,cenſuum, cenſibus,cenſus, cenſus, cenſibus:ſic ſinus quod antea ſinū fuit,fœminina ſunt acus idus ſine ſingulari, ficus arbor & fructus, manus. tribus,domus ſine ablativo ſingulari, porticus,penus ſine plurali, ſpecus autem & colus communia.

Ieſus, Ieſu, Ieſu, Ieſum, Ieſu, Ieſu.

Quædam neutra ſunt in u ſingulariter monoptota,pluraliter variantur:ut tonitru,tonitrua,tonitruū, tonitribus: cornu,cornua,cornuum,cornibus:ſic veru,genu. Illa veró aſtu, juſſu,injuſſu,noctu, permiſſu, promptu ablativo monoptota ſunt. Dativo & ablativo pluralibus deſinunt, in ubus, artus, ſpecus, lacus, tribus, partus, portus quod & portibus.

Vs,uris neutrum: rus ruris: ſic thus ſine genitivo & dativo pluralibus: jus, crus: ſine plurali pus, plus ſingulariter,ſine dativo ſubſtantivū,& ablativo pluri, & pluraliter adjectivum plures & plura plurium: & ſine ſingulari complures compluria & complura cōplurium: ſine ſingulari, hi lemures lemurum, Ligus Liguris gentile commune: hic mus murium, hæc tellus.

ur,uris neutrum: murmur murmuris, ſic guttur, ſic,quamvis urbium nomina, Anxur, Tybur: Anxur aliquando maſculinum,vultur autem, furfur, turtur, maſculina ſunt,augur auguris, fur furis communia, cicur cicuris adiectivum.

Vl,ulis: præſul præſulis commune: ſic exul, hæc puls pultis pultium.

ūs,ūtis fœminina ſunt, virtus virtutis, & ſine plurali ſalus, ſervitus,ſenectus, juventus, & ſimilia ſubſtantiva, adjectivum intercus intercutis.

us,

ũs,untis:ut Græca,Opus Opuntis,Hydrus Hydrũtis,Trapezus Trapezuntis,Cerasus Cerasuntis, oppidorum nomina: sic Aruns Aruntis, sic Latina iens euntis, & composita abiens, obiens, rediens, periens.

ūs, ūdis fœminina: incus incudis, sic subscus, palus paludis, paludium & paludum: pecus tamen pecudis: hæc laus laudis, hæc fraus fraudis.

Vd, udis: Bogud Bogudis,

Vx, ucis fœminina: ut, fauces faucium faucibus sine singulari: nux nucis,crux crucis: at lux lucis sine genitivo plurali,Pollux Pollucis,& commune dux ducis,adjectiva trux trucis,redux reducis.

Vnx, uncis: septunx septuncis septuncium, sic deunx deuncis deuncium,quincunx quincũcis quincuncium.

Vx,ugis: frux frugis fœmininum,conjux,sive cõjunx conjugis commune.

Bs,bis: ut,urbs urbis urbium.

Ps, pis: ut,hic & hæc auceps aucupis.

Cap. 16. *De crescentibus per y.*

Y,yos: ut, neutra æpy æpyos,moli molyos.

Ys, yos: ut, Phorcis Phorcios.

Yn, ynis: ut, Phorcin Phorcinis.

Yns,tis: ut, Tiryns Tiryntis fluvius, & Tirynthis oppidum.

Ys,ydis: ut hæc chlamys chlamydis.

Yx,ycis: ut,Fryx Frycis, sindyx sindycis,calyx calycis, Bebryx Bebrycis vel Bebrycis gentile, hic & hæc bombyx bombycis.

Yx, ychis: ut hic & hæc onyx onychis, sardo-

nyx sardonychis.

Yx, ygis : ut hæc styx stygis.

Ybs, ybis : ut, hic chalybs chalybis.

Yps, yphis : ut, gryps gryphis.

Cap. 17. *De Nominibus infinitis.*

ANALOGIA imparisyllaborum adhuc fuit: Nomina numero infinita latinis pauca sunt, ut neutra frit, git, pondo : & adjectiva opus, nequam, damnas, præsto: quæ utrum casibus omnibus usurpentur considerandum sit. Sic singularia tantúm instar, fas, nefas, necesse, necessum, nihil, nil, gelu : nauci autem & mancipi pro mancipij genitivi sunt adjectivum non ferentes : ut frugi pro frugis, quanquam & Cicero dixit bonæ frugi homo : talia sunt ejusmodi, illiusmodi, hujusmodi, oratio per accentum facta dictio. Nomina numerorum pluralia adjectiva infinita sunt, quatuor, quinque, & in a, triginta, quadraginta, quinquaginta, sexaginta, septuaginta, octaginta, nonaginta: sic centum, mille, tot, totidem, quot, quotquot, aliquot : sic a, b, c, alpha, beta, & cætera nomina literarum : sic sumpta ὀριχῶς, ut clarum mane, scire tuum. Quædam barbara dicuntur, ut Adam, Noë, Aïxi, Illiturgi, quæ Latiné melius flecterentur, Adamus, Noëus, Aïxum, Illiturgum, ut Cæsar gallica virorum & oppidorum nomina Latiné declinavit : ut Orgetorix Orgetorigis, Melodunum Meloduni: Talia sunt sinapi, cepe, Gadir, gummi, quæ melius declinantur sinapis, cepa, Gades, gummis : Sic ex Cim Cimum fieret & similia.

Pleraque sunt imparisyllabę declinationis adjectiva tantùm singulari, plurali communia, omnia similiter utrique generi conve-

convenientia, ut hic & hæc dives, ſuperſtes, quadrupes, inquies, nequam, ſoſpes & hoſpes. Hæc autem nomina ſignificatione tantúm declinabilia aptota dicuntur, ubi omnes ſunt caſus ſed nulla ratione variantur: ut frugi, ſicuti verba perſonis carentia aproſopa: nomina veró quibus unus tantúm caſus eſt, monoptota vocantur: ut ſponte. Atque hæc de anomalis.

CAP. 18. *De verbo, & ejuſdem temporibus, & perſonis.*

VERBUM, eſt vox numeri cum tempore & perſona. Tempus eſt differentia verbi ſecundum præſens, præteritum, & futurum: & quidem gemina forma: Prima eſt, quando verbum deſinit in o, ac ſi flecti poſſit in or activum dicitur, ut amo, amor: ſi non poſſit, dicitur neutrum, ut ſtudeo. Secunda eſt, quando verbum deſinit in or, ac ſi flecti poſſit in o, dicitur paſſivum, ut amor, amo: ſecus dicitur deponens, ut loquor. Deponenti etiam paſſiva plerunque ſignificatio hic eſt: ut teſtata publicis literis meditata omnia.

Perſona, eſt ſpecialis terminatio verbi, eáque triplex in utroque numero, ſingularis, ut amo, amas, amat: pluralis, ut amamus, amatis, amant: unde verbum perſonale dicitur: Verba autem quædam tertiã tantúm perſonam habent, dicuntúrq; imperſonalia: ut, pœnitet, amatur, quæ thematum ſuorum legẽ ſequuntur. Itaque verbi finiti & perſonalis tria tempora ſunt infecta, & totidem perfecta: Infecta, ut præſens primum amo, amor: ſecundum amem, amer: tertium amarem amarer. Præteritum primum amabam, amabar (ex quo oritur nomen verbi ſignificationem retinens, mutato bam vel bar activum in ns, ut amans, ſedens, loquens) ſecundum etiam amarẽ,

amarer. Futurum primum amabo, amabor: secundū amem, amer: tertium amarem, amarer: quartum ama vel amato, amare vel amator. Perfecta ut præteritum primum amavi, amatus sum vel fui: secundum amaverim, amatus sim vel fuerim: tertiū amavissem, amatus essem vel fuissem: quartum amaveram, amatus eram vel fueram: futurum amavero, amatus ero vel fuero: hoc enim etiam ambiguum est, ut amem & amarem.

Incremento a, e, o, producuntur, ut amabam amatote, legemus: e tamen ante ram, rim, ro corripitur, ut amaveram, amaverim, amavero: i, & u corripiuntur, ut amamini, legitis, sumus, volumus, perculi, pepuli. Poetæ tamen in amaverimus, amaveritis & similibus, licenter producunt penultimam.

Præteritum perfectum primum fit á secunda præsentis nouissima litera, s, versa in vi, ut amas amavi, fles flevi, petis petivi, audis audivi.

Contractio præteriti perfecti primi & ab eo derivatorum, longé frequentissima est, & maximam verborum partem comprehendit, ut cupii, audii, amasti, nosti, scisti: & in plurali, ut amavere, docuere, petivere, audivere.

Anomalia præteriti perfecti præcipua duplex est: prima ubi v convertitur in u, sublata præcedente vocali, ut domas domui pro domavi, sic habes habui, alis alui, salis salui.

Anomalia secunda est ubi tollitur v cum vocali præcedente, ut juvas juvi, pro juvavi, moves movi, defendis defendi, comperis comperi.

Præteriti perfecti disyllabi prima producitur: ut, in flavi, movi, seviscivi.

Atq; hæc de temporibus verbi finiti. Verbum infinitum,

finitum, est perpetuum aut participiale: Perpetuum, quod flectitur per re vel ri præsenti tempore, ut amare amari: per se præterito, ut amauisse, amatum esse vel fuisse: per tum futuro, ut amatum ire, amaturum, vel amaturum esse activo, amatum iri passivo. Participiale, quod flectitur specie nominalis casus: éstque gerundium vel supinum. Gerundium, quod flectitur in di & do præsenti & præterito tempore, in dum futuro: primum formatur mutato bam vel bar in ndi, ut amabam amandi, sedebam sedendi, loquebar loquendi: á primo gerundio duo reliqua oriuntur. E gerundio oritur, non participium futurum ut Grammatici cōmenti sunt, sed nomē gerundivum in dus da dū: Cicero, Quibus tuendus erat, ab eo nobis causa ordienda est. Supinum, est quod flectitur in u præsenti & præterito, in um futuro: ut amatu, amatum. Supinum primum formatur á præterito perfecto finito primo, novissimis duabus literis in tu versis: ut, amaui amatu, juvi jutu, flevi fletu, movi motu, petivi petitu, audivi auditu: Deponentium veró á fictis temporibus, ut insidiatu, veritu, fruitu, mentitu, tanquam ab insidiavi, vervi, fruivi, mentivi, ui tamen mutatur in itu, ut domui domitu, habui habitu, alui alitu, salui saltu pro salitu: Hinc præteritum nomen addito s passivæ vel deponentis significationis, ut amatus, loquutus.

Supinum secundum fit á primo addito m: ut, ab amatu amatum: hinc futurum nomen activum in rus mutato m in rus, ut ab amatum amaturus. Passiva & deponentia per se preteritis temporibus carent, sicut verbū infinitum perpetuum futuro: sed illic periphrasis é præterito nomine in us, & verbo substantivo sum: hic veró é supino in um, & verbo infinito ire

vel iri ſubſtituitur : ut, amatus ſum vel fui, loquutus ſum vel fui : amatum ire, vel perfuturum nomen in rus, amaturum eſſe, & amatum iri.

Verbum.) Sed hactenus de nominis & etymologia : ſequitur de verbo, quorum analogia magna quidem eſt. Nam vox numeri antea finiti & infiniti differentiam habuit, nec ſpeciale quicquam habet in verbo : definitur etiam verbum ex duabus differentijs, tempore & perſona, generi & caſui reſpondentibus. Modus veró Grammaticis (ut Priſcianus 8. lib. ait) eſt diverſa inclinatio animi, varios ejus affectus demonſtrans : quæ definitio nihil definit, & voluntatis humanæ definitio potius fuerit, quam ullius verbalis proprietatis. Item Grammatici feré omnes modum generaliter partiuntur, primo in finitum & infinitum : Deinde ſpecialiter modum finitum in indicativum, imperativum, optativum, conjunctivum : infinitum veró in cognominem modum, gerundium & ſupinum : quæ quidē partitio doctrinæ nihil habet, & falſa docet. Dico enim per ſpecies iſtas finiti modi nihil verborum naturam diſtingui, nihil dividi, ſed omnes iſtos modos inter ſe penitus confundi, ut indicativus ſit conjunctivus, & contra, & cum utroque imperativus & optativus ſit permiſtus, ut ex Grammaticorum omniū domino uſu ſermonis & authoritate facilé perſpicitur. Sed majus erroris hujus argumentum eſt ex falſitate. Nam indicativi modi dicuntur eſſe amabam & amaveram : at falſum id omninó eſt : nec enim ſentētia ſimplex & abſoluta verbo ejuſmodi uno judicari poteſt, ſed conjungi alterum verbum neceſſe eſt, ut ſententia abſolvatur : ut Tullius ſcribebat, Tullius ſcripſerat, ſuſpenſum habes auditoris animum, & aliud quidpiam expectantem : Itaque verbo alio ſenſus ille abſolvitur. His igitur duobus argumētis ex intimo uſu depromptis, modi partitionem ſequi prohibemur.

Tempus.) Tempus eſt prima differentia verbi, ut genus nominis : perſona veró altera, caſui reſpondens. Finiti autem verbi tempora infecta cum infectis, ut præſentia cum præſentibus, præterita cum præteritis, futura cum futuris Varronem hujus analogiæ temporum authorem 7. de ling. ſecuti, conjungimus, perfectáque ſimiliter ordinamus. E temporibus tria ſunt ambigua, ut amem, amarem, amaverim. At Grammatici in ſecundo futuro infecto, tertias perſonas plurales habent amātote amaminor, & cæteras ſimiliter : ſi quis earum perſonarum exempla

exempla in probatis authoribus animadverterit, admoneto. E temporum veró finium differentia, formæ verborum naſcuntur: ſed ut in modis illis, ſic in formis Grammaticorum doctrina valdé confuſa eſt: ſed dum iſtas ſignificationum artes nobis comminiſcuntur, ab artis præceptis alienas & falſas proponũt: quoniam Grammaticæ propoſitum non eſt ſingularum vocum ſignificationes explicare, ſed uſum. Talis eſt anxietas in partitione generum verbalium, quæ ſi vera eſſet, inutilis tamen eſſet, quia ſignificationes tantum tractaret, quarum tamen notitia ſumenda, non docenda ſit.

Participiale.] Participiorum Grammatica, præter & nominum & verborum Grammaticam (ut diximus) nulla noua eſt ut enim gerundia, quamvis partem quandã á nomine capiant, id eſt ſpeciem caſus, non é verborum genere tollimus, ſic participia, cúm totam nominis etymologiam ſubeant (quia nominis definitio plané eis convenit) quamvis á verbo partem, id eſt ſignificationem capiant, non ideo é nominibus tollentur. Temporis etiam adſignificatio, quæ participio tribuitur, valde mihi ſuſpecta eſt, nec omnino tempus aliud adſignificatur quã verbo orationis, in qua participium, fuerit, congruet: ut Ariſtoteles diſputat inambulans: hic quia verbum diſputat eſt præſentis temporis, ideo & ambulans.

CAP. 19. *De prima conjugatione, o, as: or, aris.*

FLEXIO verbi ſecundum tempora & perſonas, cojugatio dicitur, éſtque quadruplex: Prima, cujus ſecunda perſona ſingularis, temporis præſentis primi deſinit in as activé, vel aris paſſivé, & futurum infectum primum in bo vel in bor, formatum ab eadem ſecunda perſona converſo, s vel ris in bo vel bor, ut amas amaris, amabo amabor: Atque in ſecundis perſonis hujus futuri, e corripitur in beris & bere, ut amaberis uel amabere. Exemplum primæ formæ ſic eſt.

AMo, amas, amat: Amamus, amatis, amant.
Amem, ames, amet: amemus, ametis, ament.

Amarem, amares, amaret: amaremus, amaretis, amarent.

Amabam, amabas, amabat: amabamus, amabatis, amabant: & amarem, amares, amaret &c. unde nomen amans.

Amabo, amabis, amabit: amabimus, amabitis, amabunt.

Amem, ames, amet: amemus, ametis, ament.

Amarem, amares, amaret: amaremus, amaretis, amarent.

Ama, vel amato, amato: amate, amanto.

Amavi, amavisti, amavit: amavimus, amavistis, amaverunt, vel amavere.

Amaverim, amaveris, amaverit: amaverimus, amaveritis, amaverint.

Amavissem, amavisses, amauisset: amauissemus, amavissetis, amavissent.

Amaveram, amaveras, amaverat: amaveramus, amaveratis, amaverant.

Amavero, amaveris, amaverit: amaverimus, amaveritis, amaverint.

Amare, Amavisse. Amatum ire, amaturum, vel amaturum esse.

Amandi, amando, amādum: unde nomen gerundivū amandus.

Amatu, amatum: unde nomen amatus, & amaturus.

Anomalia infect. Ovat Grammaticis solúm est, unde tamen est ovans: á juro fit dejero & pejero. Dor der & for non dicuntur: daris tamen deris & faris & inde orta valent. Dabam & inde orta corripiunt primam incrementi.

Anomalia perfect. E plenis pauca sunt anomala: Poto

Poto potavi potatu & potu, neco necavi necatu & nectu: plico aliquãdo plicui & plicitu, sed sæpius est analogum, ut semper ejus compositum cum sub vel nomine, ut supplico, multiplico, triplico. Seco & frico, secui sectu, fricui frictu: at secaturus, affricaturus, refricaturus latina sunt: veto & domo sunt anomaliæ primæ, juvo secundæ: attamen vetavit Persio dicitur, & juvaturus Salustio. Lavo sine præterito lavatum. Nexo præterito & supino carere dicitur: do dedi, datum.

E neutris quædam formant nomina velut á deponenti, ut ab inveteravi inveteratu inveteratus: sic á juro juratus, cœno cœnatus, á titubo titubatus. Anomaliæ primæ sunt, sono, tono, cubo, crepo: at sonaturum & intonaturum latina sunt: increpavit & discrepavit etiam Ciceroniana. Mico micui, emico emicui sine supino, attamen emicaturus valet: dimico dimicui, sæpius dimicavi, semper autem dimicatu, unde dimicatio. Sto, steti, statu, unde status, a, um, & status, us, ui, quamvis staturus: Asto, astiti, astitu & astatu: Præsto, præstiti, præstitu & præstatu, unde præstaturus Ciceroni: Labo sine præterito & supino,

EXEMPLVM FORMÆ *secundæ.*

AMOR, amaris vel amare, amatur: amamur, amamini, amantur.

Amer, ameris vel amere: ametur: amemur, amemini, amentur.

Amarer, amareris vel amarere, amaretur, amaremur amaremini, amarentur.

Amarem, amares, amaret : amaremus, amaretis, amarent.

Amabam, amabas, amabat : amabamus, amabatis, amabant : & amarem, amares, amaret &c. unde nomen amans.

Amabo, amabis, amabit : amabimus, amabitis, amabunt.

Amem, ames, amet : amemus, ametis, ament.

Amarem, amares, amaret : amaremus, amaretis, amarent.

Ama, vel amato, amato : amate, amanto.

Amavi, amavisti, amavit : amavimus, amavistis, amaverunt, vel amavere.

Amaverim, amaveris, amaverit : amaverimus, amaveritis, amaverint.

Amavissem, amavisses, amauisset : amauissemus, amavissetis, amavissent.

Amaveram, amaveras, amaverat : amaveramus, amaveratis, amaverant.

Amavero, amaveris, amaverit : amaverimus, amaveritis, amaverint.

Amare, Amavisse. Amatum ire, amaturum, vel amaturum esse.

Amandi, amando, amãdum : unde nomen gerundivũ amandus.

Amatu, amatum : unde nomen amatus, & amaturus.

Anomalia infect. Ovat Grammaticis solúm est, unde tamen est ovans : á juro fit dejero & pejero. Dor der & for non dicuntur : daris tamen deris & faris & inde orta valent. Dabam & inde orta corripiunt primam incrementi.

Anomalia perfect. E plenis pauca sunt anomala: Poto

Poto potavi potatu & potu, neco necavi necatu & nectu: plico aliquãdo plicui & plicitu, sed sæpius est analogum, ut semper ejus compositum cum sub vel nomine, ut supplico, multiplico, triplico. Seco & frico, secui sectu, fricui frictu: at secaturus, affricaturus, refricaturus latina sunt: veto & domo sunt anomaliæ primæ, juvo secundæ: attamen vetauit Persio dicitur, & juvaturus Salustio. Lavo sine præterito lavatum. Nexo præterito & supino carere dicitur: do dedi, datum.

E neutris quædam formant nomina velut á deponenti, ut ab inveterau i inveteratu inveteratus: sic á juro juratus, cœno cœnatus, á titubo titubatus. Anomaliæ primæ sunt, sono, tono, cubo, crepo: at sonaturum & intonaturum latina sunt: increpavit & discrepavit etiam Ciceroniana. Mico micui, emico emicui sine supino, attamen emicaturus valet: dimico dimicui, sæpius dimicavi, semper autem dimicatu, unde dimicatio. Sto, steti, statu, unde status, a, um, & status, us, ui, quamvis staturus: Asto, astiti, astitu & astatu: Præsto, præstiti, præstitu & præstatu, unde præstaturus Ciceroni: Labo sine præterito & supino,

EXEMPLVM FORMÆ *secundæ.*

AMOR, amaris vel amare, amatur: amamur, amamini, amantur.

Amer, ameris vel amere: ametur: amemur, amemini, amentur.

Amarer, amareris vel amarere, amaretur, amaremur amaremini, amarentur.

Amabar, amabaris, vel amabare, amabatur: amabamur, amabamini, amabantur.

Amarer, amareris vel amarere, amaretur: amaremur, amaremini, amarentur.

Amabor, amaberis vel amabere, amabitur: amabimur, amabimini, amabuntur.

Amer, ameris vel amere, ametur: amemur, amemini, amentur.

Amarer, amareris vel amarere, amaretur: amaremur amaremini amarentur.

Amare vel amator, ametur: amamini, amantor.

Amatus sum vel fui, amatus es vel fuisti, amatus est vel fuit: amati sumus vel fuimus, amati estis vel fuistis, amati sunt fuerunt vel fuere.

Amatus sim vel fuerim, amatus sis vel fueris, ámatus sit vel fuerit: amati simus vel fuerimus, amati sitis vel fueritis, amati sint vel fuerint.

Amatus essem vel fuissem, amatus esses vel fuisses, amatus esset vel fuisset: amati essemus vel fuissemus, amati essetis vel fuissetis, amati essent vel fuissent.

Amatus eram vel fueram, amatus eras vel fueras, amatus erat vel fuerat: amati eramus vel fueramus amati eratis vel fueratis, amati erant vel fuerant.

Amatus ero vel fuero, amatus eris vel fueris, amatus erit vel fuerit: amati erimus vel fuerimus, amati eritis vel fueritis, amati erint vel fuerint.

Amari. Amatum esse vel fuisse. Amatum iri.

Deponentia híc analoga sunt omnia.

Flexio.) Græci autem Grammatici accentu conjugationes diviserunt in gravitonas, & circunflexas: cujus divisionis, rationem Dydimus Grammaticus in latinis verbis exquisivit, ut Priscianus ait.

CAP. 20. *De secunda conjugatione in eo, es: & eor, eris.*

COnjugatio secunda est, cujus secunda persona singularis, temporis præsentis primi desinit in es vel eris, & futurum etiam in bo vel in bar, formatum ab eadem secunda persona. Exemplum formæ primæ sic est:

Fleo, fles, flet: flemus, fletis, flent.
Fleam, fleas, fleat; fleamus, fleatis, fleant.
Flerem, fleres, fleret: fleremus, fleretis, flerent.
Flebam, flebas, flebat: flebamus, flebatis, flebant.
Flerem, fleres, fleret: fleremus, fleretis, flerent.
Flebo, flebis, flebit: flebimus, flebitis, flebunt.
Fleam, fleas, fleat: fleamus, fleatis, fleant.
Flerem, fleres, fleret: fleremus, fleretis, flerent.
Fle, vel fleto, fleto: flete, flento.
Flevi, flevisti, flevit, flevimus, flevistis, fleverunt vel flevere.
Fleverim, fleveris, fleverit: fleverimus, fleveritis, fleverint.
Flevissem, flevisses, flevisset: flevissemus, flevissetis, flevissent.
Fleveram, fleueras, fleverat: fleveramus, fleveratis, fleverant.
Flevero, fleveris, fleverit: fleverimus, fleveritis, fleverint.
Flere. Flevisse. Fletum ire, fleturum, vel fleturũ esse.
Flendi, flendo, flendum.
Fletu, fletum.

ANaloga plena pauca sunt in hac conjugatione; ut vieo, deleo, neo, & composita á pleo, expleo, impleo, repleo, compleo.

Neutra etiam pauciora: oleo, olui videtur etiam olevi habuisse, unde oletu: & hinc sunt composita exoleo, exolevi, exoletu sic aboleo, obsoleo, peroleo: at oboleo, obolui, obolitu: Sic suboleo, subolevi, subolitu, adoleo autem, adolevi, adultu, redoleo, redolui & redolevi, redolitu & redoletu.

Anomalia prima in cæteris tum plenis, tum neutris magnam partem obtinet, ut arceo, arcui, arcitu, sic habeo, sorbeo, moneo, taceo, terreo: ac torrui tostu, tenui tentu: composita autem attineo, attinui, attentu, sic detineo, contineo. Timeo timui sine supino, doceo docui doctu, censeo censui censu, misceo miscui mistu.

Neutra: soleo solui solitu: sic lateo, liceo, libeo, valeo, mereo, noceo, doleo, caleo, coaleo, pareo, pigeo, pudeo, placeo: at careo caritu & cassu, frendeo frendui fressu: tædeo tædui inusitatum, unde pertædeo pertædui pertæsu, pateo patui passu. Plurima autem neutra in ui carent supino, ut egeo egui, horreo, oporteo, humeo, sileo, sordeo, studeo, stupeo, strideo, splendeo, rauceo, rigeo, rubeo, langueo, liqueo liqui: jaceo, vireo, vigeo. Ferveo ab antiquo ferbeo ferbui, unde deferbui, conferbui, & similia: fœteo, fraceo, frondeo, flaveo, flacceo, floreo, marceo, maceo, muceo, niteo, tepeo, torpeo, tumeo, deceo, calleo, polleo: pœnitet impersonaliter, pœniturum tamen Quintiliano est, putreo.

Anomaliæ secundæ sunt reliqua, & supinum ferè analogum habent: fines præteriti sequemur.

Si, su: Suadeo suasi suasu, sic rideo, mulceo, tergeo: at indulgeo indulsi indultu, torqueo torsi tortu, jubeo jussi jussu.

Neutra, hæreo hæsi hæsu, sic ardeo arsi arsu, ma-

neo

neo mansi mansu, sic remaneo : at emineo, immineo, eminui, imminui absque supino : audeo sine præterito ausu, unde personæ illæ ausim, ausis, ausit, ausint : sic gaudeo gavisu: at contrà supino carent algeo alsi, vrgeo vrsi, fulgeo fulsi, turgeo tursi.

Xi, ctu : Augeo auxi auctu, sic lugeo, mulgeo mulxi & mulsi mulctu & mulsu, at luceo luxi, frigeo, refrigeo refrixi : sine præterito autem & supino strideo, renideo, lateo, mæreo, clueo, glabreo, polleo.

Vi, tu, faciunt desinentia in veo, ut voveo, vovi, votu, sic foveo, moveo : at faveo faui fautu, caveo cavi cautu, cieo, civi citu.

Neutra supino carent, ut aveo, salveo, liveo, livi, flaveo flavi, conniveo connivi & connixi, paveo pavi.

Di, su, video vidi visu, spondeo spopondi sponsu, mordeo momordi morsu, tondeo totondi tonsu: at despondi, remordi, detondi.

Neutra, prandeo prandi pransu, unde velut à deponenti pransus : sic sedeo sedi sessu, & composita insideo, obsideo : pendeo pependi pensu, at dependeo dependi depensu.

EXEMPLVM FORMÆ *Secundæ.*

FLeor, fleris vel flere, fletur: flemur, flemini, flentur.

Flear, flearis vel fleare, fleatur: fleamur, fleamini, fleantur.

Flerer, flereris vel flerere, fleretur: fleremur, fleremini, flerentur.

Flebar, flebaris vel flebare, flebatur: flebamur, flebamini, flebantur.

Flerer, flereris vel flerere, fleretur: fleremur, fleremini, flerentur.

Flebor, fleberis vel flebere, flebitur: flebimur, flebimini, flebuntur.

Flear, flearis vel fleare, fleatur: fleamur, fleamini, fleantur.

Flerer, flereris vel flerere, fleretur: fleremur, fleremini flerentur.

Flere vel fletor, fletor: flemini, flentor.

Fletus sum vel fui, fletus es vel fuisti, fletus est vel fuit: fleti sumus vel fuimus, fleti estis vel fuistis, fleti sunt fuerunt vel fuere.

Fletus sim vel fuerim, fletus sis vel fueris, fletus sit vel fuerit: fleti simus vel fuerimus, fleti sitis vel fueritis, fleti sint vel fuerint.

Fletus essem vel fuissem, fletus esses vel fuisses, fletus esset vel fuisset: fleti essemus vel fuissemus, fleti essetis vel fuissetis, fleti essent vel fuissent.

Fletus eram, vel fueram, fletus eras vel fueras, fletus erat vel fuerat: fleti eramus vel fueramus, fleti eratis vel fueratis, fleti erant vel fuerant.

Fletus ero vel fuero, fletus eris vel fueris, fletus erit vel fuerit: fleti erimus vel fuerimus, fleti eritis vel fueritis, fleti erint vel fuerint.

Fleri. Fletum esse vel fuisse. Fletum iri.

Deponentia anomaliæ primæ feré sunt, liceor licitu, vereor veritu, mereor meritu, misereor miseritu & misertu, tueor tuitu, polliceor pollicitu: at fateor fassu, reor ratu, medeor sine supino. Ergo hæc de conjugatione in bo.

CAP. 21. *De tertia conjugatione in o, is: & or, eris.*

COnjugatio tertia est, cujus secunda persona singularis, temporis præsentis primi desinit in is vel eris, & futurum primum in am vel in ar formatum ab eadem persona is vel eris, in am vel ar converso: in cujus gerundiis ante n & d, mutatur interdum e in u, vt faciundum, legundum, experiundum, pro faciendum, legendum, experiendum, unde & similia gerundiva in undus. Exemplum formæ primæ sic est.

Peto, petis, petit: petimus, petitis, petunt.
Petam, petas, petat: petamus, petatis, petant.
Peterem, peteres, peteret: peteremus, peteretis, peterent.
Petebam, petebas, petebat: petebamus, petebatis, petebant.
Peterem, peteres, peteret: peteremus, peteretis, peterent.
Petam, petes, petet: petemus, petetis, petent.
Petam, petas, petat: petamus, petatis, petant.
Peterem, peteres, peteret: peteremus, peteretis, peterent.
Pete vel petito, petito: petite, petunto.
Petivi, petivisti, petivit: petivimus, petivistis, petiverunt vel petivere.
Petiverim, petiveris, petiverit: petiverimus, petiveritis, petiverint.
Petivissem, petivisses, petivisset: Petivissemus, petivissetis, petivassent.
Petiveram, petiueras, petiverat: petiveramus, petiveratis, petiverant.

Petivero, petiveris, petiverit: petiverimus, petiveritis, petiverint.

Petere. Petivisse. Petitum ire, petiturum, vel petiturum esse.

Petendi, petendo, petendum. Petitu, petitum.

ANomalia infect. Inquio vel inquam, inquis, inquit, inquiunt. Futurum inquies, inquiet: inque, inquito. Contracta sunt fac, dic, duc, pro face, dice, duce. Sic composita adduc, prædic: Terentius tamen dixit abduce & traduce: at composita á facio plena sunt, effice, perfice: memento, mementote solæ personæ sunt temporis infecti.

Perfect. Analoga sunt sapio, cupio, & in sso desinentia, ut arcesso, facesso, capesso: at etiam est sapui, facessi, capessi.

Anomaliam primam sequuntur vomo, vomui, vomitu, sic molo, dispesco, compesco, gemo: at alo, alui, alitu & altu: gigno, genui, genitu: sic á lacio, allicio, elicio, illicio, ui & itu, at a licio, allexi, allectu, sicut illicio, pellicio: pono autem posui, positu. Sequentia supino mutant ui in tu, occulo, occului, occultu: sic colo, colui, cultu, consulo, consului, consultu: sero pro ordino serui, sertu, & composita exsero, insero, desero, consero: sic rapio, rapui, raptu, at linquo, liqui, lictu, texo, texui, textu, pinso, pinsui, pistu: inquisti & inquit tantúm.

Neutra, strepo, strepui, strepitu: fremo, fremui, fremitu. In sco desinentia mutuantur primitivi præteritum & supinum, ut pertimesco, pertimui, ut scisco, scivi, scitu: sic adscisco, rescisco, conscisco, glisco caret præterito & supino.

Neutra plurima ex omni conjugatione ejusmodi sunt, ut inveterasco, inveteravi, inveteratu, convalesco

lesco, convalui, convalitu, ingemisco, ingemui, ingemitu, obdormisco, obdormivi, obdormitu.

Ac si primitivæ careant præterito & supino, hæc etiam carebunt: vesperascit sine præterito & supino.

Composita á cubo præteritum ejus ac supinum similiter imitantur, accumbo, incumbo, decumbo.

Vi, utu: qualia sunt in uo desinentia, ut arguo, argui, argutu: sic imbuo, delibuo, statuo, spuo, luo, lui, luitu, grammaticis: at composita sunt ablutu, dilutu. Item neutra, ut sternuo, batuo. Ruo, tamen rui, ruitu & rutum, unde tamen erutu, dirutu. Nuo, nui, nutu, sic pluo, plui, pluvi, plutu: at ingruo, ingrui, congruo, congrui: sterto, stertui: metuo, metui: tremo tremui, sine supino.

Cætera sunt inæqualiora, excello, excellui, excelsu, antecello, præcello, meto, messui, messu: nexo, nexui, nexu: pecto, pexui, & pexi, pexu.

Anomaliæ secundæ sunt reliqua complura, in quibus præteriti fines sequemur, tantum caussas supinorum.

Si, su: habent spargo, rado, rodo, lædo, ludo, vado, mergo, tergo, trudo, divido, claudo, plaudo, á cello: percello, perculsi, & perculi, perculsu, sic procello, proculi, proculsu: parco, peperci, parcitu, parsu: viso, visi, tantum.

Mitto, misi, missu, á quatio, quassi, quassu; sic concutio, decutio, percutio: at premo, pressi, pressu. Neutrum cedo, cessi, cessu, unde cedo, cedite, pro dic, dicite.

SSi, stu: uro, ussi, ustu: gero, gessi, gestu.

Xi, ctu: aspicio, aspexi, aspectu, & composita á specio reliqua inspicio, despicio, perspicio: ungo, unxi, unctu: sugo, suxi, suctu: sic á stinguo, extinguo, di-

ſtinguo:ſtruo,ſtruxi,ſtructu,rego,rexi,rectu:& compoſita, ut arrigo, ſurgo, aſſurgo, dirigo, corrigo: at pergo tanquam á perrego, perrexi, perrectu: ſic veho,vivo,fligo, & hinc affligo,infligo, confligo,profligo: tingo,traho,duco, coquo, clango, plango. Pungo autem punxi & pupugi punctu: ſic repungo repunxi & repupugi repunctu: at expungo & compungo xi ctu. Abjiciunt n ſupino ſtringo, ſtrinxi, ſtrictu: ſic fingo,pango, pingo. Mejo velut á mingo minxi mictu: ningit ninxit tantúm.

Xi,xu: ut figo fixi fixu, ſic frigo, flecto, fluo, necto, plecto: at ango anxi, lingo linxi, conquiniſco, conquexi tantúm.

Pſi, ptu: Sumo, ſumpſi, ſumptu, ſic ſcalpo,ſculpo, ſcribo,temno,demo,carpo,como, clepo, promo, vbi *p* euphoniæ cauſa quibuſdam placuit, aſcribere, ait Priſcianus.

Neutra, ſerpo,ſerpſi, ſerptu, ſic repo, nubo, unde nupta quæ nupſit.

Ri, ſu: curro,curruri,curſu, at accurro, accurri, accurſu,ſic recurro,decurro, præcurro, quod tamen præcucurri Plauto eſt. verro, verri, verſu, pario, peperi paritu & partu,futuro caret præterito & ſupino.

Li, ſu: ſallo, ſalli, ſalſu: vello velli vel vulſi, vulſu: fallo,fefelli,falſu: tollo,unde ſuſtollo,ſuſtuli,ſublatu, pello pepuli,pulſu,pſallo pſalli tantúm.

Mi, ptu: emo emi emptu, adimo ademi ademptu,redimo redimi redemptu: at demo dempſi demptu.

Ni, tu:cano cecini cantu: at accino accinui & accentu, ſic occino, concinno, præcino: memini plusquam perfecto & cognatis temporibus conjugatur.

Vi, tu: ut ſero pro ſemino, ſevi ſatu, inſero inſevi inſitu,

insitu,sic obsero,sino,sivi,situ,solvo,solvi,solutu,sterno,velut á sternas,stravi,stratu,sperno,sprevi,spretu, lavo,lavi,lautu,& lotu,volvo,volvi,volutu, lino, lini, & livi,& levi litu, nosco,novi, notu, ignosco, ignovi, ignotu, at agnosco,agnovi, agnitu, sic cognosco, cognovi,cognitu, tero,trivi,tritu,cerno, & cresco, crevi cretu,pasco,pavi,pastu, calvo,calvi tantúm.

Ti, tu : sisto, sistis, activum, stiti, statu : at neutra ejus composita obsisto, abstiti, resisto, restiti, consisto,constiti sine supino,verto,verti,versu.

Di, su : ut composita á cendo, accendo, accendi, accensu,sic incendo,succendo, sic scando & composita á fendo, offendo,defendo,sic mando,cudo, præhendo : at sido, sidi, strido, stridi, sine supino, fido, sine præterito, fisu, unde diffisus, confisus : Livius etiam confiderunt, fundo,fudi, fusu. Geminant hic septem,tendo,tetendi,tensu,& frequentiús tentu,ut in compositis á tendo, extendo, intendo, ostendo, obtendo,distendo,contendo, portendo. Tundo, tutudi,tusu, at composita obtundo, obtudi, obtusu, sic retundo,contundo.

A,do composita,abdo,abdidi,abditu,sic edo, reddo, védo,trado,condo, unde abscondo,abscondi,rariús abcondidi,recondo, recondidi,dido, dididi, diditu, perdo,perdidi,perditu,sic prodo,cædo,cæcidi, cæsu,occido,occidi,occísu, sic incido. Pendo,pependi,pensu : at perpendo,perpendi, perpensu. Neutra duo,cado,cecidi,casu,occido,occidi,occasu, recido, recidi,recasu,accido,accidi tantúm.

Pedo,pepedi,peditum,sic oppedo : geminant autem ss, scindo,scidi,scissu,fodio,fodi,fossu,findo,fidi, fissu,pando,pandi,passu.

Ci, ctu : ut ico,ici,ictu, jacio,jeci,jactu,injicio,in-

jeci,injectu,ſic conjicio : vinco,vici,victu, facio, feci, factu,futuro etiam uſitatum eſt faxo vel faxim,faxis, faxit,faximus, faxitis, faxint, inficio, infeci, infectu, ſic reficio,deficio.

Poſco,popoſci,poſcitu, ſic expoſcitum caput (ait Seneca) diſco, didici, diſcitu Priſciano : ſic repoſco, repopoſci,depoſco,depopoſci,ediſco, edidici : dediſco,dedidici : compoſita enim hic geminant.

Gi, ctu : ago, egi, actu, unde perſonæ illæ apage, apagete: redigo,redegi,redactu,at ſatago,ſategi,dego,degi,tantúm,lego,legi, lectu , ſic relego, perlego. At intelligo, negligo, diligo, xi,ctu, fugio, fugi, fugitu, frango, fregi,fractu, effringo, effregi, effractu, ſic infringo, refringo, defringo, tango, tetigi, tactu , attingo, attigi , attactu , contingo , contigi , contactu, pango,pegi,& pepigi, impingo, impegi , impactu, ſic compingo : ambigo , & vergo , præterito & ſupino carent.

Bi , tu : glubo, glubi, glubitu, bibo, bibi , bibitu : at ſcabo,ſcabi, lambo,lambi tantúm.

Pi, ptu : ut rumpo, rupi,ruptu, capio, cepi, captu, á cœpio antiquo fit cœpi, cœptu , unde cœptus qui cœpit.

EXEMPLVM FORMÆ
ſecundæ.

PEtor,peteris vel petere , petitur : Petimur , petimini, petuntur.

Petar,petaris vel petare , petatur : petamur , petamini, petantur.

Peterer, petereris vel peterere, peteretur : peteremur,peteremini,peterentur.

Pete-

Petebar, petebaris vel petebare, petebatur: petebamur, petebamini, petebantur.

Peterer, petereris vel peterere, peteretur: peteremur, peteremini, peterentur.

Petar, peteris vel petere, petetur: petemur, petemini, petentur.

Petar, petaris vel petare, petatur: petamur, petamini, petantur.

Peterer, petereris vel peterere, peteretur: peteremur, peteremini, peterentur.

Petere vel petitor, petitor: petimini, petuntor.

Petitus sum vel fui, petitus es vel fuisti, petitus est vel fuit: petiti sumus vel fuimus, petiti estis vel fuistis, petiti sunt fuerunt vel fuere.

Petitus sim vel fuerim, petitus sis vel fueris, petitus sit vel fuerit: petiti erimus vel fuerimus, petiti eritis vel fueritis, petiti sint vel fuerint.

Petitus essem vel fuissem, petitus esses vel fuisses, petitus esset vel fuisset: petiti essemus, vel fuissemus, petiti essetis vel fuissetis, petiti essent vel fuissent.

Petitus eram vel fueram, petitus eras vel fueras, petitus erat vel fuerat: petiti eramus vel fueramus, petiti eratis vel fueratis, petiti erant vel fuerant.

Petitus ero vel fuero, petitus eris vel fueris, petitus erit vel fuerit: petiti erimus vel fuerimus, petiti eritis vel fueritis, petiti erint vel fuerint.

Peti, pro peteri, quod in omnibus verbis conjugationis huius analogum factum est: vt agi, legi, duci, & in cæteris similiter.

Petitum esse vel fuisse. Petitum iri.

Deponentia hîc valdè sunt anomala, quædam habent tu, ut ab apiscor, adipiscor, adeptu: sic indipiscor, expergiscor, experrectu, irascor, iratu, obli-

viscor, oblitu, ulciscor, ultu, sequor, sequutu, sic loquor, locutu, ringor, rictu, nascor, natu, nanciscor, nactu, fungor, functu, fruor, fruitu, & fructu, tuor, tutu, unde obtutus, comminiscor, commentu, queror, questu, paciscor, pactu, proficiscor, profectu. Reliqua sunt in su, utor, usu, revertor, reversu, labor, lapsu, nitor, nisu, & nixu: fatiscor, fessu, unde fessus, defessus: gradior, gressu, patior, passu: at reminiscor, liquor, vescor, carent supino.

Cap. 22. *De anomalia quatuor verborum, Edo, Sum, Volo, Fero.*

EDo, es, est: edimus, editis, edunt.
Sic edam, essem, edebam: essem, esses: edam, edes: edam, edas: essem, esses: es, vel ede, edite, vel este.

Edi, ederim, ederam, edissem, edero, vel ederim: esse, edisse: edendi, edendo, edendum, esu, esum, vel estu, estum: at Servio authore comodo similiter & passiva forma plena est: estur tamen pro editur.

Cap. 23. *De verbo Sum.*

SUm, es, est: sumus, estis, sunt.
Sim, sis, sit: simus, sitis, sint.
Essem, esses, esset: essemus, essetis, essent.
Pro eodem forem, fores, foret, forent: sic adforem, tanquam adessem.
Eram, eras, erat: eramus, eratis, erant: unde nomen ejus, quod primus Flavius extulit: at usitatiora composita absens, præsens, potens.
Essem, esses, esset: essemus, essetis, essent.
Ero, eris, erit: erimus, eritis, erunt.

 Sim,

Sim,sis,sit : simus,sitis,sint.
Essem,esses,esset : essemus,essetis,essent.
Es vel esto,esto : este vel estote,sunto, quod notabile est : veteribus site pro este : Plautus, Site mihi volens propitiæ.
Fui,fuisti,fuit : fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere, ab antiquo fuo cujus exempla quædam reperiuntur: Plautus,

Ne quisquam tamen audax fuat homo.

Fuerim,fueris,fuerit : fuerimus,fueritis,fuerint.
Fuissem,fuisses,fuisset : fuissemus,fuissetis,fuissent.
Fueram,fueras,fuerat : fueramus,fueratis,fuerant.
Fuero,fueris,fuerit : fuerimus,fueritis,fuerint.
Esse. Fuisse. & á forem,fore,futurum perpetui infiniti in lingua Latina solúm : sic affore,defore,profore, unde futurus.

CAP. 24. *De Verbo* VOLO.

VOlo,vis,vult : volumus,vultis,volunt. Hinc contracta,sis, capsis, sultis, pro si vis ; cape si vis, si vultis.
Velim,velis,velit : velimus,velitis,velint.
Vellem,velles,vellet : vellemus,velletis,vellent.
Volebam, volebas, volebat : volebamus , volebatis, volebant.
Vellem,velles,vellet : vellemus,velletis,vellent.
Volam,voles,volet : volemus,voletis,volent.
Velim,velis,velit : velimus,velitis,velint.
Vellem,velles,vellet : vellemus,velletis,vellent.
Volui, voluisti, voluit : voluimus , voluistis , voluerunt vel voluere.
Voluerim , volueris , voluerit : voluerimus , volue-

ritis, voluerint.

Voluissem, voluisses, voluisset : voluissemus, voluissetis, voluissent.

Volueram, volueras, voluerat : volueramus, volueratis, voluerant.

Voluero, volueris, voluerit : voluerimus, volueritis, voluerint.

Velle. Voluisse. Hanc analogiam sequuntur composita, Malo, Nolo.

Malo.

MAlo, mavis, mavult : malumus, mavultis, malunt.

Malim, malis, malit : malimus, malitis, malint.

Mallem, malles, mallet : mallemus, malletis, mallent.

Malebam, malebas, malebat : malebamus, malebatis, malebant.

Mallem, malles, mallet : mallemus, malletis, mallent.

Malam, males, malet : malemus, maletis, malent.

Malim, malis, malit : malimus, malitis, malint.

Mallem, malles, mallet : mallemus, malletis, mallent.

Malui, maluisti, maluit : maluimus, maluistis, maluerunt vel maluere.

Maluerim, malueris, maluerit : maluerimus, malueritis, maluerint.

Maluissem, maluisses, maluisset : maluissemus, maluissetis, maluissent.

Malueram, malueras, maluerat : malueramus, malueratis, maluerant.

Maluero, malueris, maluerit : maluerimus, malueritis, maluerint.

Male. Maluisse.

Nolo.

NOLO.

NOlo, nonvis, nonvult: nolumus, nonvultis, nolunt.
Nolim, nolis, nolit: nolimus, nolitis, nolint.
Nollem, nolles, nollet: nollemus, nolletis, nollent.
Nolebam, nolebas, nolebat: nolebamus, nolebatis, nolebant.
Nollem, nolles, nollet: nollemus, nolletis, nollent.
Nolam, noles, nolet: nolemus, noletis, nolent.
Nolim, nolis, nolit: nolimus, nolitis, nolint.
Nollem, nolles, nollet: nollemus, nolletis, nollent.
Noli vel nolito, nolito: nolite.
Nolui, noluiſti, noluit: noluimus, noluiſtis, noluerunt vel noluere.
Noluerim, nolueris, noluerit: noluerimus, nolueritis, noluerint.
Noluiſſem, noluiſſes, noluiſſet: noluiſſemus, noluiſſetis, noluiſſent.
Nolueram, nolueras, noluerat: nolueramus, nolueratis, noluerant.
Noluero, nolueris, noluerit: noluerimus, nolueritis, noluerint.
Nolle. Noluiſſe.

CAP. 25. *De Verbo* FERO.

FEro, fers, fert: ferimus, fertis, ferunt.
Feram, feras, ferat: feramus, feratis, ferant.
Ferrem, ferres, ferret: ferremus, ferretis, ferrent.
Ferebam, ferebas, ferebat: ferebamus, ferebatis, ferebant.
Feram, feres, feret: feremus, feretis, ferent.
Fer vel ferto, ferto: ferte, ferunto.

Tuli, tulisti, tulit: tulimus, tulistis, tulerunt vel tulere.

Tulerim, tuleris, tulerit: tulerimus, tuleritis, tulerint.

Tulissem, tulisses, tulisset: tulissemus, tulissetis, tulissent.

Tuleram, tuleras, tulerat: tuleramus, tuleratis, tulerant.

Tulero, tuleris, tulerit: tulerimus, tuleritis, tulerint.

Ferre. Tulisse. Latum ire, Laturum, vel Laturum esse.

Ferendi, ferendo, ferendum. Latu, latum.

Feror.

FEror, ferris vel ferre, fertur: ferimur, ferimini, feruntur.

Ferar, feraris vel ferare, feratur: feramur, feramini, ferantur.

Ferrer, ferreris vel ferrere, ferretur: ferremur, ferremini, ferrentur.

Ferebar, ferebaris vel ferebare, ferebatur: ferebamur, ferebamini, ferebantur.

Ferrer, ferreris, vel ferrere, ferretur: ferremur, ferremini, ferrentur.

Ferar, feraris vel ferare, feratur: feramur, feramini, ferantur.

Ferrer, ferreris vel ferrere, ferretur: ferremur, ferremini, ferrentur.

Ferre vel fertor, fertor: ferimini, feruntor.

Latus sum vel fui, latus es vel fuisti, latus est vel fuit: lati sumus vel fuimus, lati estis vel fuistis, lati sunt fuerunt vel fuere.

Latus sim vel fuerim, latus sis vel fueris, latus sit vel fuerit:

fuerit: lati simus vel fuerimus, lati sitis vel fueritis, lati sint vel fuerint.

Latus essem vel fuissem, latus esses vel fuisses, latus esset vel fuisset: lati essemus vel fuissemus, lati essetis vel fuissetis, lati essent vel fuissent.

Latus eram vel fueram, latus eras vel fueras, latus erat vel fuerat: lati eramus vel fueramus, lati eratis vel fueratis, lati erant vel fuerant.

Latus ero vel fuero, latus eris vel fueris, latus erit vel fuerit: lati erimus vel fuerimus, lati eritis vel fueritis, lati erint vel fuerint.

Ferri. Latum esse vel fuisse. Latum iri.

CAP. 26. *De quartæ Conjugatione in io, is: & ior, iris.*

CONJUGATIO quarta, est cujus secunda persona singularis, præsentis temporis finiti primi desinit in is vel iris, & futurum in am, vel in ar, formatum etiam ab eadem persona. Exemplum formæ primæ sic est:

AUdio, audis, audit: audimus, auditis, audiunt.

Audiam, audias, audiat: audiamus, audiatis, audiant.

Audirem, audires, audiret; audiremus, audiretis, audirent.

Audiebam, audiebas, audiebat: audiebamus, audiebatis, audiebant.

Audirem, audires, audiret: audiremus, audiretis, audirent.

Audiam, audies, audiet: audiemus, audietis, audient.

Audiam, audias, audiat: audiamus, audiatis, audiant.

Audirem, audires, audiret: audiremus, audiretis, audirent.

Audi vel audito, audito: audite, audiunto.

Audivi, audivisti, audivit: audivimus, audivistis, audiverunt vel audivere.

Audiverim, audiveris, audiverit: audiverimus, audiveritis, audiverint.

Audivissem, audivisses, audivisset: audivissemus, audivissetis, audivissent.

Audiveram, audiveras, audiverat: audiveramus, audiveratis, audiverant.

Audivero, audiveris, audiverit: audiuerimus, audiveritis, audiverint.

Audire. Audivisse. Auditum ire, auditurum, vel auditurum esse.

Audiendi, audiendo, audiendum. Auditu, auditum.

Anomalia præs. I primo cremento hujus conjugationis producitur, ut audimus auditis.

In fio & cæteris inde personis producitur i vocalis ante vocalem, ut fiam, fiebam, nisi sequatur r, ut fierem fieri. Hinc infio Varroni, & infit poëtis.

Ajo, ais, ait, ajunt: Ajas, ajat: ajamus, ajant, hæ solæ personæ valent.

Præt. infect. Ibam & quibam, quomodo latini alia quædam enuntiavere, ut nutribat, lenibat apud Virgilium:

Audibant eadem hæc leniter & leviter.

Catullus: Ajebam, ajebas, &c. Hic integrum est. Fierem, Fieres, &c. usitatum est non firem.

Fut. infect. Ibo tamen & quibo, ité antiquis, audibis, [?]uribo, expedibo, sicut alia quædam: Propertius.

Lenibunt

Lenibunt tacito vulnera nostra sono.

Horatius *mollibit aversos penates*. ab Ajo est ai. Plautus, *Vel ai, vel nega.*

Fito, & fitote apud Catonem & Plautum antiquata.

Fieri pro fire receptum est.

Præter. & sup. Eo ivi itu, queo quivi quitu, haurio haurivi sæpiús hausi haustu, amicio amicivi amicui amixi amictu, aperio aperui apertu, sic operio, cooperio: at reperio reperi repertu, & comperio comperi compertu.

Odi tantúm perfecto præterito & cognatis temporibus, supinum, saltem in compositis, est osu, unde exosus, perosus: sarsio sarsi sartu, sancio sanciui sancitu & sanxi sanctu, sentio sensi sensu, sepelio sepelivi sepultu, sepio sepsi septu, vincio vinxi vinctu, farcio farsi fartu, fulcio fulci fultu: Ferio tamen sine præterito & supino.

Neutra salio salivi salii salui saltu, singultio singultivi singultu, væneo vænivi vænu, venio veni ventu.

EXEMPLVM FORMÆ *secundæ.*

AVdior, audiris, vel audire, auditur: audimur, audimini, audiuntur.

Audiar, audiaris, vel audiare, audiatur: audiamur, audiamini, audiantur.

Audirer, audireris vel audirere, audiretur: audiremur, audiremini, audirentur.

Audiebar, audiebaris vel audiebare, audiebatur: audiebamur, audiebamini, audiebantur.

Audirer, audireris vel audirere, audiretur: audi-

remur, audiremini, audirentur.

Audiar, audiaris vel audiare, audiatur: audiamur, audiamini, audiantur.

Audirer, audireris, vel audirere, audiretur: audiremur, audiremini, audirentur.

Audire vel auditor, auditor: audiminor, audiuntur.

Auditus ſum vel fui, auditus es vel fuiſti, auditus eſt vel fuit: auditi ſumus vel fuimus, auditi eſtis vel fuiſtis, auditi ſunt fuerunt vel fuere.

Auditus ſim vel fuerim, auditus ſis vel fueris, auditus ſit vel fuerit, auditi ſimus vel fuerimus, auditi ſitis vel fueritis, auditi ſint vel fuerint.

Auditus eſſem vel fuiſſem, auditus eſſes vel fuiſſes, auditus eſſet vel fuiſſet: auditi eſſemus vel fuiſſemus, auditi eſſetis vel fuiſſetis, auditi eſſent vel fuiſſent.

Auditus eram vel fueram, auditus eras vel fueras, auditus erat vel fuerat: auditi eramus vel fueramus, auditi eratis vel fueratis, auditi erant vel fuerant.

Auditus ero vel fuero, auditus eris vel fueris, auditus erit vel fuerit: auditi erimus vel fuerimus, auditi eritis vel fueritis, auditi erint vel fuerint.

Audiri. Auditum eſſe vel fuiſſe. Auditum iri.

Deponentia analoga ſunt ſortior, molior, blandior, potior: Virgilius tamen dixit: *vi potitur.*

Anomala ſunt aſſenſior aſſenſu, experior expertu, mentior menſu, morior moriris moriri, & ſæpius moreris mori, moritu, inde moriturus: orior ortu.

Virgilius tamen dixit: *Exoritur Clamôrque virûm.*

Horatius: *Nil oriturum aliâs, nil ortum ante fatentes.*

Ordior orſu, metior menſu. Opperior oppertu. Terent. Horam ne oppertus ſies: Plautus tamen dixit, Id ſum oppertius.

CAP.

Cap. 27. *De adverbio.*

VOx numeri opposita est: sequitur vox sine numero, quæ nullum numerũ adsignificat: Ea est Adverbium aut Conjunctio.

Adverbium est vox sine numero, quæ voci alii adjungitur: ut valdé constans, differit acuté, bené, mane. Est igitur adverbium tanquam adjectivum nominum, verborum, adverbiorum etiam ipsorum.

Adverbia nativa pauciora sunt, mox, vix, cras, heri, ita, non: item hei, heu, heus, O, ve, pro: tum inseparabilia di, dis, re, se, am, con. Di producitur nisi in dirimo & disertus: dis præponitur tribus semivocalibus, S, j, F, & totidem mutis, T, C, P, ut dissideo, disjicio, diffugio, diffido, ubi s mutatur in f, distraho, discindo, disputo. Di præponitur cæteris.

Separabilia autem sunt, Ad, apud, penes, & cæteræ, é quibus præ corripitur in præit & præustus. Per & præ compositæ superlationem significant, ut perdoctus, prædives: præclarissimum tamen Ciceronis est.

Adverbia plurima oriuntur é nominibus: primo integris, ut sunt nominativi, utrum, multum, minimũ potissimum: ut ablativi, initio, vespere, quó, quá, necessario, modo: & o ancipiti, sero, sedulo, mutuo, cito crebro.

Secũdo adverbia fiunt ex ablativo, sed vario varié: é substantivi ablativo in im multa sunt, ut á summa, summatim: sic á centuria, centuriatim: á viro viritim: á puncto, punctim: á tribu tributim. Quædam in itus exeunt, ut á fundo, funditus: sic cælitus: á radice, radicitus: sic stirpitus. Sed ex adjectivi ablativo in o vel in i longé maxima copia est: o mutatur

in e, ut á docto, doctissimo, docte, doctissime, e tamen corripiunt bene, male, rite. Hic etiam aliquando ablativus manet, ut sedulo sedule, ingrato ingrate: aliquando mutatur in itus vel iter & fere geminat, ut divine divinitus, publice publicitus, humane humanitus & humaniter, inhumane inhumaniter: ab alio aliter & alias: ignave ignaviter, at naviter tantúm: large largiter, luculente luculenter, firme firmiter.

Si ablativus in i desinat, addito ter adverbium efficitur, ut ab acri, acriter: sic sublimiter & sublime: á forti, fortiter: facile tantúm. Contracta sunt audacter, difficulter: ab omni fit omnino: á comparativis orta desinunt in us: ut á doctiori, doctius: á fortiori, fortius: á majori, tamen magis.

In ns desinentia mutant i in er, ut ab amans, diligens, amanter, diligenter: repente tamen derepente & recens.

Numerandi adverbia excepto semel, á nominibus fiunt: bis pro duis (ait Tullius) ter, quater, quinquies, sexies, septies, octies, novies, decies, undecies, duodecies, tredecies, quod quibusdam est idem quod ter & decies, quatuordecies, quindecies, sexiesdecies, & Plinio sexdecies, deciesſepties: & deinceps vicies, tricies, quadragies, quinquagies, sexagies, septuagies, octagies: sic nonagies, centies, ducenties, trecenties: quadringenties, quingenties, sexcenties, septingenties, octingenties, nongenties, millies: sic quoties, aliquoties, toties, atque etiam illa in am, bifariam, trifariam, quadrifariam, multifariam, omnifariam, aliquotfariam: pridie, postridie, perendie, nudiustertius, nudiusquartus, & similia composita sunt (inquit Festus) ex die tertio, quarto, id est, nunc est dies tertius, nunc est dies

dies quartus, sempérque de præterito dicuntur. 14. Att. Nudiustertius dedi ad te epistolam. Plaut. Mostell. Nam hæri & nudiustertius, quartus, quintus, sextus, úsque postquam hinc peregre ejus pater abiit. 5. Phil. Recordamini qui dies nudiustertius decimus fuerit.

Adverbium:) Vocum sine numero species duæ sunt, Adverbium singulis vocibus, & Conjunctio conjunctis inseruiens. Latini Interjectiones & Præpositiones á sui generis complexu ab Adverbio sine causa sejunxerunt. Græci in vna specie melius, qui Interjectiones in Adverbio statuerunt: nec Priscianus concludere potest, quanam re præpositiones ab adverbiis sejungantur. Sed differentia est é significatione, quod præpositio nil certi significet, adverbium significet: At significationum genera persequi cum sit artis alienum, ut sæpe iam professus sum, tum verô est infinitum.

Cap. 28. *De Conjunctione.*

CONJVNCTIO est vox sine numero, qua orationis multiplicis partes conjunguntur: ea est enuntiativa aut ratiocinativa.

Enuntiativa, quá enuntiationis partes conjungũtur: éstque copulativa & connexiva, aut discretiva & disiunctiva. Copulativa, est qua enuntiationis partes tanquam simul veræ absoluté copulantur: ut ac, etiam, item, nec, quoque, que: & compositæ, atque, itemque, neque.

Connexiva, est qua pars consequens ex antecedentis conditione connectitur, ut si, sin, ni, nisi.

Discretiva, qua partes ratione tantúm segregantur, ut autem, ast, at, etsi, extraquam, interea, interim ut, veró, verúm, nunc, tamen, tametsi, quamquam, quamvis, præterquam.

Disjunctiva qua partes ipsæ ita segregantur, tanquam una tantúm vera esse possit: ut aut, an, sive, ve, vel, secus.

Ratiocinativa est qua ratiocinationis pars alia ex alia velut asseritur: Ea caussalis, aut rationalis appellatur.

Caussalis qua antecedentis rei caussa redditur: ut, enim, enimvero, etenim, siquidem, quoniam, quia, nam, namque.

Rationalis, qua ex antecedente, consequens cõcluditur: ut, ergo, ita, itaque, ideo, igitur, quare, quamobrem, quapropter, quocirca.

Cōjunctio.) Conjunctionis speciem Grammatici nomināt hic potestatem, quæ est (ait Priscianus) in significatione: in quo falluntur. Potes enim significationes conjunctionum intelligere, ut si Græcas latiné, aut latinas gallicé reddas, neque tamen potestatem hanc intelliges. Speciem autem & figuram hic tractant: sed tota hæc notatio levis est, neque considerationis propriæ: sed omnium omninó generum (ut diximus) communis: genera verô conjunctionum pro generibus vinculorum, quibus varié aliquid enuntiatur, distincta sunt á nobis.

FINIS LIBRI PRIMI.

P. RAMI



P. RAMI GRAMMATICÆ LIBER SECVNDVS DE Syntaxi & vocum structura.

CAP. I. *De convenientia nominis cum nomine.*



EXPOSITA est etymologia suis partibus, syntaxis jam dicenda est. Syntaxis est secunda pars Grammaticæ, quæ vocum structuram interpretatur, cui frequens anomalia ellipsis opponitur. Syntaxis est in convenientia vel rectione. Convenientia est, quando voces communibus proprietatibus conveniunt, quæ primo est vocum numeri (cujus tamen anomalia quædam est) & quidem nominis cum nomine, & verbi cum nomine.

Convenientia nominis cum nomine, est in numero, genere casu. 2. Ep. Gravi teste privatus sum amoris summi erga te mei, patre tuo clarissimo viro. Hic tria substantiva sunt teste, patre, viro, convenientia inter se numero, genere, casu; & cum suis adjectivis gravi, tuo, clarissimo similiter cõvenientia numero, genere, casu Quomodo amoris, summi, mei, etiam inter se conveniunt, Anomalia hic communis prima est excllipsi.

In convenientia substantivi & adjectivi anomalia est, cum reticetur, aliàs substantivum, aliàs adjectivũ,

sed ex aliquo expresso intelligi solet. Sal. exercitus hostium duo, unus ab urbe, alter á Gallia obstat. Hic intelligitur substantivum exercitus in adjectivis unus & alter. Clarissimo patre natus, avis, majoribus: hic bis intelligitur adjectivum clarissimis, in substantivis avis, & majoribus.

Anomalia numeri proxima est, *Singularia multa habentur pro uno plurali.* 2. Divin. Procles & Cyristhenes Lacedęmoniorum reges gemini fratres fuerunt. Sed anomalia numeri in substantivis est licentior. Liv. li. 28. Celtiberi novus miles, urbs Athenæ. Quod etiam aliquando in adjectivis est: pro Mil. Si tempus est ullum jure hominis necandi, quæ multa sunt. In Brut. Quo uno vincebamur á victa Græcia, id ereptum illis est.

Cum gerundio autem non minor licentia est reciprocari *Sui*, sed tamen valde Latina: 2. Divin. Stoicos nostros irridendi sui facultatem dedisse. Cæs. 7. Liberam facultatem sui recipiendi Bellovacis dederunt. Nam, sui, est numeri pluralis, irridendi, recipiendi singularis: itaque non Grammatica, sed latina est hæc oratio. Specialis anomalia nominum est in genere & casu.

Anomalia generis frequens est: ut in Brut. Scipio Corculum. Cæs. 1. dominum. Garumna flumine. Ter. And. Vbi illic scelus est, qui me perdidit? Mors omnium rerum extremum, id est res extrema. Anomalia generis illa magnam elegantiam habet, quãdo adjectivum relativum Quis, inter duo substantiva diversorũ generum convenit sequenti, cúm debeat antecedenti: 1 Leg. Animal plenũ rationis, quem vocamus hominem. Hîc tamẽ recta Syntaxis probatur. In Somn. Homines tuentur illum globum, qui terra dicitur. 2.

Nat.

Nat. Iovis ſtella, quæ Phaeton dicitur. Eadem anomalia elegans eſt in adjectivo verbali. 2. de Divin. Nō omnis error ſtultitia dicenda eſt. Liv. lib. 1. Gens univerſa Veneti appellati.

Anomalia item generis eſt, cum *animatorum genera maſculinum & fœmininum conveniunt maſculino*. Cæſ. Ptolomæum & Cleopatrā reges. Terent. Eun. Pater & mater mortui. *Inanimatorum veró genera diverſa conveniunt neutro*. 1. Off. Pulchritudinem, conſtantiā, ordinem, in conſiliis factiſque conſervanda putat.

Numeri generiſq; anomalia rarior eſt. Sal. in Iug. Maxima pars vulnerati aut occiſi ſunt: id eſt, maxima ex parte aut plurimi vulnerati aut occiſi ſunt, ut Cicero loquitur.

Anomalia caſus rariſſima eſt: ut Cic. Att. Macte vir virtute eſto. Liv. 2. juberem macte virtute eſſe, ſi pro mea patria iſta virtus ſtaret. Hic enim ponitur macte pro mactus & mactum.

Adjectiva quædam diſtributionis ſubſtantivis conveniunt ſingulari carentibus: ut, 6. Att. Binas abs te accepi literas. 4. Verr. Inter binos ludos. Sic, quiſq; cum certis gradibus comparationis, pro Com. Quo quiſque eſt ingenioſior, hoc docet iracundius, & laborioſius. 1. Tuſcul. Doctiſſimus quiſque. 1. Acad. Recentiſſima quæque. Attamen 3. Nat. Omnia minima: & 2. Orat. Omnes tenuiſſimas particulas Cicero dixit.

Teſte patre viro.) Figura Grāmaticis eſt, quæ appoſitio dicitur: ego figuram hic nullam video, cum alia hic ſyntaxis nulla eſſe poſſit, nec novata hic ulla eſt orationis forma, cū dicis Marcus Tullius, Iulius Cęſar, & in ſimplibus: convenientiam igitur primā hic ſtatuimus. Faciunt etiam Grāmatici ſyllepſim quandam numeri & generis, maſculino & fœminino neutrum genus concipi, qualia ſunt quæ finguntur á Grāmaticis, Dominus & mancipium ſunt boni: addunt etiam iſtam in rebus inanimatis 1. Off. Senſum: At notanda hæc exempla, non imitanda ſunt,

nec artis regulam facere possunt itaque omisimus.

Cap. 2. *De convenientia verbi cum nomine.*

Convenientia *verbi cum nomine, est in numero & persona.* Ego & nos primæ, Tu & vos secundæ, nominatiui reliquorũ nominum tertiæ personæ habentur, obliqui casus nullius. Hinc nominativus præcedens verbum dicitur suppositum, verbum autẽ appositum, ut ego amo, nos amamus: tu amas, vos amatis: Tullius amat, Tullii amant. Anomalia suppositi & appositi. Ex apposito primæ & secundæ personæ, sæpe intelligitur suppositum primæ & secundæ. Terẽt. And. Ah vereor corã in os te laudare ampliús. Hic intelligitur, ego. Plaut. Tibi aras, tibi occas, tibi seris. Hic intelligitur, tu. Appositum etiam sæpe ex aliquo prædicto intelligitur. Sal. Exercitus hostiũ duo, unus ab urbe, alter ab Gallia obstant. Intelligitur, unus exercitus obstat, alter exercitus obstat. Eclipsis appositi é nullo expresso intellecti rarior est. Ter. Eun. Ego ne illam? quæ illum? quæ me? quæ non? Intelligitur non ulciscar, recepit, exclusit, admisit. Item illa perpetua. Sed hæc hactenus. Quid multa.

Anomalia numeri est hic minús usitata. Sal. Cœpere se quisque magis ac magis extollere. Rariús etiam illud & poëticum plané. 1. Æneid.

pars in frusta secant.-

Anomalia numeri elegãtior est in verbo substantivo, quando convenit suppositorum antecedentium posteriori, cúm debeat priori. Terentius in And. Amantium iræ amoris redintegratio est, quod poëtis usitatiús. Ovidius.

Omnia pontus erat.—

Anomalia

Anomalia veró & illa numerorum, vel oratoribus frequenter usurpata. 1. Orat. Sin oratoris nihil vis esse, nisi composité, ornaté, copiosé eloqui: quæro id ipsum qui possit assequi sine ea scientia, quam eis non conceditis? Hic enim vis, & conceditis dissimiles numeri sunt. Quintilianus tamen parem solœcismum putat esse, si quis unum vocans, dixerit, Venite, vel plures dimittens dicat, Abi. Sed tamen secunda singulari persona id feré est usitatum. 1. Orat. Age veró ne semper forum, subsellia, rostra, curiam mediteris. pro meditemur, vel quispiam meditetur.

Anomalia personarum feré perpetua est, *In nominibus prima persona cum secunda vel tertia convenit verbo primæ.* Item, *Secunda cum tertia convenit verbo secundæ.* Terent. Adelph. Hæc si neque ego neque tu fecimus. Cicer. Terent. Ego & suavissimus Cicero valemus, si tu & Tullia lux nostra valetis. Cicero. 2. Philipp. Defendi Rempub. adolescens, non deserá senex, Hic ego adolescens, ego senex est suppositum primæ personæ. 2. Philip. Hæc tu homo sapiens, non solúm eloquens ausus es vituperare: hic tu homo sapiens est secundæ personæ. Gerundium in dum & supinum in um sunt loco suppositi his formulis, pugnandum est, pugnatum est.

CAP. 3. *De convenientia adverbij.*

SECUNDA convenientia est vocum sine numero, ut adverbij & conjunctionis.

Vsurpatur autem adverbium aliquando pro nomine relativo: ut, digna res est ubi neruos intendas tuos, id est, in qua: Sic ille ipse, unde: Caussa est cur:

Illud est quamobrem. Multa signa dederat, quamobrem responsurus non videretur.

Adverbia quædam comparationis & numeri convenientiam certam habent.

Quàm convenit omni gradui. 7. Ep. Quàm sint morosi qui amant, vel hinc intelligi potest. 2. Verr. Quã audax ad conandum, tam obscurus in agendo. Cicer. 2. Orat. Perquam pucrile. Comparativum autem unum comitatur, aut duobus interponitur, ut Tullius disertior, quàm Atticus. 13. Ep. Non quicquam facio libentiùs quàm scribo. 1. Cat. Serius quàm crudelius factum. Quintil. lib. 3. cap. 14. Salubrior studiis quàm dulcior. Cum superlativo: in Læl. Habere quàm laxissimas habenas amicitiæ. 16. Ep. Quam celerrimè mittere. Ter. Hecy. Quàm minima in spe situs erit, tam maximè pacem conficiet.

Vt, jungitur etiam superlativo: 7. Ep. ut grauissimè diligentissiméque potui.

Tam, aliquando idem valet: in Læl. Vituperanda est rei tam maximè necessariæ incuria.

Longè, & multò, conveniunt comparativis, & superlativis; Longè melior: 1. Orat. Principi longè omnium gravissimo. Multo commodiora: pro Manil. Conspectus vester multò jucundissimus.

Adverbia numerum significantia conveniunt distributivis nominibus: 2. Nat. ut bis bina. in Somn. Septenos octies solis anfractus.

CAP. 4 *De convenientia conjunctionis.*

CONvenientia conjunctionum ferè est in ordine antecessionis, consecutionis, vel utriusque.

Ex

Ex copulativis antecedunt, atque, ac, &, sed, sed-etiam, verum, verumetiam, nedum, nec, neq;, tum, quin, quinetiam. Ter. Adel. Tali genere atque animo. Ter. And. Parcé ac duriter. pro Clu. Explosum & ejectum: & sic in reliquis. Hæc conjunctio, Et, á viginti ad centum præponit numeralium nominum minus. 4. Verr. Ab hinc duos & viginti annos est mortuus. de Senect. Jam tertius & trigesimus est annus. 4. Att. Septimo & quinquagesimo die, postquam oppugnare cœpimus. de Fat. Morietur Epicurus cum duos & septuaginta annos vixerit. Sic in adverbiis. Plin. lib. 7. cap. 27. Sit proprium Catonis quater & quadragies causam dixisse. Idem tamen latinitatis elegantiam oblitus dixit de platano I. xxx. atque unius pedum.

Postponuntur tantum quoque, & quæ: pro Rab. Me scilicet maximé, sed proxime illum quoque fefellissent. 5. Tusc. Balbutire desinant, apertéque audeant dicere.

Communes sunt adeo, etiam, item, itemque, insuper præterea, vel.

E connexivis si, ni, nisi, communes sunt: Sin præponitur solum. Sed præterea omnes cum temporibus omnibus finitis conveniunt. 2. Frat. Si perficiunt optimé: sin minus, &c. 10. Att. Si vir esse volet, præclara synodia: sin autem, &c. 1. Cat. Ni exeunt, ni pereunt. 7. Att. Nisi ego insanio. Am. Nisi apertum pectus videas. Est præterea conjunctionis hujus cõvenientia cum adverbio forté: Si forté, nisi forté: ubi plerique omnes labuntur.

E discretivis tantúm præponuntur ast, at, extraquam, imo, sed, quod, præterquã, quamvis, quanquã. 1. Att. Tu crebras á nobis literas expecta, ast plures

etiam mittito, Att. Non cognoſcebatur foris, ſed domi: non ab alienis, at á ſuis. 2. Inv. Poſtulatis quicum agitur, á Prætore exceptionem, extraquam in reum capitis præjudicium fiat. 3. Cat. Nullum á vobis præmium poſtulo, præterquam hujus diei memoriá ſempiternam. Quanquam & quamvis omnibus finitis temporibus conveniunt. pro Am. Quamquam abeſt á culpa, ſuſpicione tamen non caret. 2. Orat. Quamquam ita ſe rem habere arbitrentur, tamen, &c. pro Amer. Quamvis ille felix ſit, tamen, &c. Golumella tamen dixit lib. 2. cap. 7. Quamvis de menſura minús convenit authoribus.

Poſtponuntur tantúm, autem, interea & interim, veró 11. Ep. Nil autem amabilius officio. Pro Cluent. Tum interea nullum veſtigiū pecuniæ invenitis. pro Syl. Quod ſine eodem illo Catilina facinus admiſit, cúm interim Sylla cum iiſdem ipſis, &c. Cic. 4. Epiſt. Ego veró Servi vellem.

Communes ſunt alioqui, alioquin, ut, licet, tamen, porró. Vt & licet ſecundis tantúm temporibus finitis conveniunt. 5. Verr. ut illud non cogitares tamen, &c.

De reſpon. Quám volumus, licet ipſi nos amemus, tamen, &c.

Diſiunctiva tantū pręporitur, aut bibat aut abeat. Excipe ve: 6. Attic. Bis terve literas miſerat, An diſjunctio eſt aliquando ſed interrogativa; ut 5. Verr. Erravit an potiús inſanivit Apronius? Vide utrū vis: argentum accipere, an cauſſam meditari tuam.

E cauſalibus tantúm præponitur, Etenim, nam, namque, enim tantúm poſtponitur.

Communes ſunt Enimveró, Vt, uti, ſiquidem, ne.

Era-

E rationalibus tantum præponuntur, Sic, quas ob res, quamobrem: quapropter, quocirca.

Communes sunt Ergo, ita, itaque. Igitur rariús præponitur. Sal. igitur initio reges diversi, pars ingenium, alii corpus exercebant.

Anomalia duplex est in conjunctionibus, Polysyndeton, & Asyndeton. Polysyndeton est, quando conjunctio redundat: pro Cel. Res tamen ipsa & copiosé & grauiter accusari potest. 5. Tusc. Aut bibat, aut abeat. Ter. And. Sive ista uxor, sive amica sit. 16. Att. Etsi quamuis non fueris suasor & impulsor profectionis meæ, approbator certé fuisti.

Asyndeton est, vbi conjunctio detrahitur: Cic. Cat. Abiit, excessit, evasit, erupit: hic reticetur copulativa. 2. Phil. Tu cúm principem Senatorem domi habeas, ad eum nihil refers: ad eos refers, qui suam domum nullam habent, tuam exhauriunt. hic reticentur discretivæ, quidem, autem. 7. Ver. Consilium capit primo stultum, veruntamen clemens. hic reticetur Etsi. Teren. Eun. Memini tametsi nullus moneas. hic intelligitur tamen. pro Mil. Quatuor, ad summum quinque sunt inventi. 3. Frat. Velit, nolit, difficile est. hic disjunctiva reticetur. 2. Att. Nolim ita existimes. hic reticetur causalis, Vt.

Cap. 5. *De rectione substantivi.*

Conventientia vocis breviter exposita est: sequitur rectio, quando vox vocem certo fine flexionis regit: quæ primo erit in vocibus numeri, deinde in adverbiis. Atque in vocibus numeri, erit primum rectio nominis & quidem feré in genitivo eáque tum substantivi tum adjectivi. *Substantivum adjuncti regit*

in genitivo substantivum subjecti: 2. Att. Cato dicit tanquam in Platonis πολιτεία, nō tanquā in Romuli fæce sententiam. Hic Plato est subjectum cui adjungitur & accidit πολιτεία. Aliquādo reticetur reges. 2. Phil. Quod in tabulis (quæ sunt ad Opis) patebat. Hic reticetur ædem. Hinc triplex Syntaxis oritur. Primo genitivi, mei, tui, sui, nostrum, nostri, vestrum, vestri, usurpantur tanquam subjecti. 5. Att. ut ratio mei, nostri. Ep. defensor tui. 11. Att. deprecator sui. 2. Att. satietas nostri. de Prov. Omnium nostrum adolescētiæ. 1. Att. omnium nostrum bona. Frequētissimé vero pro primitivis possessiva usurpantur. Ter. Heau. Quæ mea caussa fecit. Am. Quæ nostra caussa nunquam faceremus. pro Amer. Quem sua causa cupere ac debere intelligebat. Secūdo possessiva meus, tuus, suus, noster, vester quatuor genera genitivi tanquam subjecti eadem syntaxi admittunt: Primum numerorū cardinalium. Livius 8 lib. Noster duorum eventus ostendat. Secundum universalium & particularium. 9. Orat. Voluntati vestræ omnium parui. Potuit etiam pro vestræ esse vestrum, Brutus Ciceroni, Qui vestris paucorum respōdent laudibus. Tertiū unius, solius, ipsius. Cic. Mea unius opera. Att. Solius enim meum peccatum corrigi nō potest. Pro Mur. Conjecturam de tuo ipsius studio facillimé ceperis. Quartum verbalium. 1. Ep. Quocunque tempore mihi potestas præsentis tui fuerit. Cato tamen ad Ciceronē, Libenter facio, ut tuam virtutem, innocentiam, diligentiam cognitam in maximis rebus domi togati, armati foris pari industria administrari gaudeam. Hic togati casus est similis verbali. At multó liberius. 2. Phil. Tuum hominis simplicis pectus vidimus.

Tertio. Gerundium in di est tanquam genitivus subje-

subjecti. 1. Off. Pueris non omnem licentiam ludendi damus. Pro quo infinitum perpetuum aliquando adhibetur. 2. Orat. Tempus esset jam de ordine argumentorum dicere. Cæs. 7. Consilium ceperunt ex oppido profugere.

Substantivum veró subjecti vel tatius servit genitivo vel ablativo adjuncti vel partis, cum adjectivo laudis aut vituperii. 9. Ep. Accipies hospitem non multi cibi, sed multi joci. Ter. And. Virgo sparso ore, adunco naso.

Opus ἀπ τωτον, substantivum, ablativum regit 9. Ep. Authoritate tua nobis opus est & consilio & gratia. Att. Sed opus fuit Hirtio convento. Sal. Priusquam incipias, consulto, & ubi consulueris, maturé facto opus est. é qua syntaxi sunt illa Terentii, opus dictu, factu: item Ciceronis, opus scitu.

CAP. 6. *De rectione adjectivi.*

ADjectivi rectio etiam est in genitivo. & primó adjectivum partitivum genitivum regit: Sal. Jugur. Quis est omnium his moribus? 2. Divi. Vtrum igitur eorum accidisset, verum oraculum fuisset. 4. Epist. Nigidio vni omnium doctissimo. Aliquando pro genitivo partitionis nominativus vsurpatur: Livi. lib. 41. Periti religionum, jurísque publici, quando duo ordinarij Coss. ejus anni, alter morbo, alter ferro periisset, suffectum Cons. negabant comitia habere posse. Sed comparativus, ubi mentio fit de duobus ejusdem naturæ, & superlativus de pluribus regunt genitivum pluralem, quando scilicet substantivum gradus continetur in casu rectionis: ut, fortior manuum, fortior Ajacum: In Brut. Crassus eloquentium Jurisperitissimus, Jurisperitorum elo-

quentissimus Scæuola. Comparativus autem regit ablativum, ídque vbi mentio fit de duobus, aut pluribus diuersæ naturæ, id est, quando substantivum gradus non continetur in casu rectionis: Horat. *Vilius argentum est auro virtutibus aurum.*

Secundo adjectivum copiæ & inopiæ regit etiam ablativum. Plenus bonorum & bonis. 2. Frat. Literæ refertæ omni officio, Vacuum laboris & labore, Inane prudentiæ & prudentia, Oratione locuples, Inops verborum & verbis, Orbus omnibus rebus.

Tertio, adjectivum affinitatis, aut contrarii, etiam dativum regit. Pro Syl. Affinis suspicionis, & suspicioni; sic amicus, inimicus, alienus, similis, par, communis, proprius. 1. Orat. Finitimus oratori. 3. Off. Voluptas contraria honestati.

Quartum adjectivum commoditatis vel contrarii, dativum tantum regit. Vt alicui commodum, incommodum, accommodatum, utile, inutile, infestum, infensum, molestum, gratum, ingratum, grave, jucundum, injucundum, charum, dulce.

Adjectivum studii varium hic est: Primó quod activam speciem habet. Att. Amātissimus utriusque nostrum. 2. Orat. Despiciens sui. At pro Dejot. Audiens dicto esset huic ordini dicitur.

Secundó quod passiuæ speciei est. 9. Phil. Consultus juris, Insuetus contumeliæ. Sic peritus & imperitus rerum.

Tertió in dus. 1. Orat. Laudis cupidus, Avidus victoriæ: sic providus & improvidus rerum.

Quartó in osus, ius, rus. Studiosus doctrinarum, Rerum conscii, Gnarus reipublicæ. Ignarus fortunarum suarum. Quint. lib. 8. cap. 4. Securus tam parvæ observationis. Denique alia vario modo desinentia

tia hanc etiam rectionem habent. Pro Flac. Rerum omnium rudis. 6. Ep. Memores virtutis, Immemor mandati. 1. Frat. Dignitatis superstes, Prudens & imprudens rerum, Voluptatis particeps vel expers: sic compos & impos. Item expers fama & fortunis. Sallust. At dignus & indignus laudis & laude.

Quintò adjectivum ejusmodi pro genitivo nominis sæpe capit infinitum perpetuum, aut gerundium in di, aut supinum in v: Cæs. 11. Paratus omnia perpeti. In Ep. Cupidus satisfaciendi. 3. Off. Peritus definiendi: 1. Cat. Optimum factu. de Fat. Facile intellectu. Terent. Adelph. Natu maximus. Pro Planc. O rem tum auditu crudelem, tum visu nefariam.

Cap. 7. *De rectione verbi activi.*

ADhuc rectio nominis fuit: sequitur rectio verbi, finiti primum. Rectio verbi finiti, qua verbum regit nomen hæc est: *Verbum activum regit post se accusativum.* in Ep. Fortem virum tibi commendo. At. Marco Tullio igni & aqua interdicatur, Ciceronis est. pro Dom. &, Satage rerum tuarum, Terentii in Heaut. Verbum passivum ablativum regit illud quidem, ut Horat. *Fortes creantur fortibus.* Sed absque præpositione hæc rectio rara est. Neutra & deponētiā ex sese nullum casum regunt, ut sedeo, loquor: activi tamen rectionem interdum imitantur. 2. Fin. Hæc cum loqueris, nos Varrones stupemus. 2. Agr. Currere cursum. In Ep. Gaudere gaudium. in Top. Servire servitutem. 3. Orat. Ceram ac crocum olere. Sic alia infinita: ut aliquem mirari, ulcisci: odorari ingressus: conqueri, non lamentari fortunā. At utor, vescor, fungor, fruor, Potior ablativum regunt. & po-

titi rerum etiam dicitur. Planc. Qui patriæ beneficia meminerunt. attamen etiam, Memini actionum, in Ep. Sic tria deponentia genitivum vel accusativum regunt, obliviscor, reminiscor, recordor.

CAP. 18. *De rectione verbi acquisitionis.*

Verbum autem finitum personale præter illum primarium casum, alium casum regit: ac primum verbum vi acquisitionis dativum regit. Hor. 3. Epist. *Quid mihi Celsus agit?* Cic. in Pis. Is mihi etiam gloriabitur. Ad Treb. Ecce tibi Pompejus. Ter. Suo sibi hunc jugulo gladio. Sed plurima verba eundem casum germana quadam natura regunt.

Primò comparationis verba. I Off. Se illis feré æquarunt. In Brut. Ut conferamus parva magnis. Ter. Heaut. Homo homini quid præstat? cæteris excellere: sic antecellere, antecedere: at pro Cor. etiam, Cæteros antecellis, &c.

Secundò dandi, & contraria. 2. Verr. Quæ victores civitatibus Siculis aut dederunt, aut reddiderunt. 4. Verr. Scribitur Heraclio dica. 6. Att. Mitte mihi obviam literas. pro Marc. Operibus tuis diuturnitas detrahet. Attic. Dubitationem mihi tolles. in Brut. Collegæ suo imperium abrogavit.

Tertiò ingerendi, serviendi, declarandi, promittendi. Amic. Cupiditatibus, quibus cæteri serviunt, imperare. 5. Ep. Tibi non significandum solum, sed declarandum. Pro Cat. Promitto hoc vobis, & reipub. spondeo. 1. Ep. profiteri alicui & polliceri studium suum.

Quartò repugnandi, & contraria. Pro Rab. Repugnare & resistere crudelitati. Pro Comœdo, Hominibus irasci & succensere. 4. Attic. Valde mihi arriserat.

ferat. Pro Lig. Cujus ego industriæ gloriæque faveo. Sic assentio, & frequentius assentior.

Quintò hanc dativi rectionem habent etiam verba illa, quæ interdum impersonaliter accipiuntur. 3. Frat. Nihil ei restabat. 5. Fin. Quod ipsis superat. 7. Ep. Constat tibi fructus otii tui. 5. Tusc. Peccare licet nemini. Pro Clu. Qui sibi non liquere dixerunt. in Brut. Dolet mihi. Generis hujus videntur & dativi illi pro accusativis positi. Qui se patriæ, qui suis civibus, qui laudi, qui gloriæ, non qui somno & conviviis & delectationi natos arbitrentur. Atque hæc rectio dativi est.

CAP. 9. *De rectione verborum rogandi.*

V*Erba rogandi quædam accusativum alterum regunt.* Ter. Illud te oro, Idem, Sine, te hoc exorem. Sic obsecro, rogo, flagito, similiáque rogandi verba item moneo, consulo, sic cælo, doceo. in Orat. Qui nos nihil celarit. apucælo tibi rem, & cælo te de hac re etiam dicitur. In Pis. Quid te asine, literas doceam? sic dedoceo. Item doceo te de re. Manet autem geminatus casus etiam in passiva forma: ut, Per legatos cuncta edocetur.

CAP. 10. *De rectione verborum copiæ & pretii.*

V*Erbum copiæ & pretii regit quoque ablativum.* Copiæ vel contrarii, ut 6. Verr. Complere aliquem coronis & floribus. 2. Philip. Saturare se sanguine. 1. Orat. Abundare doctrina. 2. Fin. Affluere voluptatibus, Apollonium omni argento spoliasti. Sic exinanire, vacuare. At Cicero, Artis indigere & Terentius, Tui carendum erat, dixerunt.

Pretii autem, ut pro Rab. Mercari magno pretio. pro Amer. Tāto pretio mercari. Ter. And. Vix drachmis obsonatus est decem. 5. Verr. Tritici modium quaternis sestertiis æstimasset. unde orta sunt illa, valere authoritate, ingenio. Varro tamen dixit, Denos æris valebant. Et quædam nomina reguntur in genitivo, ut quanti, tanti, magni, pluris, maximi, plurimi, parvi, minoris, minimi, æqui, boni, flocci, nihili, nauci, pili, assis, teruntii; Depactus est tantidem, quanti fidem suam fecit. Brut. Cic. Nihil tanti fuit. 1. Aca. Alia pluris æstimanda, alia minoris. 3. Fin. Plurimi æstimandum. 1. Ep. A me minimi putabantur. At etiam Terentii est, Quid agas, nisi ut te redimas quám queas minimo? si nequeas paululo, at quanti queas. Plaut. facitis magni. Ter. And. Te semper maximi feci. 7. Att. Istud æqui bonique facit: sic Boni consulere. pro Arch. Pericula parvi esse ducenda: at Magno æstimare, Consequi voluptates non modó parvo, sed fermé nihilo, Ciceronis sunt. Att. Rempub. flocci non facere. 3. Fin. Nihili facio. at sæpe, Pro nihilo putare, habere, ducere, videri: Divi. Non habeo denique nauci Marsum augurem: sic ne pili, ne assis facere.

CAP. 11. *De rectione verbi judicialis.*

V*Erbum judiciale regit etiam genitivum vel ablativum:* ut, verba accusandi & absolvendi: 2. Fin. Eam tanquam capitis accuset. 3. Ver. Suis eum certis propriisque criminibus accusabo, pro Dejotaro, Capitis arcessere. pro Cel. Ambitus crimine accersere. 3. Verr. Verrem insimulat avaritiæ & audaciæ: sic arguere rei capitalis, arguere crimine, scelere alligare, scelere se astringere, Ciceroni usitata sunt.

Damnari

Damnari majestatis, furti, injuriarũ, ambitus, cædis, scelerũ, impudentiæ: inertiæ cõdemnare. At crimine condemnare, multare morte, exilio multa, pecunia: plecti capite, culpa. 2. Phil. Convincere inhumanitatis & amentiæ. 2. Verr. Absolvere improbitatis. Pro Cluent. majestatis. 2. Verr. Crimine liberare. Liv. lib. 51. Nec liberavit ejus culpæ regem. Idem 5. lib. Quin sine mora voti liberaretur. Attamen ut Valla docet, dices tantúm utro accusatus es, furti an, cædis? non utrius: & simili casu, utroque, neutro, ambobus.

Cap. 12. *De ractione verbi deliberationis.*

ADhuc fuit rectio verbi finiti qua nomen regitur á verbo, Superest ea qua verbum regitur á verbo, vt fit in verbis deliberationis & motus.

Verbum deliberativum regit infinitum perpetuum, ut audeo, habeo, incipio, opto, soleo, statuo, scio, licet, volo, maturo, tædet, desisto, delectat, decet debeo, cupio, paro, piget, pœnitet, possum, propero, aggredior, molior, conor: item verba sensus, video, audio. 6. Att. Obsecras, ne obliviscar vigilare. 6. Verr. Hoc me memini dicere. 1. Le. juri studere te memini. 1. Att. De comitijs tibi me permisisse memini. Pro. Mil. Meminit etiam sibi vocem præconis modó defuisse. Hæc anomalia temporum præsentis pro præterito hic invaluit. Aliquando deliberativum ipsum reticetur. 5. Verr. Videre convivæ, cachinnari ipse Apronius: intelligitur enim *cœperunt, cœpit*. Contra infinitum verbum aliquando reticetur. Teren. Eun. Et fidibus scire, pretium sperans: in Bru. Non enim tam præclarum est scire Latiné quám turpe nescire.

Cap. 13. *De rectione verbi motus.*

V*Erbum motus ad locum regit supinum secundum ab omni numero & genere absolutum*, 3. Orat. Imúsne sessum? etsi admonitum venimus te, non flagitatum: Vnde est illa periphrasis futuri infiniti activi amatum ire, & passivi amatum iri: Plaut. Mil. Credo te facile impetratum ire, pro impetraturum esse: ut antiquissimi per neutrum genus aliquando dixerunt. Cato, in 5: Originum, illi polliciti facturum omnia, per eclipsim esse, pro sese facturum ire. Lucilius in 16. ad Penelopam conversus ait,

Nupturum te nupta negas, quod vivere Vlissem Speras, id est nupturum esse pro nuptum ire. Sylla. 21. rerum suarum, Ad summam perniciem Remp. perventurum esse, pro perventum ire. 5. Verr. hanc sibi rem præsidio sperant futurum. Gracchus, inimicos hoc dicturum: Quadrigarius copias occupatas futurum: idem, deos benefacturum. Valerius, Omnia ex sententia processurum. Plaut. Casina ait te occisurum. Laberonis, non putavi hoc eam facturum. Varro, liber pollicitus est demonstraturum. Teren. Ad me venturum constituit: Cicero etiam præsenti utitur pro futuro, ad Att. Cato affirmat se vivo illum non triumphare, pro non triumphaturum: Sed usus periphrasis é futuro in rus & infinito esse frequentior est pro activo: Pro passivo autem invaluit, 15. Att. Brutum visum iri á me puto: Item, Multo firmius acta tyranni comprobatum iri. Teren. And. Postquam audierat non datum iri filio uxorem suo. Nec participium hîc est futurum in dus, da, dum, sed contra pro tali participio periphrasis est é præterito nomine & futuro infinito verbi substantivi fore: Cice.

Cice. Spectare videor Scipionis amicitiam, & Lælii notam posteritati fore videbatur. Aliquando autem infinitum perpetuum pro supino hic regitur. Plau. Pœn. Venerat aurum petere. Ter. Eamus videre. sed rarius hoc est. Verbũ motus é loco rexit aliquando primum supinum. Plaut. Obsonatu redeo. Cato, Cubitu resurgo.

CAP. 14. *De rectione verbi substantivi.*

VErbum substantivum, aut quod ejus vim obtinet, regit post se nominativum pro eodem sumptum, ut Tullius est Romanus. Tullius cognominatus est Cicero. 14. Ep. Beatissimi viveremus.

At si casus sequens sit possessoris, erit in genitivo. 2. Ep. Iam me Pompeji totum esse scis. Pro Manil. Erit igitur humanitatis vestræ. 3. Offic. Emere denario, quod sit mille denarium. Sed pro genitivis mei, tui, sui, &c. possessiva meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, ponuntur. Pro. Balb. Non enim est meum contra aliquem dicere, Nostrum est intelligere. Idem verbum si pro habeo usurpetur dativum regit, ut 1. Æn.

Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nymphæ.

At pro afferre, duplicat dativum. 2. Epist. Vt sempiternæ laudi tibi sit isti tribunatus, exopto.

CAP. 15. *De rectione impersonalium.*

IMpersonalium rectio quorundam propria est. *Refert & interest commoditatem vel officium significantia regunt genitivum)* Sal. Illorum retulisse videretur. Pro Dom. Reipublicæ interesse putaui. 3. Ep. Vtriusque nostrum interest: Sic ejus, ipsius, illius refert,

interest. Excipe genitivos septem mei, tui, sui, nostri, vestri, nostrum, vestrum, pro quibus usurpantur possessiva, ut refert, & interest mea, tua, sua, nostra, vestra: item cuja. Pro Mu. Ea cædes potissimùm crimini datur ei, cuja interfuit, non ei, cuja nil interfuit.

Refert etiam & interest admittunt genitivos illos pretii & æstimationis tanti, quanti, magni, parvi. In reliquis sæpius habent multum, plus, plurimum, magis, minus, parum, paululum, pauxillulum, nihil, aliquid.

Quinque impersonalia, Miseret, vel miserescit, vel miseretur, tædet, piget, pœnitet, pudet, regunt accusativum rei cum genitivo patientis. Terent. Heaut. Menedemi vicem miseret me, ibidem, Me tuarum miser tum est fortunarum. ibidem, Te nunc inopis miserescat mei. Pro Lig. Cavete fratrum pro fratris salute precantium vos misereatur. 2. Att. Prorsus nos vitæ tædet. pro Dom. Me non solum piget stultitiæ meæ, sed etiam pudet. Ter. Phor. Omnes nostrimet nos pœnitet. 1. Verr. sunt homines quos libidinis & infamiæ suæ neque pudeat neque tædeat.

CAP. 16. *De rectione verbi infiniti.*

Dictum est de rectione verbi finiti: Iam tempus est dicendi de rectione verbi infiniti & impersonalis. *Verbum infinitum personale perpetuum regit ante se accusativum.* Ter. Meum natum rumor est amare. Post se autem regit casum sui verbi finiti: Ter. Quapropter teipsum purgare ipsis coram, placabilius est. Peculiare est verbo esse, quod sequitur: 1. Tusc. Licuit otioso esse Themistocli. Brutus Ciceroni; Optimè meritis de repub. liceat esse salvis. 1. Cati. Cupio me esse clementem. Vltimum & gerundium & supinum plerunque

plerunque impersonaliter acceptum regit etiam casum sui finiti. Plaut. Aliqua consilia reperiendum est. Varro, Colligendum eas in vas aliquod. Sed id potius, quamvis græcis usitatum sit, per gerundivum dices: Aliqua consilia reperienda, Colligẽdæ in vas aliquod. In neutris tamen & deponentibus valebit. ad Lent. Temporibus assentiendum. Pro Sestio, Reipub. consulendum, dignitati serviendum. Supinum autem secundum frequens est. 1. Att. Huic quoque rei subventum est, Ejus orationi reclamatum est.

Cap. 17. *De rectione adverbiorum.*

HActenus rectio fuit vocum numeri. Rectio adverbiorum deinceps erit, quæ varia admodũ est.

Derivativa primitivorum casum retinent. 10. Att. Nihilominus. In Brut. Omnium elegantissimé. Qualia sunt, Mihi similiter; Tibi æqualiter; Naturæ convenienter & congruenter.

Adverbia loci regunt genitivum pleonasmi quidem, sed tamen usitati. 5. Att. Vbi terrarum esses. 2. Phi. Vbicunque terrarum. 6. Att. Longé gentium. 2. Cat. Vbinam gentium. Plaut. Ru. Quovis gentium? idem, Vnde gentium? Paulo etiam secus illud 9. Att. At quam honesta, quám expedita tua consilia? quá itineris, quá navigationis, quá congressus sermonísque cum Cæsare, id est, partim de itinere, partim de navigatione. 11. Att. Quoad ejus fieri poterit.

Adverbia temporis, pridie, id est, præcedenti die, postridie, id est, postero die, triplicem syntaxim habent. 11. Attic. Illam sententiam pridie ejus diei fregeramus. Cæs. 1. Postridie ejus diei. 8. Ep. Postridie absolutionis. Hic genitivus est. 7. Phil. Qui cum

pridie frequentes essetis assensi, postridie ad spem estis inanem pacis devoluti. Hic reticetur casus temporis ante expressi. Attic. Pridie compitalia, Pridie nonas, Pridie Calendas. In his accusativus est: ubi tamen Grammatici quidem intelligunt *ante*. Postridie Idus, postridie ludos. In his item accusativis (*post*) reticeri putant. De amicit. Pridie quàm excessit é vita. 12. Epi. Postridie intellexi cùm á vobis discessi. Ad Att. Usque ad pridie Calendas.

Adverbia quantitatis parum, satis, genitivum regunt. Plaut. Parum malæ rei. Teren. And. Pro peccato magno paulum supplicii, satis est patri. Adelph. Agelli hic sub urbe est paululum. Terent. Phorm. Satis jam verborum est: sic tantum, quantum, multum.

En, ecce & nominativum vel accusativum regunt. 13. Ep. En hic ille est. Plaut. in Amph. En tectum, en tegulas, en obductas fores, en ludificatum herum. 1. ad Attic. Ecce autem Antonius. 2. de Finib. Ecce miserum hominem. Pro Cæl. O consuetudo peccandi. 3. Phil. O præclarum custodem ovium, ut ajunt, lupum.

Hei est sine casu, vel dativum aut vocativum regit. Terent. in And. Hei vereor. Cic. Hei mihi. Terent. in Eun. Hei noster, laudo.

Heu dativum, accusativum, vocativum regit. Plaut. in Menæ. Heu misero mihi. Virg.

Heu fuge, nate dea. In Tusc. Heu me infelicem.

Heus vocativum regit. Terent. in Heaut. Heus heus Syre.

Væ dativum regit. Terent. Væ capiti tuo.

Pro accusativum regit & vocativum. 5. Tusc. Pro deum atque hominum fidem. Terent. in Adelph. Pro sancte Juppiter.

CAP.

CAP. 18. *De rectione præpositionum accusativi casus.*

PRæpositiones, nativam loci significationem habent, sed temporibus, personis, rebus frequenter inserviunt. Ex his quædam regunt unicum casum, quædam duos. Vnicum, accusativum aut ablativum. Accusativi casus præpositiones sunt una & triginta.

Intra; Pro Cæl. Ingrediens intra finem hujus loci. in Verr. Intra decem annos. 9. Epist. Intra legem. Terent. in Phorm. O. 9A.

Extra. Extra ostium. pro Syl. Extra conjurationem, locum, modum culpam. 7. Epist. Extra ducem paucósque.

Apud: apud ignem assidere, apud Senatum. 1. Attic. apud me. 4. apud te. 1. Att. apud Pompejum, quomodo dices potius: quám apud domũ meam, tuam, Pompeji, licet idem sit.

Penes scenam exercitatus. pro Dom. penes Censorem judicium Senatus de dignitate majores esse voluerunt.

Secus: Plin. lib. 10. cap. 24. Nascitur secus fluvios. 16. Att. Iter secundum mare superum faciunt.

Secundum. 2. Off. Proxime & secundum deos homines hominibus maxime utiles. Cic. 1. Orat. Secũdum hunc diem. 1. Verr. Secundum binos ludos. 4. Verr. De absente secundum præsentem judicare. Sæpe autem intelligitur. Pro Am. Duo filii id ætatis: Varro, Ab id genus aliis, sed præsertim in poëta, ut,

Os humerosque deo similis. —

Iuxta: Plaut. Iuxta te sum. Iuxta deos, id est, gratia deorum. Iuxta libertatem, id est secundum.

Prope: prope montes. 1. Epist. prope Calendas Sextiles,

Ante: Ante focum. 14. Ep. Ante oculos. 8. ad Attic. Quem ante me diligo. 2. de Invent. Multo ante lucem surrexit.

Post: 9. Attic. post diem quartum. pro Balb. Post genus hominum natum. 11. Phil. Post homines natos. in Piso. Post hominum memoriam. Cæs. 7. Post tergum.

Pone: pone castra. De vniuers. Pene quos.

Cis: nisi fere montium & fluminum nominibus additur. 7. Att. Quoad hostis cis Euphratem fuit. 3. Ep. Cis taurum.

Citra: Cæs. 6. Citra Rhenum. Citra pulveris jactum, id est, sine.

Præter: Liv. lib. 40. Præter mœnia fluere. Sic præter ripam, oculos. Præter cæteros divinare. Præter expectationem, fidem, modum, naturam, consuetudinem. 7. Att. Omnes præter eum de quo egimus.

Vltra: 19. Attic. Vltra Silianam villam est. 4. Tus. Vltra modum progredi.

Trans: 12. Attic. Cogito interim trans Tyberim hortos aliquos parare. pro Mil. trans ripam inspicere. Hæc præpositio in compositione retinet feré casum. 2. de Na. Grues maria transmittunt. Cæs. 1. Plumó Axonam exercitum traducere maturavit. Idé. 4. Exercitum modó Rhenum transportaret.

Inter: 1. Leg. Vsucapionem duodecim tabulæ inter quinque pedes esse voluerunt. 7. Ver. Inter manus. 3. Frat. Valent pueri, studiosé discunt, & nos & inter se amant. 1. De Div. Nósque inter nos complexos narrabat. Sed alter casus sæpius reticetur. 2. de Orat. Qui cum inter se, ut ipsorum usus ferebat, amicissimé consalutassent. Virgi. 9. Egl.

Inter agendum, id est, dum agis. Plaut. in Cistel. Sed

inter

inter rem agendam: Potius tamen per nomen dices, Frat. Hoc inter cœnam Tyroni dictavi. 7. Epist. Illuseras heri inter scyphos. Terent. in Eun. inter vias. Aliquando hæc judicialis vox est. 2. Phil. Eos inter sicarios defensurus. Quomodo jureconsulti dicunt, Inter reos deferre.

Inter, cum relativo reciproco & demonstrativo convenientiam præter casum propriam habet. Nominativo enim vel accusativo præcedente solum reciprocum adhibetur. 3. Off. Quod inter se omnes partes quodam lepôre consentiunt, ibidem, Damoné & Pythiam Pythagoreos ferunt hoc animo inter se fuisse. At genitivo, dativo, ablativo antecedente adhiberi potest etiam & pro reciproco demonstrativum. Terent. in Adelph. Communia esse amicorum inter se omnia. in Brut. Ipsorum inter ipsos concessu. in Phi. Quorum suum quondam inter ipsos odium meministis. 2. Att. Istorum inter istos dissensio. 1. Of. Multa sunt civibus inter se communia. ibidem, Latissimé patens hominibus inter ipsos societas hæc est. Quin lib. 6. cap. 8. A doctis inter ipsos etiã mutuó reprehensa. Possit etiam dici á doctis inter se.

Erga & contra, feré natiuam loci significationem amiserunt, & assumpserunt studii & odii. 1. Ep. Ego omni officio ac potius pietate erga te cæteris satisfacio omnibus.

Contra: pro Com. Repugnare & resistere contra veritatem. 2. Phil, Homo disertus non intelligit eum quem contra dicit, laudari á se, eos apud quos dicit, vituperari. Cæs. 7. Contra omnium expectationem: sic contra opinionem, spem, legem, naturam, officium.

Ad: De Sen. ad focũ sedere, Sic, Ad judices, patres,

Quirites, populum. 1. Cat. ad M. Leccam te habitare velle dixisti. Terent. ad dextram, ad sinistram. 4. Att. ad quid laboramus res Romanas? pro Pomp. Locus ad agendum amplissimus. 2. de Orat. Licinium servũ sibi Gracchus habuit ad manum. Item ad arbitrium scribere, ad normam & similitudinẽ dirigere, ad speciem adumbrare, ad aspectum præclarus. 1. de Div. Mirari licet quæ sunt animadversa á medicis herbarum genera, quæ radicum ad morsus bestiarum, ad oculorum morbos. 1. de Div. Ad lucem dormire. in Som. ad mulctam noctẽ vigilare. 2. Philip. Ad vesperũ perpotare. 12. Att. Ad decem annos.

Vsque: usque adolescentiam meam processit ætate. Hic á Brundusio usque Romam perpetuum agmẽ viderem. Sed ferè cum Ad componitur. Terent. And. Verberibus cæsum usque ad necem.

Versus, semper postponitur, Adversus instè cōpositum præponitur. Plaut. Ego portum versus pergam. Adversus & adversum: Cic. 1. Off. Sunt autem quædam officia etiam adversus eos servanda, á quibus injuriam acceperis. Pietas est justitia adversus deos. Sal. Animadvertit ad se fugam versus fieri. Hic partes compositi separatæ sunt.

Ob. pro Post. Ob oculos versari pro Marc. Ob delictum pœnas dij expetunt. Interdum reticetur: Teren. in Eun. Nunc id prodeo, ut conveniam Parmenonem.

Per: per totam caveam ire. 5. Ver. per beneficium & gratiam aliquid concedere. pro Dom. In bona fortuna atque locupletum, per causam inopum atq; imperitorum repentinos impetus comparare, id est, per speciem. Hinc item, Aliquot jam per annos: Sic, per eos dies.

Propter:

Propter: 12. de Inv. propter Lacedæmonem fuit. 4. Verr. propter ædem Vulcani. 1. Ep. propter tuum in me amorem.

Infra: 2. de Nat. Infra saturnum jovis stella. Infra omnes mortuos amandari.

Supra: in Som. Supra Lunam sunt omnia æterna. ad Octav. supra ætatem, consuetudinem, supra etiam mortalitatem.

Circa: 2. Agr. Circa Capuam. Circa curam valetudinis tuæ. Circa eum mensem.

Circum: 2. Verr. Cursare circum tribus. Versari circum axem cœli.

Circiter: Plaut. Cist. Loca hæc circiter excidit mihi. Hinc circiter meridiem.

CAP. 19. *De rectione præpositionum ablativi casus.*

PRæpositiones ablativi casus sunt 14. præ, pro, cum, sine. Præ: Livi. lib. 1. præ se armentum agens. Hinc; præ nobis beatus. in Brut. Illos Atticos præ se pene agrestes putat. pro Rab. præ me fero. 9. Att. præ lachrimis.

Pro: 2. Ph. pro æde jovis Statoris. 9. de Orat. pro omnibus. pro Arch. Se gerere. Pro cive, pro dignitate, pro consuetudine.

Cum: Cice. cum potestate esse.

Sine: sine auro ornata. Ter. Imperium sine fine.

Coram: in Pis. Coram genero meo.

Palam: Livi. lib. 6. Palam populo.

Tenus semper postponitur: pro Dejot. Tauro tenus. Liv. 26. Vmbilico tenus. 1. Leg. Verbo tenus. Regit autem genitivum pluralem res geminas significante,

aut singulari carentem, ut Quin. 12. Aurium tenus. Virg. Crurum tenus. in Epist. Cumarum tenus. Hæc sola præpositio genitivum regit.

De, ex, e, abs, absque, ab, a, etiam loci sunt, sed caussam magis ostendunt, & in multam syntaxim adjectivorum & verborum prius expositam incurrunt, eámque vehementer adjuvant & illustrant.

De, ex, ab, omnibus literis præponuntur, e, & a solis consonantibus. De, ex, e, ostendunt materiam.

De: Ciceronis liber de officiis, de Oratore, & similes librorum tituli. Att. De Lingua Latina securi es animi. Etiam in quibusdam adhibetur, in quibus antea non fuit. pro Lig. De quibusdam reminiscentem recordari. Deferre de repetundis. De ambitu damnari, accusare de negligentia, de veneficiis Ciceronis sunt contra analogiam judicialium, de repetundis pecuniis, de majestate.

Ex: Statua ex ære facta, simulachrum ex ære, poculum ex auro, Bucula ex auro, Ciceronis sunt. 9. Epist. Ex pedibus laborare. Aliquando est fictum, ut in Adelph. Ex æquo & bono. Pro Amerino. Ex sua natura cæteros fingere. Servit comparationi & partitioni: 4. Fin. Primi ex omnibus philosophis. 3. Attic. unus ex omnibus amicis, pro Cluent. Paucos ex multis ad ignominiam sortiri. Cæs. 1. unos ex omnibus Sequanos nihil earum rerum facere. pro Arch. Vt primùm ex pueritia excessit. 9. Att. ex ea die venti Septentriones fuere.

E: 4. Acad. E saxo sculptus, aut ebore dolatus. 2. Tusc. Laborare é renibus. 1. Phil. Languere é via. De Fin. Hunc statum corporis expetit, qui est é natura maximé: sic é republica.

Abs, præponitur solis t, & q, Terent. in Phorm.

Abii

Abii abs te. Idem Adelph. abs quivis homine.

Absque: Plaut. absque te si fuissem hodie.

Ab: Ter. Andr. otiosus ab animo. 1. Att Inops ab amicis.

A: in Epist. Aliud á libertate communi. In Luc. A te totus diversus. Vacuus á suspicione. Alienus á dignitate. Qui erant á Platone, id est Platonici, vel Platonis discipuli. Verbis passivis & eorum affinibus junctæ præpositiones hæ caussam agentem exprimunt. Quint. lib. 12. cap. 1. Fabricius respondit á cive se spoliari malle, quám ab hoste vænire. Idem lib. 9. cap. 2. An ab eo fustibus vapulasset. 10. Epi. Cúm ei magnum convitium fieret cuncto á Senatu. Pro Milon. Beatos esse, quibus ea res honori fuerit á suis civibus. Eandem Syntaxim imitantur verba petendi, recipiendi, removendi. 6. Attic. Binas á te accepi literas. 4. Acad. Cúm á veris falsa non distent: Peto á te. Hoc genere sermonis etiam gerundium in do, & supinum in um comprehenditur. 2. de Orat. A dicendo refugisti. 1. Epist. Ab omnibus reclamatum est. Pro supino item in illis, obsonatu redeo, cubitu resurgo. Longé elegantior per nomen efficitur oratio. Cæs. A decimæ legionis cohortatione. A pabulationibus. Quomodo antea fuit elegantiús, Inter cœnam, & inter scyphos, quám inter cœnandum, & inter potandum.

CAP. 20. *De rectione præpositionum utriusque casus.*

ACcusativum & ablativum regũt sex præpositiones, sed accusativum cum verbo motus, ablativum cum verbo quietis.

In cum accusativo: in Brut. In vitam pauló serius, tanquam in viam ingressus. 7. Verr. In carcerem includere, sed hic usus est varius. 2. Att. Includere in carcere. 2. Phil. Incidere in æs. & 7. Ver. in ære. pro Planc. ponere in oppido. 3. Phil. Ponere in possessionem. 7. Att. Proponere in publico. 2. Agr. In publicum.

In reos referre, ut antea: Inter reos deferre: in annos singulos. 2. Orat. in diem vivere.

In cum ablativo. 6. Verr. non modó in ære alieno nullo, sed in suis nummis multis esse. Quædam tamen exempla accusativum admittunt. Terent. Adelph. Vereor te in os laudare. 1. Verr. Hostilem in modú. 7. Verr. Præclara navis in speciem.

Sub cum accusativo, 2. Phil. Sub scalas se conjicere 3. Fr. Sub delectum cadere.

Sub cum ablativo, de Nat. Homines sub terra habitantes. 10. Epi. Sub manu tabellarios habere.

Aliquando etiam cum verbo quietis habet accusativum, & cum verbo motus ablativum. 3. Ad Frat. Est sub tectum. De univ. Nullo posito simulachro sub oculis. Cum, tempori jungitur, accusativum feré habet. 2. Frat. Sub dies festos. Cæs. 2. Sub vesperum.

Super: 2. Le. Super terræ tumulum.

Subter: 1. Tusc. Plato cupiditatem subter præcordia locavit. 16. Att. Hac super rescribam ad te. 9. Æneid.

—Subter densa testudine—

Procul: Liv. 13. lib. Locus procul muros. 7. Ep. Patria procul. Colum. Procul vero.

Clam: Plaut. in Merc. Clam patrem. 15. At. Clam iis. Hinc clanculum.

Verba

Verba cum præpositionibus composita sæpe retinent casum præpositionis. Liv. Te adeunt. Cic. sæpissimé præpositionem repetit, ut ingredi in urbem. sic Ter. accedere ad ignem.

Cap. 21. *De Ellipsi præpositionum in nominibus caussæ & mensuræ.*

ELlipsis Syntaxeos in variis antea partibus intellecta est: præpositionum veró ellipsis longé usitatissima est in nominibus caussæ & mensuræ, in proprijs nominibus oppidorum. In caussa materiali Ellipsis est rarior: Liv. 6. Capitolium quoque saxo quadrato substructum est. Sed longé frequentior est in efficiente. 2. Orat. Gloria clarus, authoritate gravis, humanitate politus. 15. Ep. Suspensus expectatione. 11. Ep. Captus dulcedine. 3. Leg. Pendere spe cæca. At etiam 8. Att. Pendere animi. 9. Attic. Angi expectatione. 12. Phil. Discrutior amore. item Ter. Adelph. Discrutior animi.

Hujus Syntaxos est etiam ablativus instruméti & modi, cúm hic etiam sit efficiens quædam. pro Mil. Vulnus in latere, quod acu punctum videretur. pro Do. Lapidibus appetere. 1. Leg. Cato ortu Tusculanus, civitate Romanus.

Mensura speciale nomen frequenter in accusativo ponitur, aliquando etiam in ablativo. Cæs. 7. Fossas quinos denos pedes latas. Plin. Longum sesquipede, latum pede. idem, Muris ducentos pedes altis, quinquagenos latis. Cæs. 7. Turres, quæ pedes octoginta inter se distarent. idem. 1. Millia passuum tria ab eorum castris castra ponit. ibidé, Hostes sub monte consedisse millia passuum ab ipsius castris octo. Quo in genere

sermonis ellipsis est præpositionis, per, vel secundũ, vel in. *Excessus tamen nomen in ablativo tantùm ponitur.* Plau. Tri. Sesquipede est quàm tu, longior.

Temporis spatium quod per quandiu intelligitur tanquã mensuræ speciale nomen, in accusativo ponitur. 2. Phil. Ab hinc annos propè viginti. Ter. Ab hinc annos quindecim. Hic ante videtur intelligi, & sic in illa oratione, *Pridie compitalia: postridie ludos*, Grammatici *ante* & *post* intelligi censent. Atque his præpositio interdum exprimitur. Plin. lib. 15. de malo Romam Carthagine delato. Atqui tertium (inquit) ante diem scitote decerptum Carthagine, id est, abhinc tertium diem. Sic illa Ciceronis, Aliquot jam per annos, Per eos dies, Per decem annos. Liv. Obsidio vix in paucos dies tolerabilis.

Ablativus etiam respondetur aliquando, sed Ciceroni rarius. pro Com. Roscium cũ Fannio decidisse. Quo tempore? Abhinc annis quindecim.

Temporis tamen terminus qui per quando intelligitur, in ablativo tantùm ponitur. 2. Verr. Hora nona convenire cœpistis. pro Mil. Clodius respondit triduo illum, ad summum quatriduo periturum. 1. Tusc. Regnante Tarquinio Superbo Pythagoras in Italiam venit. Sal. in 5. Audito Martium Regem proconsulem per Licaoniam cum tribus legionibus in Ciliciam tendere. Virg. 7. Æneid.

—Non vobis rege Latino
Divitis uber agri Trojæq; opulentia deerit.

Hæc enim omnia per *quando* explicantur: quando regnabat Tarquinius, quando auditum est, dum rex erit Latinus. Martial.

—Et Bruto Consule vina bibes.

Id est, vina nata dum Consul erat Brutus. Atque hic

etiam præpositio nonnunquam additur. Ter. And. Feré in diebus paucis, quibus hæc acta sunt. idem, Postremo & qua in die parva periisset soror. 4. Verr. Non, opinor, id ages, ut ista pecunia in quinquennio consumatur in statuis. 2. Prat. Naviges de mense Decembri. pro Mur. De nocte vigilare. Quó & illa videntur spectare. Ter. And. In denegando modo quis pudor est paululum? ibidem, In cognoscendo tute ipse aderis.

Atque hæc á præpositionibus absoluta caussæ & mensuræ rectio est, superest similis rectio in propriis nominibus oppidorum, quæ pro varia motus & quietis differentia vario casu reguntur.

Cap. 22. *De ellipsi præpositionum in nominibus oppidorum.*

Proprium nomen oppidi ponitur in accusativo, si motus ad locum significetur: vel in ablativo, si motus sit per locum, vel é loco. 8. Att. Theanum, Sidicinũ venissem. 3. Tusc. Cumas se contulisse dicitur. Liv. Carthaginẽ novam in hyberna est deductus. Hic compositum nomen est. idem lib. 23. Capuam flectit iter, luxuriantem longa felicitate ac indulgentia fortunæ. Ad Attic. Iter Laodicea faciebam. 3. Epist. Epistolas ad me Q. Servilius Tarso miserat. Aliquando præpositio additur ut ellipsis inde sit notior. Cæs. 1. ad Genevam pervenit. 6. Verr. ad Messanam transire. 2. Acad. Venisse á Roma. 4. Ep. Ab Epidauro navi advectus: A Brundusio usque Roma.

Si quies significetur, proprium nomen oppidi singulare parisyllabum: ponitur in genitivo, imparisyllabum in dativo vel ablativo: plurale quod vis in ablativo. 3. Epist.

Cum enim Laodiceæ, cúm Apameæ, cúm Synadis, cúm Philomeli, cúm Iconii essem. 17. Att. Fuisse Carthagini. De Som. Lacedæmone honestissimum esse præsidium senectutis. 1. Off. Audientem Cratippum, idque Athenis. Porró in genitivis & dativis usus est, non ars: in ablativis tamen præpositio intelligi potest, ut in vulgaribus linguis. Imo veró in Græca ubi nomen oppidi á præpositione perpetuo regitur. In nominibus autem vicorum præpositio additur. Cic. In Cumano cum essem.

Pauca non propria oppidorum eandem syntaxim sequuntur, ut accusativi, domum, rus: ablativi domo, rure: genitivi domi, belli, militiæ, humi: dativus & ablativus ruri & rure.

Cum casibus domi & domum adjectiva conjunguntur, mea, tua, sua, nostra, vestra, aliena: 2. Ph. Pompejum domum suam compulistis. 2. de Orat. Rus ex urbe evolare. Teren. Eun. Domo exulo. in Pis. Me domo mea expulistis. Att. Rure jam redieram. 4. Ep. Nōne mavis sine periculo domi tuæ esse, quám cum periculo alienæ? 5. Tusc. Diodorus multos annos nostræ domi vixit. 3. Ver. Iactatur domi suæ vir optimus. 7. At. Domi Cæsaris, & cum similibus substantivis. Cum reliquis casibus illis absolutis adjectiva rara sunt. 16. Att. Malo cum timore domi esse, quám sine timore Athenis tuis. 2. Offic. Quibuscunque rebus vel domi vel belli poterunt, Remp. augeant. 5. Tusc. Quorū virtus fuerat domi militiæque cognita. 2. Cat. jacere humi. 2. Tusc. Nil mea interest humíne an sublimé putrescam. 3. Offic. Ruri habitare. 13. Att. Quam equidē rure esse arbitror. Offendes etiam alia nomina in simili syntaxi: Terent. Qua quærere insistam via? pro Pomp. Quantas ille res terra maríque gesserit.

CAP. 13. *De Prosodia & orthographia rationis.*

SYntaxis genera & species adhuc fuerunt, superest una prosodiæ & orthographiæ in oratione differentia & distinctio é clausulis & interpunctionibus, quas animæ interclusio & spiritus angustia attulerũt: Id inventum (ait Tullius) ita suave accidit, ut si cui sit infinitus spiritus, tamen eum perpetuare verba nolimus. Distinctio autẽ est imperfectæ aut perfectæ sententiæ. Imperfectæ sententiæ distinctio spiritum sine respiratione sustinet, ac suspendit: eáque est ὑποστιγμή aut κόμμα ὑποστιγμή vel subdistinctio, seu virgula dicitur, qua subdistinguitur, modica spiritus mora, inter medium verbum quod antecedenti & consequenti ambiguè attribui possit: & hac virgula notatur, ut Summa quidem authoritate Philosophi, severé sané atque honesté, hæc tria genera confusa, cogitatione distinguunt, κόμμα vel incisum est quo paulo majore mora inciditur aliqua antecedens sententia á consequentis perfectione, notatúrque hoc semicirculo, ut, Quicquid enim justum sit, id etiam utile esse censent: itémq; quod honestum, idem justũ: Incisum veró sæpe conjunctione exprimitur, nec ideo aliter notatur, ut,

Vna Eurusque Notusque ruunt creberque procellis,
Africus & vastos tollunt ad litora fluctus.

Parenthesis, id est, interpositio vel interclusio, etiam incisum est, pro Mil. Vidi enim (nam tu aberas) nostros cupere bellum. Sed vtrinque notatur semicirculis. Perfectæ sententiæ distinctio respirationem habet moræ plenioris, spiritũq; deponit: éstq; κῶλον aut περίοδος κῶλον vel mẽbrũ est quo distinguitur sente-

tia perfecta quidem, sed alteri conjuncta, minore depositi spiritus tempore: notandúmq; puncto ad summam literam posito, aut duobus punctis, ut superiora illa omnia, in Censent, justum. περίοδος vel ambitus, circumscripto, circulus, comprehensio, est quando spiritu plané omninoque deposito sententia perfecta concluditur. Notaturque ejus & initium majore litera, & finis puncto ad imam literam sic posito. Vt, Ammonius regis legatus aperté pecunia nos oppugnat. Constare veró potest periodus, é sententiis mébrisque compluribus: longissima veró est, quæ volvi uno spiritu potest. Sed hic naturæ modus est, artis alius: ut quatuor quasi hexametrorum instar versuum sit plena comprehensio. Sic enim á Tullio definitur. Sed omnium distinctionum exempla conjungamus: ut, Summa quidem authoritate Philosophi, severé sané atque honesté hæc tria genera confusa, cogitatione distinguunt: quicquid enim justum sit, id etiam utile esse censent: Itémque quod honestum, idem justum: Ex quo efficitur, ut quicquid honestum sit, idé sit utile. Esto, & alterum omnium interpunctionum exemplum:

Arma virúmque cano, Trojæ qui primus ab oris
Italiam fato profugus Lavináque venit
Litora, multum ille & terris jactatus & alto
Vi superûm sævæ memorem Junonis ob iram:
Multa quoque & bello passus dum conderet urbem:
Inferrétque deos Latio, genus unde Latinum
Albanique patres atque altæ mœnia Romæ.

Hæc periodus longiuscula est: uno tamen spiritu, ut recté proferatur, continuanda. Itaque vox á teneris annis exercenda dilígéter est, ut quálibet magnis periodis sufficiat. Atque exemplum Demosthenis est

impri-

imprimis & ſpectandum & imitandum:in quo, ut eſt Oratorio ſecundo, tantum ſtudium fuiſſe, tantúſque labor dicitur, ut primum impedimenta naturæ diligentia induſtriáque ſuperaret: cúmque ita balbus eſſet, ut ejus ipſius artis cui ſtuderet, primam literam non poſſet dicere, perficit meditando, ut nemo planius eo locutus putaretur. Deinde cum ſpiritus ejus eſſet anguſtior, tantúm continenda anima in dicendo eſt aſſequutus, ut una continuatione verborũ (id quod ejus ſcripta declarant) binæ ei contentiones vocis & remiſſiones continerentur. Qui etiam (ut memoriæ proditum eſt) conjectis in os calculis, ſumma voce verſus multos uno ſpirtiu pronunciare conſueſcebat: neque is conſiſtens in loco, ſed inambulans, atque aſcenſu ingrediens arduo.

Reliqua de Syntaxi diſceptatio & differentia ſi qua ſit, levis eſt, & modico labore experienti facilis: Itaque plura perſequi deſinam, & Grammaticas ſcholas concludam.

imprimis & spectandum & imitandum in quo, ut est Oratorio secundo, tantum studium fuisse, tantusque labor dicitur, ut primum impedimenta naturae diligentia industriaque superaret: cumque ita balbus esset, ut eius ipsius artis cui studeret, primam literam non posset dicere, perfecit meditando, ut nemo planius eo locutus putaretur. Deinde cum spiritus eius esset angustior, tantum continenda anima in dicendo est assequutus, ut una continuatione verborum (id quod eius scripta declarant) binae ei contentiones vocis & remissiones continerentur. Qui etiam (ut memoriae proditum est) coniectis in os calculis, summa voce versus multos uno spiritu pronunciare consuescebat: neque is consistens in loco, sed inambulans, atque ascensu ingrediens arduo.

Reliqua de Syntaxi, [illegible] & differentiis quae sunt, levissimo & modico labore experienti facilis [illegible] perse-quendam, & Grammaticas scholas [illegible].

RVDIMENTA GRAMMATICÆ, EX P. RAMI PROFESSORIS REGII POSTREMA GRAMMATICA BREVITER COLLECTA.

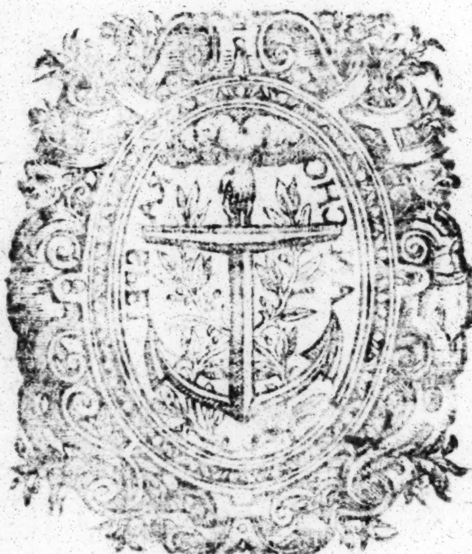


LONDINI,

Excudebat Thomas Vautrollerius Typographus.

M. D. LXXXV.

RVDIMENTA GRAMMATICÆ, EX P. RAMI PROFESSORIS REGII POSTREMA GRAMMATICA BREVITER COLLECTA.



LONDINI

Excudebat Thomas Vautrollerius Typographus.

M. D. LXXV.



RVDIMENTORVM LIBER PRIMVS DE ETYmologia & Voce

CAPVT I. *De Literis.*



QVID est Grammatica? Ars bene loquendi.

Quot sunt partes Grammaticæ? duæ, Etymologia & Syntaxis.

Quid est Etymologia? Prima pars Grammaticæ, quæ vocum singularum proprietates interpretatur.

Quid est vox? Est nota, qua vnumquodque vocatur.

Vnde fit Vox? E Litera, & Syllaba.

Quid est litera? Est in syllaba sonus indiuiduus.

Quotuplex est litera? duplex, Vocalis aut Cōsona.

Quid est vocalis? Litera quæ per se syllabam potest efficere, vt a, e, i, ore diducto, o, u, contracto.

Quid est Consona? Litera quæ tantum cum vocali potest sonare.

Quotuplex est Consona? Duplex, semi vocalis aut muta.

Quid est semivocalis? Est consona, quæ sonum tanquam vocalis dimidium efficit.

Quotuplex est semivocalis? Duplex, liquida aut firma.

Quid est liquida? Est semivocalis, quæ diductis labris, instar primarum vocalium profertur: ejusque sonus emollitur aliquando & tanquam liquescit, unde appellatur liquida: ut, l, m, n, r, s.

Quid est semivocalis firma? Quæ contractis labris instar secundarum vocalium effertur, & immutabilem sonum habet, unde & firma dicitur: vt f, jod, vau.

Quid est muta? Est consona, quæ sola duntaxat conatum quendam mutit.

Quotuplex est muta? Duplex, aperta aut clausa.

Quid est aperta? Quæ labris apertis mutit exilius partim palato, partim dentibus: palato, ut c, q, g: nam k, & q, sono prorsus eædem sunt literæ cum c: x veró in scriptura pro duabus consonis cs, vel gs ponitur, ut crux crucis, frux frugis: Dentibus, ut, D, T.

Quid est muta clausa? Quæ labiis compressis interiore bucca mutit: ut, B, & P: h, veró nota est aspirationis. Atque hæc est distributio literarum, quæ viginti quinque ita enumeratæ sunt: a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, x, y, z: quibus adde j & v.

Cap. 2. *De Syllabis, ejusque compositione, & quantitate.*

AGe veró, quoniam declarasti literam, jam nobis syllabam expone. Syllaba, est in voce sonus integer.

Quotuplex est syllaba? Triplex, unius vocalis tantum, ut a, e, i, o, u, y: aut duarum vocalium, & ideo diphthongus appellatur, ut æ, au, œ, eu in ætas,

tas, audio, œstrum, euge: aut é vocali & conso-nante mista, quæ modó é duabus literis componi-tur, ut, ab: modó é tribus, ut, ars: modó é qua-tuor, ut, mars: modó é quinque, ut stans: modó é sex, ut, stirps.

Intelligo syllabæ compositionem, quantitatem requiro. Syllaba est brevis aut longa: brevis, quæ constat unico tempore: ut, utraque syllaba in no-mine Deus, & in verbo lege, & si opus est, notatur in vocali hoc apice ˘.

Quid est syllaba longa? Quæ constat duobus temporibus: ut, utraque in audi & vervex, & ita no-natur si opus est -.

Cap. 3. *De Accentu, & Notatione.*

PErcepi de vocis partibus, quæ sunt ejus com-munes affectiones? Accentus & Notatio.

Quid est accentus? Quo vox velut accinitur: éstque in unica syllaba dictionis quamvis polysylla-bæ, unicus.

Quotuplex est accentus? Triplex. Acutus, quo syllaba elevatur: grauis, quo syllaba deprimitur: fle-xus, quo syllaba tum elevatur, tum deprimitur: ita veró singuli, si quid opus est, notantur acutus ´, grauis `, flexus ^.

Quid est Notatio? Qua disquiritur species aut fi-gura vocis.

Quid est species? Qua disquiritur primáne sit vox, ut, amo: an aliunde flexa, ut, amabilis.

Quid est figura? Qua disquiritur utrum vox sim-plex sit, ut doctus, amo: an composita, ut, perdo-ctus, adamo.

CAP. 4. *De Nomine, & ejusdem generibus.*

HAbeo adhuc quid sit vox, quæ vocis partes in literis & syllabis, quæ sint propria accidentia in notatione: nunc genera declarato. Vox est numeri, aut sine numero.

Quid est vox numeri? Quæ adsignificat numerũ, & quidem singularem aut pluralem: vnde vox singularis numeri, aut pluralis appellatur.

Quid est singularis numerus? Quo res singularis exprimi potest: ut, doctus, legit.

Quid est pluralis? Quo res plures exprimi possunt: ut, docti, legunt.

Vox numeri quotuplex est? Duplex, Nomen & Verbum.

Quid est nomen? Vox numeri cũ genere, & casu.

Quid est genus? Est differentia nominis secundum sexum, estque naturale, aut fictum: naturale, est masculinum aut fœmininum.

Quid est nomen masculini generis? Cui hic præponi potest: ut, hic magister.

Quid est nomen fœminini generis? Cui hæc præponi potest: ut, hæc musa, sed aliquando masculinũ, item fœmininum genus promiscuum est, & idem utrique sexui convenit; ut, aquila pro mare, & fœminâq; est fœminini generis, passer masculini.

Fictum genus quomodo dividitur? In neutrum, commune, aut omne.

Quid est nomen neutri generis? Cui hoc præponi potest: ut, hoc templum.

Quid est nomen communis generis? Cui hic & hæc proponi potest: ut, civis, sacerdos.

Quid est nomen omnis generis? Cui hic & hæc

&

& hoc præponi poteſt: ut, fœlix, amans.

Quomodo dividitur nomen é differentia generis? In ſubſtantivum vel adjectivum.

Quid eſt nomen ſubſtantivum? Eſt nomen generis unius, aut ad ſummum duplicis: ut, pater, civis.

Quid eſt adjectivum? Quod cum tribus generibus declinatur: vel uno fine, ut fœlix, amans: vel duobus, ut fortis forte: vel tribus, ut bonus bona bonum, acer acris acre.

Quid adjectivis pleriſque accidit? Comparatio.

Comparationis gradus quot ſunt? Poſt abſolutum duo gradus nominantur, comparativus, & ſuperlativus.

Quid eſt comparativus? Qui per abſolutum cum magis explicatur: ut doctior, magis doctus.

Quid eſt ſuperlativus? Qui per abſolutum maximé explicatur: ut doctiſſimus, maximé doctus. Formatur uterque gradus ex abſoluto fine in i, comparativus addito or pro communi genere, & us pro neutro: ut a docti, doctior, doctius: á forti, fortior, fortius. Superlativus formatur addito, ſſimus pro maſculino, ſſima pro fœminino, ſſimum pro neutro: doctiſſimus, doctiſſima, doctiſſimum: fortiſſimus, fortiſſima, fortiſſimum. Si tamen abſolutus deſinat in er, ſuperlativus maſculinus fit addito rimus, fœmininus rima, neuter rimum: ut, niger, nigerrimus, nigerrima, nigerrimum.

Quid ſubſtantivis quibuſdam accidit? Diminutio.

Quid eſt diminutivum nomen? Quod ſine comparatione ſignificat in eodem genere diminutionem ſui primitivi: finitúrque aut in io, ut ab homo, homuncio: aut in us, ut á filio, filiolus: aut in er, ut ſurdaſter, Antoniaſter, paraſitaſter.

CAP. 5. *De casu & prima Declinatione parisyllaba.*

ACcepi de generibus, déque comparatione, & diminutione é differentia generis.

Quid est casus? Est specialis terminatio nominis, sextuplex in utroque numero, nominativus, genitivus, dativus, accusativus, vocativus, ablativus. Casus bini similes sunt, nominativus feré & vocativus, dativus, & ablativus: ut, Magister, magister: magistro, magistro: magistri, magistri: item magistris, magistris. In neutris autem similes sunt in utroque numero terni, nominativus, accusativus, vocativus: & plurales in a: ut, templum, templa: tempus, tempora.

Nominis secundum casus flexio quomodo vocatur? Declinatio.

Quotuplex est Declinatio? Duplex: parisyllaba & imparisyllaba.

Quid est parisyllaba? Cujus nominativo singulari genitivus parisyllabus est: ut musa, musæ: dominus, domini.

Quotuplex est parisyllaba? Duplex: prima, quę declinatur a fœmininum, æ, æ, am, a, a: æ, arum, is, as: ut,

Musa, musæ, musæ, musam, musa, musa:
Musæ, musarum, musis, musas, musæ, musis.

CAP. 6. *De secunda parisyllaba.*

QVid est secunda parisyllaba? Quæ declinatur us, vel er masculinum, vel in neutrum, i, o, um: i, orum, is, os: ut,

Dominus, domini, domino, dominum, domine, domino:

Domi-

Domini, dominorum, dominis, dominos, domini, dominis.

Vocativo us in e mutatur: tria communia desinunt in i, filius, fili: meus, mi: genius, geni: Deus vocativo manet: A proprijs autem in ius tollitur us, ut Antonius, Antoni.

Da exemplum de er?

Magister, magistri, magistro, magistrum, magister, magistro:

Magistri, magistrorum, magistris, magistros, magistri, magistris.

In ir, & in ur, unicum est, quod crescit genitivo:

Vir, viri, viro, virum, vir, viro:

Viri, virorum, viris, viros, viri, viris.

Satur, saturi, saturo, saturum, satur, saturo:

Saturi, saturorum, saturis, saturos, saturi, saturis.

Da exemplum de m?

Scamnum, scamni, scamno, scamnum, scamnum, scamno:

Scamna, scamnorum, scamnis, scamna, scamna, scamnis.

Cap. 7. *De parisyllabis adjectivis anomalis.*

PLanè intellixi quæ adhuc de prima declinatione parisyllaba exposuisti: adjectiva igitur parisyllaba cujus sunt declinationis? Vtriusque parisyllabæ: sed vario genere, ut bonus, bona, bonum: atque ex iis duo & viginti sunt anomala: sed tria Ego, Tu, Sui, anomaliam præcipuam habent.

Ego, mei, mihi, me, me:

Nos, nostrum vel nostri, nobis, nos, nobis.

Tu, tui, tibi, te, tu, te:

Vos, vestrum vel vestri, vobis, vos, vos, vobis.

Sui, sibi, sé, sé.

Sui, sibi, sé, sé.

Hoc tertium caret nominativo & vocativo utriusque numeri. Ex tribus his oriuntur regularia quinque meus, mea, meum: noster, nostra, nostrum: tuus, tua, tuum: vester, vestra, vestrum: suus, sua, suum. Duodecim sequentia genitivos habent in us, dativos in i: tria prima genitivum habent in jus.

Hic, hæc, hoc: hujus, huic: hunc, hanc, hoc: hoc hac, hoc:

Hi, hæ, hæc: horum, harum horum: his: hos, has, hæc: his.

Is, ea, id: ejus, ei: eum, eam, id: eo, ea, eo:

Ei vel ii, aliquando i, eæ, ea: eorum, earum, eorum, eis vel ijs: aliquando is, eos, eas, ea: eis vel iis, aliquando etiam is.

Idem, eadem, idem compositum, similiter declinatur.

Quis vel qui, quæ vel qua, quod vel quid, cujus, cui: quem, quam, quod vel quid: quo, qua, quo: aliquando etiam qui omni genere:

Qui, quæ, quæ uel qua: quorum, quarum, quorum, quibus vel quis: quos, quas, quæ vel qua: quibus vel quis.

Sequentia novem adjectiva in ius desinunt genitivo: Iste, ista, istud, istius, isti: Ille, illa, illud, illius, illi: Ipse, ipsa, ipsum, ipsius, ipsi: Alius, alia, aliud, alius, alii: Alter, altera, alterum, alterius, alteri: vnus, vna, vnũ: & hinc derivata, Vllus, ulla, ullum: Nullus, nulla, nullum: Vter, utra, utrum: & hinc orta, uterque, utraque, utrunque: Neuter, neutra, neutrum: solus, sola, solum:

ſolum : totus,tota,totum. Ex his octo alius, alter, is, hic, iſte, ille, ipſe, qui relativa ſunt alicujus antecedentis : tria etiam hic,iſte,ille,demonſtrativa : at ſui & ſuus reciproca ſunt proximi antecedentis:ut,Omnis natura eſt conſeruatrix ſui. Ambo & Duo ſic declinantur.

Ambo, ambæ, ambo : amborum, ambarum, amborum : ambobus, ambabus, ambobus : ambos, ambas, ambo: ambo, ambæ, ambo: ambobus, ambabus, ambobus.

Duo, duæ, duo : duorum, duarum, duorum : duobus,duabus,duobus : duos,duas,duo : duo,duæ,duo: duobus,duabus,duobus.

Cap. 8. *De Declinatione impariſyllaba.*

PErcipio pariſyllabæ declinationis doctrinam, nūc impariſyllabam expone. Declinatio impariſyllaba, eſt cujus nominativo ſingulari vocalibus diſtincto, genitivus impariſyllabus eſt,declinatúrque is, i, em, e : es, um, bus,es.

Quomodo diſtinguitur incrementum ? Per vocales a, e, i, o, u, y.

Da creſcentia per a ? Titan, titanis, titani, titanem, titan, titane : titanes, titanum, titanibus, titanes, titanes, titanibus. Sic ciuitas,ciuitatis : thema, thematis,&c.

Da creſcentia per e? Res,rei,pro reis,rei,rem,res, re : Res, rerum, rebus,res,res, rebus. Reliqua magis anologiam ſequuntur, ut anſer, anſeris : pes, pedis: ſerpens, ſerpentis. Non creſcunt autem genitivo in e, is,neutra,nec in es,& in is fœminina (quæ faciunt genitivo plurali ium) & r maſculina : ut, mantile,

mantilis: vulpes, vulpis: venter, ventris.

Da crescentia per i? glis, gliris: Apollo, Apollinis: nomen nominis.

Da crescentia per o? Heros, herois: mos, moris: littus, littoris.

Da crescentia per u? Commune sus, suis: grus, gruis. Quædam in us declinantur item puré per us pro uis: ut, Census, census, censui, censum, census, censu: Census, censuum, censibus, census, census, censibus.

Iesus Iesu, Iesu, Iesum Iesu, Iesu.

Da crescentia per y? Calyx, calycis: chalybs, chalybis: sardonyx, sardonychis.

Cap. 9. De Verbo.

TEnere mihi videor quandam nominum etymologiam: Vehementer aueo similem verborum doctrinam cognoscere. Quid igitur est verbum? Vox numeri cum tempore & persona.

Quid est tempus? Est differentia verbi secundum præsens, præteritum & futurum: & quidem gemina forma.

Quid est prima? Quando verbum desinit in o, ac si flecti possit in or, activum dicitur: vt amo, amor: si non possit dicitur neutrum, ut sedeo.

Quid est secunda? Quando verbum desinit in or, ac si flecti possit in o, dicitur passivum: ut amor, amo: secus dicitur deponens, vt loquor.

Quid est Persona? Est specialis terminatio verbi, eáque triplex in utroque numero: singularis, ut amo, amas, amat: pluralis, ut amamus, amatis, amant, unde verbum personale dicitur: Impersonalia verò habent

bent tantùm tertiam perſonam ut pœnitet, amatur, quæ thematum ſuorum legem ſequuntur.

Quot tempora ſunt verbi finiti? Tria infecta, & [redacted] perfecta: infecta, ut præſens primum [redacted]. amor: ſecundum amem, amer: tertium amarem, amarer: Præteritum primum amabam, amabar: ſecundum etiam amarem, amarer: Futurum primum amabo, amabor: ſecundum etiam amem, amer: tertium amarem, amarer: quartum ama vel amato, amare vel amator.

Perfecta, ut præteritum primum amavi, amatus, ſum vel fui: ſecundum amaverim, amatus, ſim vel fuerim: tertium amaviſſem, amatus, eſſem vel fuiſſem: quartum amaveram, amatus eram vel fueram: futurum primum amavero, amatus ero vel fuero: ſecundum amaverim, amatus ſim vel fuerim: hoc enim etiã ambiguum eſt, ut amem, amer: amarem, amarer.

Vnde formatur præteritum perfectum primum? A ſecunda perſona præſentis nouiſſima litera S, verſa in vi: ut, amas, amavi: fles, flevi: petis, petivi: audis, audivi.

Quotuplex eſt verbum Infinitum? Duplex eſt, perpetuum aut participiale? perpetuum, quod flectitur per re vel ri præſenti tempore, ut amare, amari: per ſe præterito, ut amaviſſe, amatum eſſe vel fuiſſe: per tum futuro, ut amatum ire, amaturum, vel amaturum eſſe activo, amatum iri paſſivo: Participiale quod flectitur ſpecie nominalis caſus: eſtque gerundium vel ſupinum.

Quid eſt gerundium? Quod flectitur in di & do præſenti & præterito tempore, in dum futuro: primum formatur à præterito infecto finito primo, mutato bam vel bar in ndi, ut amabam, amandi: ſe-

debam, sedendi: loquebar, loquendi: á primo gerundio duo reliqua oriuntur. E gerundio oritur nomen gerundivum in dus, da, dum: ut, quibus tuendus erat, á nobis causa ordienda est.

Quid est supinum? Quod flectitur in u præsenti & præterito, in um futuro: ut, amatu, amatum: supinum primum formatur á præterito perfecto finito primo, novissimis duabus literis in tu versis: ut amavi, amatu: iuvi, iutu: flevi, fletu: movi, motu: petivi, petitu: audivi, auditu: ui tamen mutatur in itu, ut domui, domitu: habui, habitu: salui, saltu, pro salitu: Supina veró deponentium á ficto præterito formantur: ut, insidiatu, veritu, fruitu, mentitu: tanquam, ab insidiavi, verui, fruivi, mentiui: hinc præteritum nomen addito S, passivæ vel deponentis significationis, ut amatus, loquutus.

Vnde formatur supinum secundum? A primo addito m: ut, ab amatu, amatum: hinc futurum nomen activum in rus, mutato m in rus, ut ab amatum, amaturus. Passiva & deponentia per se præteritis temporibus carent, sicut verbum infinitum perpetuum futuro.

Cap. 10. *De prima Conjugatione.*

FLexio verbi secundum tempora & personas quomodo dicitur? Conjugatio.

Quotuplex est conjugatio? Quadruplex est: prima, cujus secunda persona singularis, temporis præsentis primi desinit ín as activé, vel aris passivé, & futurum infectum primum in bo, vel in bor, formatum ab eadem secunda persona, converso s, vel ris, in bo, vel bor: ut, amas, amaris: amabo, amabor.

Da exem-

Da exemplum formæ I.

Verbi finiti infectum præsens primum singulariter.

AMo, *I loue*, amas, *thou louest*, amat, *he loueth* : & pluraliter amamus, *we loue*, amatis, *ye loue*, amant, *they loue.*

Secundum.

Amem *that I loue*, ames *that thou louest*, amet *that he loueth* : amemus *that we loue*, ametis *that ye loue*, ament *that they loue.*

Tertium.

Amarem *I should loue*, or *that I did loue*, amares *thou shouldst loue*, amaret *he should loue*, amarem9 *we should loue*, amaretis *ye should loue*, amarent *they should loue.*

Præteritum infectum primum.

Amabam *I did loue*, amabas *thou didst loue*, amabat *he did loue* : amabamus *we did loue*, amabatis *ye did loue*, amabant *they did loue* : unde nomen amans *louing, to loue*, or *about to loue.*

Secundum.

Amarem *that I did loue*, amares *thou didst loue*, amaret *he did loue* : amaremus *that we did loue*, amaretis *ye did loue*, amarent *they did loue.*

Futurum infectum primum.

Amabo *I shall* or *will loue*, amabis *thou shalt loue*, amabit *he shall loue*: amabimus *we shall loue* or *will loue*, amabitis *ye shall loue*, amabunt *they shall loue.*

Secundum.

Amem *that I may* or *can loue*, ames *thou mayst loue*, amet *he may loue* : amemus *that we may* or *can loue*, ametis *ye may loue*, ament *they may loue.*

Tertium,

Amarē *that I might* or *could loue*, amares *thou mightest loue*, amaret *he might loue*: amaremus *we might or could*

loue, amaretis *ye might loue*, amarent *they might loue.*

Quartum.

Ama vel amato *loue thou*, amato *loue he* or *let him loue*: amate *loue ye*, amanto *loue they* or *let them loue.*

Præteritum perfectum primum.

Amavi *I haue loued*, amavisti *thou hast loued*, amavit *he hath loued*: amavimus *we haue loued*, amavistis *ye haue loued*, amaverunt vel amavere *they haue loued.*

Secundum.

Amaverim *I pray God I haue loued*, amaveris *I pray God thou hast loued*, amaverit *I pray God he hath loued*: amaverimus *I pray God we haue loued*, amaveritis *I pray God ye haue loued*, amaverint *I pray God they haue loued.*

Tertium.

Amavissem *I might, should* or *ought to had loued*, amavisses *thou might, should* or *ought to had loued*, amavisset *he might, should* or *ought to had loued*: amavissemus *we might, should* or *ought to had loued*, amavissetis *ye might, should* or *ought to had loued*, amavissent *they might, should* or *ought to had loued.*

Quartum.

Amaveram *I had loued*, amaveras *thou hadst loued*, amaverat *he had loued*: amaveramus *we had loued*, amaveratis *ye had loued*, amaverant *they had loued.*

Futurum perfectum primum.

Amavero vel amaverim *when I shall* or *will loue*, amaveris *when thou shalt* or *will loue*, amaverit *when he shall* or *will loue*: amaverimus *when we shall* or *will loue*, amaveritis *when ye shall* or *will loue*, amaverint *when they shall* or *will loue.*

Verbi infiniti perpetuum præsens.

Amare *to loue.*

Perpe-

Perpetuum præteritum.

Amavisse *to haue or had loued.*

Perpetuum futurum.

Amatum ire, amaturum, vel amaturum esse *to loue* or *about to loue.*

Gerundium præsens & præteritum.

Amandi *of louing*, amando *in louing.*

Getundium futurum.

Amandum *to loue*: unde nomen gerundivum amandus *to be loued.*

Supinum præsens & præteritum.

Amatu *to be loued*: unde nomen amatus *loued.*

Supinum futurum.

Amatum *to loue*: unde nomen amaturus *to loue* or *about to loue.*

Da exemplum formæ 2.

Verbi finiti infectum præsens primum singulariter.

AMOR, *I am loued*, amaris vel amare, *thou art loued*, amatur, *he is loued*: & pluraliter amamur: *we are loued*, amamini, *ye are loued*, amãtur *they are loued.*

Secundum.

Amer *I may* or *can be loued*, ameris vel amere *thou mayst* or *can be loued*, ametur *he may* or *can be loued*: amemur *we may* or *can be loued*, amemini *ye may* or *can be loued*, amentur *they may* or *can be loued.*

Tertium.

Amarer *I should* or *ought to be loued*, amareris vel amarere *thou shouldst* or *ought to be loued*, amaretur *he should* or *ought to be loued*: amaremur *we should* or *ought to be loued*, amaremini *ye should* or *ought to be loued*, amarentur *they should* or *ought to be loued.*

Infectum præteritum primum.

Amabar *I was loued*, amabaris vel amabare *thou*

wast loued, amabatur *he was loued:* amabamur *we were loued*, amabamini *ye were loued*, amabantur *they were loued.*

Secundum.

Amarer *I was loued*, amareris vel amarere *thou wast loued*, amaretur *he was loued:* amaremur *we were loued*, amaremini *ye were loued*, amarentur *they were loued.*

Infectum futurum primum.

Amabor *I shall* or *wilbe loued*, amaberis vel amabere *thou shalbe loued*, amabitur *he shalbe loued:* amabimur *we shall* or *wilbe loued*, amabimini *ye shalbe loued*, mabuntur *they shalbe loued.*

Secundum.

Amer *that I may* or *can be loued*, ameris vel amere *thou mayest be loued*, ametur *he may be loued:* amemur *that we may or can be loued*, amemini *ye may be loued*, amentur *they may be loued.*

Tertium.

Amarer *when I was loued*, amareris vel amarere *when thou wast loued*, amaretur *when he was loued:* amaremur *when we were loued*, amaremini *when ye were loued*, amarentur *when they were loued.*

Quartum.

Amare vel amator *be thou loued*, ametur *let him be loued:* amamini *be ye loued*, amantor *let them be loued.*

Perfectum praeteritum primum.

Amatus sum vel fui *I haue bene loued:* amatus es vel fuisti *thou hast bene loued*, amatus est vel fuit *he hath bene loued:* amati sumus vel fuimus *we haue bene loued*, amati estis vel fuistis *ye haue bene loued*, amati sunt fuerunt vel fuere *they haue bene loued.*

Secun-

Secundum.

Amatus ſim vel fuerim *I pray God I haue bene loued* amatus ſis vel fueris *I pray God thou haſt bene loued*, amatus ſit vel fuerit *I pray God he hath bene loued:* amati ſimus vel fuerimus *I pray God we haue bene loued*, amati ſitis vel fueritis *I pray God ye haue bene loued*, amati ſint vel fuerint *I pray God they haue bene loued.*

Tertium.

Amatus eſſem vel fuiſſem *would God I had bene loued*, amatus eſſes vel fuiſſes *would God thou hadſt bene loued*, amatus eſſet vel fuiſſet *would God he had bene loued:* amati eſſemus vel fuiſſemus *would God we had bin loued*, amati eſſetis vel fuiſſetis *would God ye had bene loued*, amati eſſent vel fuiſſent *would God they had bene loued.*

Quartum.

Amatus eram vel fueram *I had bene loued*, amatus eras vel fueras *thou hadſt bene loued*, amatus erat vel fuerat *he had bene loued*: amati eramus vel fueramus *we had bene loued*, amati eratis vel fueratis *ye had bene loued*, amati erant vel fuerant *they had bene loued.*

Perfectum futurum primum.

Amatus ero vel fuero, vel amatus ſim vel fuerim *I ſhould haue bene loued*, amatus eris vel fueris *thou ſhouldſt haue bene loued*, amatus erit vel fuerit *he ſhold haue bene loued:* amati érimus vel fuerímus *we ſhould haue bene loued*, amati éritis vel fuerítis *ye ſhould haue bene loued*, amati erint vel fuerint *they ſhould haue bin loued.*

Verbi infiniti perpetuum præſens.

Amari *to be loued.*

Perpetuum præteritum.

Amatum esse vel fuisse *to haue or had bene loued.*

Perpetuum futurum.

Amatum iri *to be loued.*

Cap. 10. *De secunda Conjugatione in eo, es : or, éris.*

QVid est secunda Conjugatio? Cujus secunda persona singularis, temporis præsentis primi definit in es vel éris, & futurum etiam in bo vel in bar, formatum ab eadem secunda persona.

Da exemplum formæ 1.

Verbi finiti infectum præsens.

FLeo, fles, flet : flemus, fletis, flent.
Fleam, fleas, fleat : fleamus, fleatis, fleant.
Flerem, fleres, fleret : fleremus, fleretis, flerent.
Flebam, flebas, flebat : flebamus, flebatis, flebant.
Flerem, fleres, fleret : fleremus, fleretis, flerent.
Flebo, flebis, flebit : flebimus, flebitis, flebunt.
Fleam, fleas, fleat : fleamus, fleatis, fleant.
Flerem, fleres, fleret : fleremus, fleretis, flerent.
Fle, vel fleto, fleto : flete, flento.
Flevi, flevisti, flevit : flevimus, flevistis, fleverunt vel flevere.
Fleverim, fleveris, fleverit : fleverimus, fleveritis, fleverint.
Flevissem, flevisses, flevisset : flevissemus, flevissetis, flevissent.
Fleveram, fleveras, fleverat : fleveramus, fleveratis, fleverant.
Flevero vel fleverim, fleveris, fleverit : fleverimus, fleve-

fleveritis, fleverint.
Flere. Flevisse. Fletum ire, fleturum, vel fleturũ esse.
Flendi, flendo, flendum.
Fletu, fletum.

Da exemplum formæ 2.

FLeor, fleris vel flere, fletur: flemur, flemini, flentur.
Flear, flearis vel fleare, fleatur: fleamur, fleamini, fleantur.
Flerer, flereris vel flerere, fleretur: fleremur, fleremini, flerentur.
Flebar, flebaris vel flebare, flebatur: flebamur, flebamini, flebantur.
Flerer, flereris vel flerere, fleretur: fleremur, fleremini, flerentur.
Flebor, fleberis vel flebere, flebitur: flebimur, flebimini, flebuntur.
Flear, flearis vel fleare, fleatur: fleamur, fleamini, fleantur.
Flerer, flereris vel flerere, fleretur: fleremur, fleremini, flerentur.
Flere vel fletor, fletor, flemini, flentor.
Fletus sum vel fui, fletus es vel fuisti, fletus est vel fuit: fleti sumus vel fuimus, fleti estis vel fuistis fleti sunt fuerunt vel fuere.
Fletus sim vel fuerim, fletus sis vel fueris, fletus sit vel fuerit: fleti simus vel fuerimus, fleti sitis vel fueritis, fleti sint vel fuerint.
Fletus essem vel fuissem, fletus esses vel fuisses, fletus esset vel fuisset: fleti essemus vel fuissemus, fleti essetis vel fuissetis, fleti essent vel fuissent.

Fletus eram vel fueram, fletus eras vel fueras, fletus erat vel fuerat: fleti eramus vel fueramus, fleti eratis vel fueratis, fleti erant vel fuerant.

Fletus ero vel fuero vel fletus sim vel fuerim, fletus eris vel fueris, fletus erit vel fuerit: fleti erimus vel fuerimus, fleti eritis vel fueritis, fleti erint vel fuerint.

Fleri. Fletum esse vel fuisse. Fletum iri.

CAP. II. *De tertia conjugatione in o, is: & or, eris.*

QVid est tertia conjugatio? cujus secunda persona singularis, temporis præsentis primi desinit in is vel eris, & futurum primum in am vel in ar, formatum ab eadem persona is vel eris, in am vel ar converso.

Da exemplum formæ 1.

PEto, petis, petit: petimus, petitis, petunt.

Petam, petas, petat: petamus, petatis, petant.

Peterem, peteres, peteret: peteremus, peteretis, peterent.

Petebam, petebas, petebat: petebamus, petebatis, petebant.

Peterem, peteres, peteret: peteremus, peteretis, peterent.

Petam, petes, petet: petemus, petetis, petent.

Petam, petas, petat: petamus, petatis, petant.

Peterem, peteres, peteret: peteremus, peteretis, peterent.

Pete vel petito, petito: petite, petunto.

Petivi, petivisti, petivit: petivimus, petivistis, petiverunt vel petivere.

Peti-

Petiverim, petiveris, petiverit: petiverimus, petiveritis, petiverint.
Petivissem, petivisses, petivisset: petivissemus, petivissetis, petivissent.
Petiveram, petiveras, petiverat: petiveramus, petiveratis, petiverant.
Petivero vel petiverim, petiveris, petiverit: petiverimus, petiveritis, petiverint.
Petere. Petivisse. Petitum ire, petiturum, vel petiturum esse.
Petendi, petendo, petendum. Petitu, petitum.

Da exemplum formæ 2.

PEtor, peteris vel petere, petitur: petimur, petimini, petuntur.
Petar, petaris vel petare, petatur: petamur, petamini, petantur.
Peterer, petereris vel peterere, peteretur: peteremur, peteremini, peterentur.
Petebar, petebaris vel petebare, petebatur: petebamur, petebamini, petebantur.
Peterer, petereris vel peterere, peteretur: peteremur, peteremini, peterentur.
Petar, peteris vel petere, petetur: petemur, petemini, petentur.
Petar, petaris vel petare, petatur: petamur, petamini, petantur.
Peterer, petereris vel peterere, peteretur: peteremur, peteremini, peterentur.
Petere vel petitor, petitor: petimini, petuntor.
Petitus ſum vel fui, petitus es vel fuiſti, petitus eſt vel fuit: petiti ſumus vel fuimus, petiti eſtis vel fuiſtis, petiti ſunt fuerunt vel fuere.
Petitus ſim vel fuerim, petitus ſis vel fueris, petitus

sit vel fuerit: petiti erimus vel fuerimus, petiti eritis vel fueritis, petiti sint vel fuerint.

Petitus essem vel fuissem, petitus esses vel fuisses, petitus esset vel fuisset: petiti essemus vel fuissemus, petiti essetis vel fuissetis, petiti essent vel fuissent.

Petitus eram vel fueram, petitus eras vel fueras, petitus erat vel fuerat: petiti eramus vel fueramus, petiti eratis vel fueratis, petiti erant vel fuerant.

Petitus ero vel fuero vel petitus sim vel fuerim, petitus eris vel fueris, petitus erit vel fuerit: petiti erimus vel fuerimus, petiti eritis vel fueritis, petiti erint vel fuerint.

Peti, pro péteri, quod in omnibus verbis conjugationis hujus analogum factum est: ut agi, legi, duci, & in cæteris similiter.

Petitum esse vel fuisse. Petitum iri.

CAP. 13. *De anomalia quatuor verborum, Edo, Sum, Volo, Fero.*

QVot sunt præcipuè anomala conjugationis hujus? Quatuor, Edo, Sum, Volo, Fero.

Conjuga Edo.

Edo, es, est: edimus, editis, edunt.

Sic edam, essem, edebam: essem esses: edam, edes: edam, edas: essem, esses: es vel edite, ede vel este.

Edi, ederim, ederam, edissem, edero vel ederim: esse, edisse: edendi edendo edendum: esu, esum vel estu estum: at Servio authore comedo similiter & passiva forma plena est: estur tamen pro editur.

Conjuga

Conjuga Sum.

SVm, es, est: sumus, estis, sunt.
Sim, sis, sit: simus, sitis, sint.
Essem, esses, esset: essemus, essetis, essent.
Pro eodem forem, fores, foret, forent: sic adforem, tanquam adessem.
Eram, eras, erat: eramus, eratis, erant: unde nomen ens, quod primus Flavius extulit: at usitatiora cõposita absens, præsens, potens.
Essem, esses, esset: essemus, essetis, essent.
Ero, eris, erit: erimus, eritis, erunt.
Sim, sis, sit; simus, sitis, sint.
Essem, esses, esset: essemus, essetis, essent.
Es vel esto, esto: este vel estote, sunto, quod notabile est: veteribus site pro este: Plautus, Site mihi volens propitiæ.
Fui, fuisti, fuit: fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere, ab antiquo fuo, cujus exempla quædam reperiuntur: Plautus,

Ne quisquam tamen audax fuat homo.

Fuerim, fueris, fuerit: fuerimus, fueritis, fuerint.
Fuissem, fuisses, fuisset: fuissemus, fuissetis, fuissent.
Fueram, fueras, fuerat: fueramus, fueratis, fuerant.
Fuero vel fuerim, fueris, fuerit: fuerimus, fueritis, fuerint.
Esse, Fuisse, & á forem, fore, futurum perpetui infiniti in lingua Latina solúm: sic affore, defore, profore, unde futurus.

Conjuga Volo.

VOlo, vis, vult: volumus, vultis, volunt. Hinc contracta, sis, capsis, sultis, pro si vis, cape si vis, si vultis.
Velim, velis, velit: velimus, velitis, velint.

Vellem, velles, vellet: vellemus, velletis, vellent.
Volebam, volebas, volebat: volebamus, volebatis, volebant.
Vellem, velles, vellet: vellemus, velletis, vellent.
Volam, voles, volet: volemus, voletis, volent.
Velim, velis, velit: velimus, velitis, velint.
Vellem, velles, vellet: vellemus, velletis, vellent.
Volui, voluisti, voluit: voluimus, voluistis, voluerũt vel voluere.
Voluerim, volueris, voluerit: voluerimus, volueritis, voluerint.
Voluissem, voluisses, voluisset: voluissemus, voluissetis voluissent.
Volueram, volueras, voluerat: volueramus, volueratis, voluerant.
Voluero vel voluerim, volueris, voluerit: voluerimus, volueritis, voluerint.
Velle. Voluisse. Hanc analogiam sequuntur composita, Malo, Nolo.

Conjuga Malo.

Malo, mavis, mavult: malumus, mavultis, malunt.
Malim, malis, malit: malimus, malitis, malint.
Mallem, malles, mallet: mallemus, malletis, mallent.
Malebam, malebas, malebat: malebamus, malebatis, malebant.
Mallem, malles, mallet: mallemus, malletis, mallent.
Malam, males, malet: malemus, maletis, malent.
Malim, malis, malit: malimus, malitis, malint.
Mallem, malles, mallet: mallemus, malletis, mallent.

Malui,

Malui,maluisti,maluit : maluimus, maluistis, maluerunt vel maluere.

Maluerim,malueris,maluerit : maluerimus, malueritis, maluerint.

Maluissem,maluisses,maluisset: maluissemus,maluissetis,maluissent.

Malueram , malueras , maluerat . malueramus, malueratis, maluerant.

Maluero vel maluerim , malueris , maluerit : maluerimus,malueritis,maluerint.

Male. Maluisse.

Conjuga Nolo.

NOlo, nonvis, nonvult : nolumus, nonvultis, nolunt.

Nolim,nolis,nolit: nolimus,nolitis,nolint.

Nollem, nolles , nollet : nollemus, nolletis, nollent.

Nolebam, nolebas, nolebat : nolebamus , nolebatis, nolebant.

Nollem,nolles,nollet : nollemus,nolletis,nollent.

Nolam,noles,nolet : nolemus,nol.mus,nolent.

Nolim,nolis,nolit : nolimus,nolitis,nolint.

Nollem,nolles,nollet :.nollemus,nolletis,nollent.

Noli, vel nolito,nolito : nolite.

Nolui, noluisti, noluit : noluimus,noluistis,noluerũt vel noluere.

Noluerim,nolueris,noluerit: noluerimus,nolueritis, noluerint.

Noluissem,noluisses,noluisset : noluissemus,noluissetis,noluissent.

Nolueram , nolueras,noluerat : nolueramus: nolueratis,noluerant.

Noluero vel noluerim , nolueris , noluerit : nolue-

rimus, nolueritis, noluerint.
Nolle. Noluisse.

Conjuga Fero.

FEro, fers, fert: ferimus, fertis, ferunt.
Feram, fers, ferat: feramus, feratis, ferant.
Ferrem, ferres, ferret: ferremus, ferretis, ferrent.
Ferebam, ferebas, ferebat: ferebamus, ferebatis, ferebant.
Ferrem, ferres, ferret: ferremus, ferretis, ferrent.
Feram, feres, feret: feremus feretis, ferent.
Feram, feras, ferat: feramus, feratis, ferant.
Ferrem, ferres, ferret: ferremus, ferretis, ferrent.
Fer vel ferto, ferto: ferte, ferunto.
Tuli, tulisti, tulit: tulimus, tulistis, tulerunt vel tulere.
Tulerim, tuleris, tulerit: tulerimus, tuleritis, tulerint.
Tulissem, tulisses, tulisset: tulissemus, tulissetis, tulissent.
Tuleram, tuleras, tulerat: tuleramus, tulerastis, tulerant.
Tulero vel tulerim, tuleris, tulerit: tulerimus, tuleritis, tulerint.
Ferre. Tulisse. Latum ire, Laturum, vel Laturum esse.
Ferendi, ferendo, ferendum. Latu, latum.

Conjuga Feror.

FEror, fereris vel ferre, fertur: ferimur, ferimini, feruntur.
Ferar, feraris vel ferare, feratur: feramur, feramini, ferantur.
Ferrer, ferreris vel ferrere, ferretur: ferremur, ferremini, ferrentur.

Ferebar

Ferebar, ferebaris vel ferebare, ferebatur: ferebamur ferebamini, ferebantur.

Ferrer, ferreris vel ferrere, ferretur: ferremur, ferremini, ferrentur.

Ferar, fereris vel ferere, feretur: feremur, feremini, ferentur.

Ferar, feraris vel ferare, feratur, feramur, feramini, ferantur.

Ferrer, ferreris vel ferrere, ferretur: ferremur, ferremini, ferrentur.

Ferre vel fertor, fertor: ferimini, feruntor.

Latus ſum vel fui, latus es vel fuiſti, latus eſt vel fuit: lati ſumus vel fuimus, lati eſtis vel fuiſtis, lati ſunt fuerunt vel fuere.

Latus ſim vel fuerim, latus ſis vel fueris, latus ſit vel fuerit: lati ſimus vel fuerimus, lati ſitis vel fueritis, lati ſint vel fuerint.

Latus eſſem vel fuiſſem, latus eſſes vel fuiſſes, latus eſſet vel fuiſſet: lati eſſemus vel fuiſſemus, lati eſſetis vel fuiſſetis, lati eſſent vel fuiſſent.

Latus eram vel fueram, latus eras vel fueras, latus erat vel fuerat: lati eramus vel fueramus, lati eratis vel fueratis, lati erant vel fuerant.

Latus ero vel fuero, vel latus ſim vel fuerim, latus eris vel fueris, latus erit vel fuerit: lati erimus vel fuerimus, lati eritis vel fueritis, lati erint vel fuerint.

Ferri. Latum eſſe vel fuiſſe. Latum iri.

Cap. 14. *De quarta Conjugatione in io, is: ior, iris.*

QVid eſt quarta Conjugatio? Cujus ſecunda perſona ſingularis, præſentis temporis finiti

primi desinit in ís vel íris, & futurum in am vel in ar, formatum etiam ab eadem persona.

Da exemplum formæ I.

AVdio, audis, audit: audimus, auditis, audiunt.
Audiam, audias, audiat: audiamus, audiatis, audiant.
Audirem, audires, audiret: audiremus, audiretis, audirent.
Audiebam, audiebas, audiebat: audiebamus, audiebatis, audiebant.
Audirem, audires, audiret: audiremus, audiretis, audirent.
Audiam, audies, audiet: audiemus, audietis, audient.
Audiam, audias, audiat: audiamus, audiatis, audiant.
Audirem, audires, audiret: audiremus, audiretis, audirent.
Audi vel audito, audito: audite, audiunto.
Audivi, audivisti, audivit: audivimus, audivistis, audiverunt vel audivere.
Audiuerim, audiveris, audiverit: audiverimus, audiveritis, audiverint.
Audivissem, audivisses, audivisset: audivissemus, audivissetis, audivissent.
Audiveram, audiveras, audiverat: audiveramus, audiveratis, audiverant.
Audivero vel audiverim, audiveris, audiverit: audiverimus, audiveritis, audiverint.
Audire. Audivisse. Auditum ire, auditurum, vel auditurum esse.
Audiendi, audiendo, audiendum. Auditu, auditum.

Da

Da exemplum formæ 2.

AVdior, audiris, vel audire, auditur: audimur, audimini, audiuntur.

Audiar, audiaris, vel audiare, audiatur: audiamur, audiamini, andiantur.

Audirer, audireris, vel audirere, audiretur: audiremur, audiremini, audirentur.

Audiebar, audiebaris vel audiebare, audiebatur: audiebamur, audiebamini, audiebantur.

Audirer, audireris vel audirere, audireτur: audiremur, audiremini, audirentur.

Audiar, audieris, vel audiere, audietur: audiemur, audiemini, audientur.

Audiar, audiaris vel audiare, audiatur: audiamur, aud iamini, audiantur.

Audirer, audireris, vel audirere, audiretur: audiremur, audiremini, audirentur.

Audire vel auditor, auditor: audiminor, audiuntor.

Auditus ſum vel fui, auditus es vel fuiſti, auditus eſt vel fuit: auditi ſumus vel fuimus, auditi eſtis vel fuiſtis, auditi ſunt fuerunt vel fuere.

Auditus ſim vel fuerim, auditus ſis vel fueris, auditus ſit vel fuerit: auditi ſimus vel fuerimus, auditi ſitis vel fueritis, auditi ſint vel fuerint.

Auditus eſſem vel fuiſſem, auditus eſſes vel fuiſſes, auditus eſſet vel fuiſſet: auditi eſſemus vel fuiſſemus, auditi eſſetis vel fuiſſetis, auditi eſſent vel fuiſſent.

Auditus eram vel fueram, auditus eras vel fueras, auditus erat vel fuerat: auditi eramus vel fueramus, auditi eratis vel fueratis, auditi erant vel fuerant.

Auditus ero vel fuero vel auditus ſim vel fuerim, auditus eris vel fueris, auditus erit vel fuerit: auditi erimus vel fuerimus, auditi eritis vel fueritis, auditi erint vel fuerint.

Cap. 15. *De Adverbio.*

VOcem numeri expoſuiſti, vocem ſine numero nunc expone. Vox ſine numero eſt quæ nullum numerum adſignificat.

Quotuplex eſt? Duplex. Adverbium aut Conjunctio: Adverbium eſt vox ſine numero, quæ voci alii adjungitur: ut valde conſtans, diſſerit acuté, bené, malé: eſt igitur adverbium tanquam adjectivum nominum, verborum, adverbiorum etiam ipſorum. Vſurpatur autem adverbium aliquando pro nomine relativo: ut, Digna res eſt, ubi nervos intendas tuos, id eſt in qua: Sic ille, ipſe, unde. Cauſſa eſt cur. Illud eſt quamobrem. Multa ſigna dederat, quamobrem reſponſurus non videretur. Adverbia nativa pauciora ſunt, mox, vix, cras, heri, ita, non: item (quæ interjectiones dicuntur) Hei, heu, heus, O, væ, pro: tum quæ præpoſitiones dicuntur inſeparabiles) di, dis, re, ſe, am, con. Separabiles autem præpoſitiones ſunt, Ad, apud, penes, & cæteræ: Per & præ compoſitæ ſuperlationem ſignificant, ut perdoctus, prædives.

Adverbia plurima oriuntur é nominibus: primo integris, ut ſunt nominativi, utrum, multum, minimum, potiſſimum: ut ablativi, initio, veſpere, quo, qua, neceſſario, modo, & o, ſero, ſedulo, mutuo, cito, crebro. Secundo adverbia fiunt ex ablativo, ſed varió varié: é ſubſtantivi ablativo in im multa ſunt, ut á

ſum-

summa, summatim. Quædam in itus exeũt: ut á fundo, funditus. Sed ex adjectivi ablativo in o, vel i, lõgé maxima copia est: o mutatur in e, ut é docto, doctissimo, docté, doctissimé, bene, male, rite. Si ablativus in i desinat, addito ter adverbium efficitur: ut ab acri, acriter: á forti fortiter. A comparativis orta desinunt in us: ut á doctiori, doctius: á fortiori, fortius: In ns desinentia mutant i in er, ut ab amans, diligens amanter, diligenter. Numerandi adverbia, excepto semel, á nominibus fiunt: bis, pro duis, ter, quater, quinquies, sexies, septies, octies, novies, decies, undecies, duodecies, tredecies, quaterdecies, quindecies, sexiesdecies, & sexdecies, deciessepties, & deinceps vicies, tricies, quadragies, quinquagies, sexagies, septuagies, octogies; sic nonagies, centies, ducenties, trecenties, quadringenties, quingenties, sexcenties, septingenties, octingenties, nongenties, millies: sic quoties, aliquoties, toties, atque etiam, illa in am, bifariam, trifariam, quadrifariam, multifariam, omnifariam, aliquotfariam: pridie, postridie, perendie, nudiustertius, nudiusquartus, & similia, cõposita sunt ex die tertio, quarto, id est, nunc est dies tertius, nũc est dies quartus, sempérque de præterito dicuntur: Nudiustertius dedi ad te epistolam.

Cap. 16. *De Conjunctione.*

EXtrema pars Etymologiæ restat in Conjunctione, de qua demum quid sentias requiro.

Conjunctio est vox sine numero, qua orationis multiplicis partes conjunguntur: ea est enuntiativa aut ratiocinativa.

Quid est enuntiativa? Qua enuntiationis partes

conjunguntur: estque copulativa & connexiva, aut discretiva & disjunctiva. Copulativa, est qua enunciationis partes, tanquam simul veræ absoluté copulantur: ut, ac, etiam, item, nec, quoque, que: & compositæ, atque, itemque, neque. Connexiva, est qua pars consequens ex antecedentis conditione connectitur: ut, si, sin, ni, nisi. Discretiva, qua partes ratione tantúm segregantur: ut, autem, ast, at, etsi, extraquam, interea, interim, ut, veró, verum, nunc, tamen, tametsi, quãquam, quamvis, præterquam. Disjunctiva, qua partes ipsæ ita segregantur, tanquam una tantúm vera esse possit: ut, aut, an, sive, ve, vel secus. Ratiocinativa, est qua ratiocinationis pars alia ex alia velut asseritur: Ea causalis, aut rationalis appellatur. Caussalis, qua antecedentis rei caussa redditur: ut, enim, enimveró, etenim, siquidẽ, quoniam, quia, nam, namque. Rationalis, qua ex antecedente consequens concluditur: ut ergo, ita, itaque ideo, igitur, quare, quamobrem, quapropter, quocirca,

RVDI-



RVDIMENTORVM LIBER SECVNDVS DE SYNtaxi & Vocum ſtructura.

Cap. I. *De Convenientia Nominis cum Nomine.*

EXpoſita eſt Etymologia ſuis partibus, Syntaxis jam dicenda eſt. Syntaxis eſt ſecunda pars Grammaticæ, quæ vocum ſtructuram interpretatur: eſtque in cōvenientia, vel rectione.

Quid eſt Convenientia? Quando uoces communibus proprietatibus conveniunt, quæ primò eſt vocum numeri, ut nominis cum nomine, & verbi cum nomine. Convenientia nominis cum nomine, eſt in numero, genere, caſu: ut, Gravi teſte privatus ſum amoris ſummi erga te mei, patre tuo clariſſimo viro. Hic tria ſubſtantiva ſunt, teſte, patre, viro, conveniētia inter ſe numero, genere, caſu: & cum ſuis adjectivis gravi, tuo, clariſſimo, ſimiliter convenientia numero, genere, caſu, quomodo amoris, ſummi, mei, etiam inter ſe conveniunt.

Cap. 2. *De Convenientia Verbi.*

QValis eſt convenientia verbi cum nomine?

Eſt in numero & perſona: Ego & Nos primæ, Tu & Vos ſecundæ, nominativi reliquorum no-

minum tertiæ personæ habentur. Hinc nominativus nominis dicitur suppositum, verbum autem appositum, ut Ego amo, nos amamus: tu amas, vos amatis: Tullius amat, Tullii amant.

Cap. 3. *De Convenientia Adverbij.*

HÆc de convenientia vocum numeri: Convenientia vocum sine numero quotuplex est? Duplex: Adverbii & Conjunctionis. Adverbia quædam comparationis & numeri convenientiam certam habent. Quám convenit omni gradui: Quám sint morosi qui ament. Perquam puerile. Comparativum autem unum interpretatur aut duobus interponitur: aut Tullius disertior, quàm Atticus: Serius, quám crudelius factum. Cúm superlativo: Habere quám laxissimas habenas amicitiæ. Vt jungitur etiam superlativo, ut gravissimé diligentissiméque potui, Tam aliquando idem valet: Vituperanda est rei tam maximé necessariæ incuria. Longé & multó conveniunt comparativis & superlativis: Longé melior: Principi longé omnium gravissimo: Multo commodiora: Conspectus vester multó jucundissimus. Adverbia numerum significantia conveniunt distributivis nominibus, ut bis, bina: Septenos octies solis anfractus.

Cap. 4. *De Convenientia conjunctionis.*

COnvenientia conjunctionum in quo spectatur? In ordine antecessionis, consecutionis, vel utriusque, Ex copulativis antecedunt, atque, hac, &, sed, sedetiam, verum, verumetiam, nedum: nec, neque,

neque, tum, quin, quinetiam. Tali genere atque animo. parcé ac duriter. Explosum & ejectum: & sic in reliquis.

Conjunctio Et, á viginti ad centum præponit numeralium nominum minus: Ab hinc duo & viginti annos est mortuus. Sic in adverbijs, Proprium Catonis quater & quadragies caussam dixisse. Postponuntur tantum quoque, &, que: me scilicet maximé, sed proximé illum quoque fefellissent, Balbutire desināt, apertéque audeant dicere. Communes sunt adcó, etiam, item, itémque, insuper, præterea, vel. E connexivis si, ni, nisi communes sunt: Sin præponitur solum: Sed præterea omnes cum temporibus omnibus finitis conveniunt: Si perficiunt optimé: sin minus. Ni exeunt, ni pereunt, Nisi ego insanio. Est præterea conjunctionis hujus convenientia cum adverbio forté: Si forté, nisi forté. E discretivis tantum præponuntur ast, at, extraquam, imó, sed, quod, præterquam, quamuis, quamquam: Tu crebras à nobis literas expecta: ast plures etiam mittito. Nullum vobis præmium postulo, præterquam hujus diei memoriam sempiternam. Quamquam & quamvis omnibus finitis temporibus conveniunt: Quamquam abest á culpa, suspicione tamen non caret. Quamvis ille felix sit, tamen, &c. Postponuntur tantúm, autem, interea, interim, veró: Nil autem amabilius officio. Tum interea nullum vestigium pecuniæ invenitis. Cum interim Sylla cum iisdem ipsis. Ego veró Servi vellem. Communes sunt alioqui, alioquin, ut, licet, tamen, porró. Vt & licet secundis tantúm temporibus finitis conveniunt: ut, illud non cogitares, tamen, &c. Disjunctiva tantúm præponitur excepto ve: Bis térve literas miserat. An disjunctio est ali-

quando, sed interrogativa: Erravit an potius insanivit Apronius? Vide utrum vis argentum accipere, an caussam meditari tuam. E caussalibus tantum præponitur etenim, nam, namque, enim tantúm postponitur. Cõmunes sunt enim vero, ut, uti, siquidem, ne. E rationalibus tantum præponuntur, sic, quasobres, quamobrem, quapropter, quocirca. Communes sunt ergo, ita, itaq;. Igitur rarius præponitur: Igitur initio reges diversi, pars ingenium, alij corpus exercebant.

Cap. 5. *De rectione substantivi.*

CONvenientiam vocum exposuisti, nunc rectionem eadem doctrinæ via expone. Rectio est, quando vox vocem certo fine flexionis regit: quæ primo erit in vocibus numeri, deinde in adverbiis. Atque in vocibus numeri, erit primum rectio nominis tum substantivi, tum adjectivi.

Nominis substantivi rectio quotuplex est? Duplex: Prima, Substantivum adjuncti regit in genitivo substantivum subjecti: Cato dicit tanquam in Platonis πολίτεια non tanquam in Romuli fæce sententiam. hic Plato est subjectum, cui adjungitur & accidit πολίτεια. Genitivi, mei, tui, sui, nostrum, nostri, vestrum, vestri, vsurpantur tanquam subjecti, ratio mei, nostri, defensor tui. Gerundium in di est tanquam genitivus subjecti: Pueris non omnem licentiam ludendi damus.

Quæ est secunda rectio substantivi? Substantivum subjecti, vel totius seruit genitivo vel ablativo, adjuncti vel partis, cum adjectivo laudis aut vituperij. Accipies hospitem non multi cibi, sed multi joci. Virgo sparso ore, adunco naso. Opus ἄπτωτον substantivum,

ſtantivum, ablativum regit. Authoritate tua nobis opus eſt & conſilio & gratia.

Cap. 6. *De rectione adjectivi.*

ADjectivi rectio quotuplex eſt? Varia: & primó adjectivum partitivum genitivum regit: ut, Quis eſt omnium his moribus? Gradus comparativus regit ablativum: ut,

Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum,

Gradus ſuperlativus genitivum pluralem regit: ut, Craſſus eloquentium juriſperitiſſimus, juriſperitorum eloquentiſſimus Scevola.

Secundó, Adjectivum copiæ & inopiæ regit genitivum vel ablativum: Plenus bonorum & bonis. Rectio qualitatis in quibus locum habet? In affinitate, commoditate, ſtudio.

Tertió adjectivum affinitatis aut contrarij, genitivum vel dativum regit. Affinis ſuſpicionis & ſuſpicioni.

Quartó adjectivum commoditatis vel contrarij, dativum regit: ut, alicui commodum, incommodum.

Quintó adjectivum ſtudij genitivum regit. Amantiſſimus utriuſque noſtrum, Laudis cupidus, Studioſus doctrinarum.

Denique adjectiva quædam regunt primum ſupinum. Optimum factu.

Cap. 7. *De rectione verbi activi.*

ADhuc rectio nominis fuit: quænam eſt verbi? Eſt finiti primum, qua modó nomen, modó ver-

bum regitur : Ratio verbi finiti, qua verbum regit nomen hæc est : Verbum activum regit post se accusativum : ut, Fortem virum tibi commendo. Verbum passivum ablativum regit : Fortes creantur fortibus: sed absque præpositione hæc rectio rara est. Neutra & deponentia ex sese nullum casum regunt, ut sedeo, loquor : activi tamen rectionem imitantur: ut, hæc cum loqueris, nos Varrones stupemus, Currere cursum.

CAP. 8. *De rectione verbi Acquisitionis, Iudicialis & Substantivi.*

VErbum finitum præter illum primarium casum, quem casum regit? Primó, verbum acquisitionis dativum regit : ut, Suo sibi hunc jugulo gladio. Sed plurima verba eundem casum germana quadam natura regunt : ac primum comparationis verba : ut, Se illis feré æquarunt. Deinde dandi & contraria: ut, Quæ victores civitatibus Siculis aut dederunt, aut reddiderunt. Item imperandi, serviendi, declarandi, promittendi : ut, Cupiditatibus, quibus cæteri serviunt, imperare. Præterea, repugnandi & contraria : ut, Repugnare & resistere crudelitati. Cujus ego industriæ gloriæque faveo.

Hanc dativi rectionem habent etiam verba illa, quæ interdum impersonaliter accipiuntur : Nihil ci restabat. Quod ipsis superat. Peccare licet nemini, dolet mihi. Verba rogandi accusativum alterum regunt : ut, Illud te oro. Sic obsecro, rogo, flagito, similiáque rogandi verba : item moneo, consulo, sic celo, doceo. Qui nos nihil celat. Quid te, asine, literas doceam? Verbum copiæ & pretii regit ablativum:

tivum : Copiæ : ut, Saturare se sanguine. Abundare doctrina. Pretij autem : ut, Mercari magno pretio. Quædam nomina reguntur in genitivo : ut, quanti, tanti, magni, pluris, maximi, plurimi, parvi, minoris, minimi, æqui, boni, flocci, nihili, nauci, pili, assis, teruntii. Depactus est tantidem, quanti fidem suam fecit. Nihil tanti fuit.

Secundó, verbum Iudiciale regit genitivum vel ablativum : ut verba accusandi, & absolvendi : ut, Eam tanquam capitis accuset. Capitis arcessere. Absolvere improbitatis. Crimine liberare.

Tertió, Verbum substantivum, aut quod ejus vim obtinet, regit post se nominativum pro eodem sumptum : ut, Tullius est Romanus : Beatissimi viveremus. At si casus sequens sit possessoris, erit in genitivo. Erit igitur humanitatis vestræ. Sed pro genitivis mei, tui, sui, possessiva meum, tuum, suum, nostrum, vestrum ponuntur. Non enim est meum contra aliquem dicere. Idem verbum si pro habeo usurpetur, dativum regit.

Sunt mihi bis septem præstanti corpore nymphæ.

At pro Afferre, duplicat dativum: ut, Sempiternæ laudi tibi sit iste tribunatus, exopto.

CAP. 9. *De rectione verbi deliberationis, & motus.*

INtelligo quomodo nomen regitur á verbo. Quæ est rectio verbi á verbo ? Est in verbis deliberationis, & motus. Verbum deliberativum regit infinitum perpetuũ: ut, audeo, habeo, incipio, opto, soleo, piget, pœnitet, possum, propero, aggredior, molior, conor. Oblivíscar vigilare. Hoc me memini dicere.

Verbum motus ad locum regit ſupinum ſecundum. Admonitum venimus te, non flagitatum. Verbum motus é loco rexit aliquando primum ſupinum. Obſonatu redeo, Cubitu reſurgo.

Cap. 10. *De rectione verbi Impersonalis & infiniti.*

IAM tempus eſt dicendi de rectione verbi imperſonalis & infiniti. Imperſonalium rectio quorumdam propria eſt.

Refert & intereſt commoditatem vel officium ſignificantia regunt genitivum: ut, Illorum retuliſſe videretur. Reipublicæ intereſſe putavit. Excipe genitivos ſeptem mei, tui, ſui, noſtri, veſtri, noſtrum, veſtrum, pro quibus uſurpantur poſſeſſiva: ut, refert & intereſt mea, tua, ſua, noſtra, veſtra.

Refert etiam & intereſt admittunt genitivos illos prætij & æſtimationis, tanti, quanti, magni, parvi. In reliquis ſæpius habent multum, plus, plurimum, magis, minus, parum, paululum, pauxillum, nihil, aliquid.

Quinque imperſonalia, Miſeret vel miſereſcit vel miſeretur, tædet, piget, pœnitet, pudet, regunt accuſativum rei cum genitivo patientis: ut, Me non ſolum piget ſtultitiæ meæ, ſed etiam pudet. Omnes noſtrimet nos pœnitet.

Verbum infinitum perſonale perpetuum regit ante ſe accuſativum: ut, Meum natum rumor eſt amare: poſt ſe autem regit caſum ſui verbi: ut, Qua propter teipſum purgare ipſis coram placabilius eſt. Vltimum & gerundium & ſupinum plerumque imperſonaliter acceptum regit etiam caſum ſui finiti: ut,

Aliqua consilia reperiendum est. Sed id potius per gerundivum dices, Aliqua consilia reperienda. Supinum autem secundum frequens est: ut, Huic quoque rei subventum est.

Cap. II. *De rectione adverbiorum.*

HActenus rectio fuit vocum numeri: rectionem adverbiorum deinceps expone. Adverbiorum rectio varia est. Derivativa primitivorum casum retinent: ut, Nihilo minus. Omnium elegantissimè. Naturæ convenienter & congruenter.

Adverbia loci regunt genitivum: Vbi terrarum esses: Longè gentium.

Adverbia temporis, pridie, id est præcedenti die, postridie, id est postero die, triplicem Syntaxim habent: ut, Pridie ejus diei, Postridie ejus diei, hic genitivus est. Pridie nonas, hic accusativus est.

Adverbia quantitatis, parum, satis, genitivum regunt: Parum malæ rei. Satis jam verborum est. sic tantum, quantum, multum.

En, ecce & o nominativum vel accusativum regunt: En hic ille est, en tectum, en tegulas, ecce autem Antonius, Ecce miserum hominem. O consuetudo peccandi, o præclarum custodem ovium, ut ajunt, lupum.

Hei est sine casu, vel dativum aut vocativum regit: Hei vereor, Hei mihi, hei noster, laudo.

Heu dativum, accusativum, vocativum regit: Heu misero mihi: Heu fuge nate dea: Heu me infelicem.

Heus vocativum regit: Heus heus Syre.

Væ dativum regit: Væ capiti tuo.

Pro accuſativum regit & vocativum : Pro Deum atque hominum fidem : Pro ſanɛte Iupiter.

Adverbia quæ præpoſitiones dicuntur nativam loci ſignificationem habent, ſed temporibus, perſonis, rebus frequenter inſerviunt. Ex his quædam regunt unicum caſum, quædam duos. Vnicum, accuſativum aut ablativum. Accuſativi caſus ſunt 31.

Intra, extra : Intra decem annos, Extra oſtium.

Apud, penes : Apud ignem aſſidere.

Penes ſcenam exercitatus.

Secus, ſecundum : Naſcitur ſecus fluvios : Proximé & ſecundum deos homines hominibus maximé utiles.

Iuxta, prope : juxta te ſum : Prope montes.

Ante, poſt, pone : Ante oculos : Poſt tergum: Pone caſtra.

Cis, citra, præter, ultra, trans : Cis Euphratem: Citra Rhenum, Præter ripam : Vltra modum, Trans ripam.

Inter : Inter manus.

Erga & contra : Erga te : Contra veritatem.

Ad, vſque, verſus, adverſus : Ad focum : Ad agendum : uſque Romam.

Verſus ſemper poſtponitur : Adverſus inde compoſitum præponitur: Portum verſus : Adverſus deos.

Ob, per, propter : Ob oculos : Per totam caveam ire : Propter tuum in me amorem.

Infra, ſupra : Infra Saturnum : Supra Lunam.

Circa, circum, circiter : Circa Capuam : Circum tribus : Loca hæc circiter.

Adverbia ablativi caſus ſunt 14. Præ, pro, coram, palam, tenus : Præ lachrymis : Pro omnibus : Coram genero meo : Palam populo.

Tenus

Tenus ſemper poſtponitur: Tauro tenus.

De, ex, e, abs, ab, a. De, ex, ab, omnibus literis præponuntur: e, & a, ſolis conſonantibus: De maieſtate, ex ære, é ſaxo.

Abs præponitur ſolis t & q: Abs quivis homine. Abij abs te, A te: Ab animo; A dicendo.

Accuſativum & ablativum regunt ſequentia adverbia, ſed accuſativum cum verbo motus, ablativum cum verbo quietis.

In cum accuſativo: In vitam pauló ſerius, tanquam in viam ingreſſus. ſed hic uſus eſt varius: Ponere in oppido: Ponere in poſſeſſionem: In diem vivere.

In cum ablativo: In ære alieno nullo eſſe.

Sub cum accuſativo: Sub ſcalas ſe conijcere.

Sub cum ablativo: Homines ſub terra habitantes.

Super & ſubter: Super terræ tumulum: Hac ſuper re: Subter denſa teſtudine; Subter præcordia.

Procul: Procul muros: Patria procul.

Clam: Clam patre: Clam iis, hinc clanculum.

Nihilne ſupereſt é rectione adverbiorum? Sané adverbium ſæpe deeſt, unde & abſoluta rectio dicitur: ut in nominibus cauſæ & menſuræ & oppidi.

Nomen cauſæ ponitur in ablativo: Capitolium ſaxo quadrato ſubſtructum eſt: Gloria clarus, authoritate gravis.

Menſuræ ſpeciale nomen frequenter in accuſativo ponitur, aliquando etiam in ablativo: Longum ſeſquipede: Latum pede; Muris ducentos pedes altis, quinquagenos latis.

Temporis ſpatium quod per quandiu intelligitur, tanquam menſuræ ſpeciale nomen, in accuſativo ponitur: Ab hinc annos prope viginti.

Temporis tamen terminus qui per quando intelligitur, in ablativo tantum ponitur: Hora nona convenire cœpistis.

Proprium nomen oppidi ponitur in accusativo, si motus ad locum significetur: vel in ablativo, si motus fit per locum, vel é loco: Cumas se contulisse dicitur: Iter Laodicea faciebam: Epistolas ad me Q. Servilius Tarso miserat.

Si quies significetur, proprium nomen oppidi singulare parisyllabum ponitur in genitivo: imparisyllabum in dativo vel ablativo: plurale quodvis in ablativo: Cum Laodiceæ: cum Synadis: cum Philomeli: cum Iconii essem: Fuisse Carthagini, Lacedæmone esse presidium senectutis: Audientem Cratippum, ídque Athenis. Pauca non propria oppidorum eandem Syntaxim sequuntur, ut accusativi, domum, rus: ablativi domo, rure: genitivi domi, belli, militiæ, humi: dativus & ablativus ruri & rure.

Cum casibus domi & domum adjectiva conjunguntur, mea, tua, sua, nostra, vestra, aliena: Me domo mea expulistis. Rure jam redieram. Nonne mavis sine periculo domi tuæ esse, quam cum periculo alienæ? Quorum virtus fuerat domi militiæque cognita. jacere humi. Ruri habitare.

CAP. 12. *De Prosodia & Ortographia orationis.*

QVid præterea superest? Interpunctionum notæ: quarum primæ & principales sunt tres, incisum seu virgula, membrum, periodus. Incisum, est quo modica spiritus mora inciditur aliqua antecedens sententia à consequentis perfectione, notatúrque

ejus
lit
&

Temporis tamen terminus qui per quando intelligitur, in ablativo tantum ponitur: Hora nona convenire cœpistis.

Proprium nomen oppidi ponitur in accusativo, si motus ad locum significetur: vel in ablativo, si motus sit per locum, vel é loco: Cumas se contulisse dicitur: Iter Laodicea faciebam: Epistolas ad me Q. Servilius Tarso miserat.

Si quies significetur, proprium nomen oppidi singulare parisyllabum ponitur in genitivo: imparisyllabum in dativo vel ablativo: plurale quodvis in ablativo: Cum Laodiceæ: cum Synadis: cum Philomeli: cum Iconii essem: Fuisse Carthagini, Lacedæmone esse presidium senectutis: Audientem Cratippum, ídque Athenis. Pauca non propria oppidorum eandem Syntaxim sequuntur, ut accusativi, domum, rus: ablativi domo, rure: genitivi domi, belli, militiæ, humi: dativus & ablativus ruri & rure.

Cum casibus domi & domum adjectiva conjunguntur, mea, tua, sua, nostra, vestra, aliena: Me domo mea expulistis. Rure jam redieram. Nonne mavis sine periculo domi tuæ esse, quam cum periculo alienæ? Quorum virtus fuerat domi militiæque cognita. jacere humi. Ruri habitare.

CAP. 12. *De Prosodia & Ortographia orationis.*

QVid præterea superest? Interpunctionum notæ: quarum primæ & principales sunt tres, incisum seu virgula, membrum, periodus. Incisum, est quo modica spiritus mora inciditur aliqua antecedens sententia à consequentis perfectione, notatúrque

u

eju

lit

&

us ef-
autho-
..us obitum re-
magno quorundã
orum hominum labore
cuperata iamdudum hic ad
parari, non potui Typographo
itanti, pro officio procuratoris testamentarij qualecunque hoc elogium denegare, quod instar cuiusdam commeatus illi esse posſit: parvis quidem initio de rebus consuli videamur, at certè omnino necessarijs, & partium constitutione maximis. Horum autem librorum utilitas magna cõmendatione non eget, siquidem per se satis in ipsa singulari doctrinæ methodo apparet, cuius ope & beneficio præ cæteris in

præceptis

